

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

NEFİSE ATÇAKARLAR'IN KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
FATMA KURTOĞLU NAR

DANIŞMAN
DOÇ. DR. YUSUF KESKİN

HAZİRAN 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

NEFİSE ATÇAKARLAR'IN KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA KURTOĞLU NAR

DANIŞMAN
DOÇ. DR. YUSUF KESKİN

HAZİRAN 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Fatma KURTOĞLU NAR

İTHAF

Biricik oğlum Ömer Mahir NAR'a

ÖN SÖZ

“Nefise ATÇAKARLAR’ın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı bu çalışmada, çocuk edebiyatının değerler eğitime etkisinin ne olduğuna cevap aranmıştır. Okuma kültürünün ne yazık ki iyi yerleşmediği ülkemizde nitelikli eserlere ulaşabilmek bir hayli zor olmaktadır. Nitelikli eserden kastedilen ise, eserlerin okuyucu yaş grubuna, psikolojik durumuna ve nihayetinde okuyucu kitlede değer kazandırmada etkisine yönelik özelliklerdir.

Uzun bir çalışmanın ve çabanın ürünü olan bu eserde çok sayıda katkısı olan insanlar var. Öncelikle yüksek lisans eğitim boyunca tecrübe ve birikimiyle yardımcı olan danışman hocam Doç. Dr. Yusuf KESKİN’e teşekkürlerimi arz ederim. Eserleriyle ilgili tüm sorularıma sabırla cevap veren eserlerin yazarı Nefise ATÇAKARLAR’a teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen Cengiz BAYKARA’ya; bugünlere gelmemde emeği olan aileme, benimle bu zor yolculuğa çıkan, bu yolculukta türlü macera yaşadığımız, oğlum Ömer Mahir NAR ve eşim Yunus Emre NAR’a teşekkür ederim.

ÖZET

NEFİSE ATÇAKARLAR’IN KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fatma KURTOĞLU NAR, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Yusuf KESKİN

Sakarya Üniversitesi, 2024.

Bu çalışmada Nefise Atçakarlar’ın kitaplarını, öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelemek amaçlanmıştır. Yazdığı çok sayıda eserle çocuk edebiyatına katkıda bulunan Nefise Atçakarlar’ın, ortaokul öğrencileri seviyesine uygun olarak kaleme aldığı Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlâna Sevgi Güneşi kitapları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesinde her çalışmada belirlenen hedefe yönelik durumlar için yazılmış kaynaklar incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189). Doküman incelemesinde araştırmacı, araştırma amacına uygun olarak kaynaklar belirler, çeşitli okumalar yapar ve bazı notlar aldıktan sonra birtakım kriterlere göre bir değerlendirme yoluna gider (Karasar, 2009, s. 183). Araştırmada veriler toplanırken, TTKB tarafından yayımlanan müfredat yenileme çalışmasındaki kök değerler ile kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar (MEB, 2018, s. 24) temel alınmıştır. Araştırma sürecinde adı geçen kitaplar başlangıçta hızlı okuma tekniği ile sonrasında da özet çıkarma ve daha detaylı okuma yapmak suretiyle toplam üç kez okunmuştur. Okuma esnasında ve sonrasında sık sık uzman görüşüne başvurulmuş, böylece bulgulara yönelik en küçük bir detayın göz ardı edilmemesi amaçlanmıştır. Daha sonra her kitapta yer alan kök değerler tespit edilmiştir. Bulgular bölümünde ilgili değer başlığı altında elde edilen veriler metinlerden örneklerle sunulmuştur. Araştırmada, Nefise Atçakarlar’ın incelenen eserlerinde kök değerlere ait çok sayıda ifadelerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen eserlerde en fazla saygı kök değerinin; en az ise dürüstlük kök değerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nefise Atçakarlar, Değer, Değer eğitimi, Kitap, İnceleme.

ABSTRACT

REVIEW OF NEFİSE ATÇAKARLAR'S BOOKS IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Fatma KURTOĞLU NAR, Master's Thesis

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf KESKİN

Sakarya University, 2024.

In this study, it is aimed to examine Nefise Atçakarlar's books in terms of the root values in the curriculum. Document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the research. In the document review, sources written for the target-oriented situations determined in each study are examined (Yıldırım and Şimşek, 2018, p. 189). In document review, the researcher determines sources in accordance with the research purpose, makes various readings, and after taking some notes, makes an evaluation according to certain criteria (Karasar, 2009, p. 183). In the study, the author's books, Master of Masters Mimar Sinan, Incredible Evliya Çelebi and His Ball Pen, Turkish Masters and Crazy Methods, Artists and Crazy Methods in the Ottoman Empire, Geniuses and Crazy Methods and Mevlâna Sevgi Güneşi, which are suitable for the level of secondary school students, were examined by document analysis method and analyzed using the content analysis method. Has been made. While collecting data in the research, the root values and attitudes and behaviors related to root values in the curriculum renewal study published by TTKB (MEB, 2018, p. 24) were taken as basis. During the research process, the books mentioned were read three times in total, initially using the speed reading technique and then summarizing and reading in more detail. Expert opinion was frequently sought during and after the reading, so that not a single detail of the findings was overlooked. Then, the root values in each book were determined. In the findings section, the data obtained under the relevant value heading are presented with examples from the texts. In the research, it was concluded that there are many expressions of root values in the examined works of Nefise Atçakarlar. In the works examined, the root value of most respect was; It was concluded that the root value of honesty was at least included.

Keywords: Nefise ATÇAKARLAR, Value, Value education, Book, Research, Review.

İÇİNDEKİLER

İTHAF	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR.....	x
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı ve önemi.....	2
1.3. Problem cümlesi	3
1.4. Alt problemler	3
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar	4
BÖLÜM II	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Değer kavramı	5
2.2. Değerlerin önemi ve işlevi.....	7
2.3. Değerlerin özellikleri.....	9
2.4. Değerlerin sınıflandırılması.....	11
2.4.1. Schwarz'tın değer sınıflandırması	12
2.4.2. Rokeach'ın değer sınıflandırması	13
2.4.3. Spranger'ın değer sınıflandırması	13
2.4.4. Nelson'un değer sınıflandırması.....	14
2.5. Değerler eğitimi.....	14
2.5.1. Değer eğitimi yaklaşımları	16
2.5.1.1. Değer aktarma – telkin yaklaşımı.....	17
2.5.1.2. Değer açıklama – belirginleştirme yaklaşımı	17

2.5.1.3. Değer analizi yaklaşımı	17
2.5.1.4. Ahlaki gelişim – muhakeme yaklaşımı	18
2.6. Nefise Atçakarlar hakkında	19
2.7. İlgili araştırmalar	20
BÖLÜM III.....	25
YÖNTEM	25
3.1. Araştırma modeli	25
3.2. Araştırmanın evren ve örnekleme	25
3.3. Veri toplama araçları	26
3.4. Verilerin toplanması	27
3.5. Verilerin analizi	27
BÖLÜM IV	28
BULGULAR	28
4.1. Nefise Atçakarlar’ın kitaplarında yer alan kök değerlere ilişkin bulgular	28
4.2. Nefise Atçakarlar’ın kitaplarında kök değerlerin yer alma düzeyine ilişkin bulgular	29
4.2.1. Ustalar Ustası Mimar Sinan eserine ilişkin bulgular	29
4.2.2. İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem eserine ilişkin bulgular	38
4.2.3. Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular	49
4.2.4. Osmanlı’da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular	61
4.2.5. Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular.....	67
4.2.6. Mevlana Sevgi Güneşi eserine ilişkin bulgular	70
4.3. Nefise Atçakarlar’ın kitaplarında ön plana çıkan kök değerlere ilişkin bulgular	86
BÖLÜM V	87
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	87
5.1. Sonuç ve tartışma	87
5.2. Öneriler.....	92
KAYNAKLAR.....	94
EKLER	102

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Nefise Atçakarlar'ın İncelenen Eserlerine Ait Bilgiler	26
Tablo 2 Nefise Atçakarlar'ın Eserlerinde Yer Alan Kök Değerlere İlişkin Bulgular.....	28
Tablo 3 Ustalar Ustası Mimar Sinan Eserine İlişkin Bulgular	30
Tablo 4 İnanılmaz Evliya Çelebi ve Çılgın Kalemi Eserine İlişkin Bulgular.....	39
Tablo 5 Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular	50
Tablo 6 Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular	62
Tablo 7 Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular	67
Tablo 8 Mevlana Sevgi Güneşi Eserine İlişkin Bulgular.....	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Schwarz'tın değer sınıflandırması	12
Şekil 2. Rokeach'ın değer sınıflandırması	13
Şekil 3. Spranger'ın değer sınıflandırması.....	13
Şekil 4. Nelson'un değer sınıflandırması.....	14
Şekil 5. Kök değerler ile kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar.....	19

SİMGE VE KISALTMALAR

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem durumu

Değerler, toplumda birlik beraberliği ve düzeni sağlayan, ahlaki kuralların yerleşmesinde ve olumlu yönde davranış kazandıran öğelerdir (Gökdaş, 2023, s. 1).

Günümüzde değerlerin öğretilmesi en az pozitif bilimlerin öğretilmesi kadar önemli hale gelmiştir. Değerlerin gelecek nesillere sağlıklı bir biçimde aktarılmasında eğitimin önemli bir rolü vardır (Şar, 2022, s. 1). Değer kazandırma planlı bir şekilde eğitim kurumlarında yürütülse de değer eğitimi bununla sınırlı değildir. Değer eğitimi ailede başlar, okullarda devam eder.

Toplumlar, değerlerini gelecek nesillere aktarırken edebi eserlerden de yararlanmaktadırlar. Toplumların devamı değerlerini yaşatabilip sonraki kuşaklara aktarmalarıyla mümkündür (Yaşar, 2023, s. 1).

Değer eğitimi yapılırken birçok unsurdan faydalanılmaktadır. Bu unsurlardan birisi de edebi eserlerdir. Çocuk kitapları da edebi eserler içerisinde yer almaktadır. Bu eserlerde çocuklar, olumlu karakter veya kahramanları rol model olarak kabul etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında değerler çocuklara kazandırılırken kitaplardan bu yönde istifade edileceğinin öğretmen ve veli açısından bilinmesi önem arz etmektedir (Turgut, 2023, s. 1).

Çocukların okudukları eserlerin niteliği çocuklarda kitap okuma davranışı kazanmada önemli bir etkidir. Çocuk kitaplarının nitelikli olma durumunu bu eserlerdeki değerlerin kazandırılması açısından da önem arz etmektedir. Eserlerin çocuğa görelilik ilkesine uygun olması, yer verdiği değerlerin toplumun değer yargıları ile örtüşmesi ve kazandırılmak istenen değerlerle çelişmemesi önemlidir. Ayrıca çocuklardaki estetik zevklere de hitap edebilmelidirler (Özübal, 2024, s. 3). Bu nitelikteki eserlerle buluşan çocukların değerleri içselleştirmesi mümkün olabilmektedir. Nefise Atçakarlar, çocuk edebiyatına otuzdan fazla katkı sunmuş yazarlar arasında yer almaktadır. Eserleri farklı yaş gruplarına hitap eden yazarın daha çok okul öncesi ve ilköğretim öğrencileri düzeyinde eserler kaleme aldığı bilinen bir gerçektir. Ayrıca eserlerinden bazılarının baskı sayısının çok fazla olması da

eserlerinin belirli bir okuyucu kitleye hitap ettiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu gerçeklikten hareketle ocuk edebiyatına gerek okul öncesi gerekse ilköğretim düzeyinde çok sayıda eser kazandırmış, kendine has üsluba sahip Nefise Atçakarlar'ın eserleri değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın amacı ve nemi

“Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimidir. Değerler ise davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir” (Erdem, 2007, s. 96-97). Değerlerin aktarımında birçok kaynaktan yararlanılır. Yaşantı bu aktarımdan biri olarak yani bireyin değerleri hayatında/yaşantısında davranış olarak gösterip rol-model olması ile aktarıldığı gibi yazınsal metinler kullanılarak da bireylere bilişsel olarak da aktarılır. Çocuklar için yazılan hikâyeler, romanlar vb. eserlerde bu şekilde değerler aktarımında yardımcı rolünü üstlenmektedir. Edebiyat Arapça ‘edeb’ kökünden gelmektedir. Edep de ‘İyi ahlak, incelik, terbiye’ demektir (TDK, 2023). Edebiyat ise “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Günümüzde ocukların etkilenmesine sebep olacak uyarıcıların çok fazla olması onlara doğru ve yanlış davranış öğretiminden başlayıp birçok noktada bireylere eğitimi noktasında sorunlar çıkarmaktadır. ocuk “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uçak “ olarak tanımlanmaktadır” (TDK, 2023). Çocukların gelişiminde yazınsal eserlerde önemli yer tutmaktadır. Bu alan ise ocuk edebiyatı denilen alan ile yapılmaktadır. ocuk edebiyatı “ocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu edebiyattır” (şirin, 1994, s. 9). Okuma alışkanlığının kazanıldığı ilk çocukluk döneminde, çocukların nitelikli eserlerle buluşması bu alışkanlığın gelişmesinde önemli etken olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ocuklar, okudukları eserlerin niteliğine göre birçok bilgi, kavram, beceri ve değer de öğrenebilmektedirler. Çocukların değerleri içselleştirip hayatlarının bir parçası haline getirmesi ileriki yaşantılar için daha sağlıklı bir sürece katkı sağlayacağı düşünüldüğünden sadece yaşantı yolu ile değil yazınsal eserler ile de bu gelişim sürecine katkı sağlanması önem arz ettiği

düşünülmektedir. Yazdığı çok sayıda eserle çocuk edebiyatına katkılar sunan Nefise Atçakarlar hakkında yapılmış herhangi bir bilimsel çalışmanın literatürde bulunmaması bu çalışmayı anlamlı hale getirmektedir. Bundan dolayı bu araştırmanın amacı, Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında yer alan değerleri, öğretim programında yer alan kök değerlere göre incelemek ve değerlendirmektir.

1.3. Problem cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi öğretim programında yer alan kök değerlere göre Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında yer alan değerler nelerdir? şeklinde belirlenmiştir.

1.4. Alt problemler

Araştırmanın amacı ve problem cümlesi çerçevesinde yanıt aranan alt problemlere aşağıda yer verilmiştir.

1. Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında öğretim programında yer alan hangi kök değerler vardır?
2. Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında öğretim programında yer alan kök değerler nasıl ifade edilmektedir?
3. Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında öğretim programında yer alan kök değerlerden hangi değerler ön plana çıkmaktadır?

1.5. Varsayımlar

Çalışmada Nefise Atçakarlar'ın araştırmaya konu olan kitaplarının ortaokul öğrencileri seviyesine ve öğretim programında yer alan kök değerlere uygun olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma, Nefise Atçakarlar'ın Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri, Mevlana Sevgi Güneşi kitapları ve öğretim programlarında yer alan kök değerler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Eğitim: İstendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme sürecidir (Senemoğlu, 2003, s.7).

Değer: “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2022).

Değerler Eğitimi: Değerler, kişinin herhangi bir konuya ilişkin bakış açısını etkileme gücüne sahip olması nedeniyle, kişi değerleri kazanma, yeni değer benimseme ve değeri kişilik haline getirmek suretiyle davranışa dönüştürebilmelidir. Bireyin hayatının tamamında devam eden değer kazanma ya da kazandırma süreci de değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Kök Değerler: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan ve yürürlüğe giren öğretim programlarında yer alan; adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak isimlendirilen değerler, kök değerler olarak adlandırılmıştır (MEB, 2018).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Değer kavramı

Değer kavramı, öncelikle felsefe olmak üzere sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimlerin ilgi alanı olan bir kavram olmuştur. Sosyal bilimlerdeki değer kavramına yönelik bu ilgi, değer kavramının insan davranışlarıyla olan ilişkisinden ileri gelmektedir. Bundan dolayıdır ki dünyada insan hayatı devam ettiği sürece, değerler de var olacak ve önemini muhafaza edecektir. Son yıllarda değer kavramına ilişkin farklı türlerde birçok çalışma yapılmakta ve çok sayıda araştırmacı tarafından farklı değer tanımları yapılmaktadır (Şahin, 2023, s. 13).

Genellikle bir vaka, olgu ya da halin ehemmiyetini belirlemekte yardımcı ve soyut bir kavram olan ve kişilerin değer yargılarının kişiye özel olması nedeniyle farklı tanımlarının olduğu bir kavram olan (Poyraz, 2022, s. 9-10) değer kavramına yönelik tanımlar aşağıda yer almaktadır.

Değer, Türk Dil Kurumu sözlüğünde sekiz farklı tanımı olan kapsamlı bir kavramdır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

“Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir, kıymet,”; “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” ve “Üstün nitelik, meziyet; kıymet.” şeklindedir (TDK, 2022).

Sümbüllü ve Altınışik ise değeri “bir toplumun nasıl davranacağını ve nasıl hareket edeceğini, nelerin iyi ve nelerin kötü olduğunu belirten ve toplumu oluşturan bireylerden istediği davranış ve uygulamalardır” (Sümbüllü ve Altınışik, 2016, s. 76).

Değer, kişinin yaşam serüvenindeki doğruların ve yanlışların neler olduğu konusundaki sahip olduğu inanç, istenen veya istenmeyen yargılar olarak ifade edilebilir (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009, s. 10).

Kuçuradi (2020), değer kavramını bireylerarası ilişkilerde doğrudan veya dolaylı bir şekilde meydana gelen sevgi, dürüstlük, bağlılık, saygı, adil olabilme ve açık düşünebilme, bağlantıları doğru kurma gibi kişinin imkânları olarak tanımlar (Kuçuradi, 2020, s. 41).

Değerler, toplumun bir parçası olan bireylere önemli olan ve tercih edilmesi gerekenleri özetle yaşamın nasıl olması gerektiğini belirtirler (Akbaş, 2008, s. 10).

Abacı (2018)'ya göre değer; bir toplumun geçmişin süzgecinden getirdiği, gelenek, görenek, inanış ve anlayış gibi oluşturduğu birikimlerin toplamıdır. Toplumun bir arada tutulmasında tıpkı bir harç vazifesi üstlenen değerler, bu sayede kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (Abacı, 2018, s. 8).

Kişiler kendileri açısından önemli addettikleri bazı davranış ve tutumlara sahiptirler. Değer, kişinin hayata bakış açısını ve amaçlarını belirlemede ve aldığı kararlarda etkisi olan, inançların yansıması ve prensiplerin oluşmasının sağlayan bir tercihtir. Bu bakımdan kişilerin değerleri tercih etmesinde ve hayatının yönlendirilmesinde genel olarak toplumun değerlerinin oluşmasında herkes tarafından kabul görmüş davranışlar ve tutumlar etkilidir (Aktepe ve Yel, 2009, s. 608).

Toplumların var olması kültür ile mümkündür. Değerler ise kültürün temelini oluşturur. İnsanın toplumda yönlendirilmesinde ve toplumun biçimlendirilmesinde yapı taşı görevi değerlere aittir. Gündelik hayatta değerler gerek bireysel gerekse toplumsal olarak insan davranışlarının ve hareketlerinin belirlenmesindeki temel unsurlardandır (Özen, 2014, s. 60).

Bir başka tanımda ise değer, bireyin ve toplumun varlığını sürdürmesini sağlayan ve birliktelik amacıyla toplumsal olarak doğru kabul edilen uygulanma arzusundaki kıymetlerdir. Başka bir deyişle toplumun oluşmasında rol oynayan bireylerin, iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin gibi uyulması ya da kaçınılması gerekli olan hareket tarzlarını belirleyen, zamanla değişebilen ya da farklı yargılara bürünme özelliği olan rehberlerdir. Değerler, sürekli aynı olmayan, hayat boyu farklı medeniyetlere ve ülkelere göre de değişiklik gösteren yapıdadırlar (Küçük, 2016, s. 280).

Toplumların milli kültürlerinde değerler yer alırlar. Birey, kültürel değerlerini yaşantısında göstermek suretiyle gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Bir toplumda kabul görüp benimsenmiş bir değer başka bir toplumda kabul edilmeyebilir. Milli kültür bu durumun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Devletler, kültürlerini yaşatmak ve aktarmak amacıyla üzerine düşen görevleri yerine getirir (Yaşar, 2013, s. 13).

Demir (2018, s.16)'e göre, değerler; kültüre, topluma ve bireye göre farklı özellikleri olan yargıdır.

Başka bir tanımda ise değer, kıymetli olan, insanın kıymetini muhafaza eden ve insana da kıymet kazandıran şey olarak tanımlanmaktadır (Uysal, 2003, s. 52).

Bolat (2016), değeri; kişinin maddi ya da manevi hallere yönelik geliştirmiş olduğu olay, obje veya olgular içerisinde tercihte bulunduğu birini diğerine göre daha çok önemsemesi, bireylerin zihin ve duygu dünyasında ortaya çıkan ve davranışlarında tesiri olan, bireyler için oldukça ehemmiyetli olan idrak, tutum, inanç ve hayati ilkelerin tamamı olarak tanımlar (Bolat, 2016, s. 325).

Kavram olarak bakıldığında değerlerin bireysel veya toplumsal olarak farklı ifade edilme biçimleri vardır. Bu durumun ortaya çıkması değer kavramının soyut bir yapıya sahip olmasından ileri gelmektedir. İnsanların karakterlerinin oluşumunda rol oynayan kültür farklılığı da kavram çeşitliliğinin bir başka nedenidir. Hayat tarzı, fikir dünyası, yaşanılan coğrafya gibi etkenler insanları aynı kavrama farklı anlamlar yüklemesi hayatın gerçekliğine uygun bir durumdur. Her ne kadar bu farklılıklar olsa da zihinde değer kavramının ifade ettiği benzer kalıplar da vardır. İçinde yaşanılan toplumun dini, milli ekonomik veya kültürel yapısına göre farklılık göstermiş olsa da değer kavramının evrensel tanımları da zamanla oluşmuştur (Yaşaroğlu, 2023, s.5-6). Değer yargıları kişiden kişiye farklılık gösterdiği gibi bir toplumdaki başka bir topluma da farklılık gösterebilir. Çünkü bireyin ve toplumun kabul ettiği değerler farklıdır (Poyraz, 2023, s. 10-11).

Değerlere ilişkin farklı tanımlara bakıldığında en çok vurgu yapılan kavramların “inanç, kılavuzluk, kıstas, ahlaki sorumluluk, yorumda bulunma ve karara varma” gibi kavramlar olduğu görülmektedir. Tüm bunlardan hareketle değerlerin birey ve toplum açısından önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2023, s. 14). Poyraz’a göre ise, değerler “geçmişten izler taşıyan, nesilden nesile aktarılan, maddi veya manevi öğeler içeren inanç ve kurallar bütünü” olarak ifade edilmektedir (Poyraz, 2023, s. 10-11).

2.2. Değerlerin önemi ve işlevi

Kişinin içselleştirmiş olduğu değerler, o kişinin daha sonra nasıl davranması gerektiğine ilişkin yol gösterici olabilmektedir. Çünkü bilişsel ya da duygusal anlamda içselleştirilmiş

değerler, kişinin davranışına yön verme, davranışı devam ettirme ve düzenli olmasını sağlama gibi inanç ve standartlar oluşturmıştır. Bu değerler; öğrenme, toplumsallaşma veya olgunlaşmaya bağlı olarak değişime yatkın olsalar da içselleşmeye bağlı olarak değişime direnç göstermektedirler. Bu özelliği ile değerler karakterle aynı hizaya gelmektedirler. Kişinin tüm zerrelerinde kök salan değerler, karaktere dönüşmekle birlikte bireyin karakteri ile değerlerinin bütünüdür denilebilmektedir (Kaymakcan ve Meydan, 2012, s. 170).

Şar'a göre; değerler, insanların temel ihtiyaçlarından biri olan güvenlik ihtiyacı açısından da önemlidir. Çünkü ortak bir değerde buluşabilmek insana huzur ve güven vermektedir. Kişinin çevresindeki insanlardan ve komşularından emin halde yaşaması bu güvenin gereklerindendir. Bu ise, toplumu meydana getiren bireylerin aynı değerleri benimseme ve yaşantı haline getirmiş olmasıyla mümkün olacaktır (Şar, 2022, s.6-7).

Değerlerin en önemli görevi, toplumu meydana getiren bireyler arasında birlik ve beraberliği sağlamaktır. Çünkü değerler, kişileri ortak bir amaçta toplayıp bir arada yaşama konusunda olanak sağlamaktadır. Ortak değerde buluşan insanlar çatışmadan uzak dururlar. Hatta benzer duygu ve düşüncelere sahip olmalarından ötürü onayladıkları veya karşı çıktıkları davranışlarda benzerdir. Özellikle vatan sevgisi, dürüst olma, yardımsever olma, hoşgörülü olma ve saygılı olma gibi değerler ilişkileri daha da kaliteli hale getirmektedir. Sonuç olarak bu durum toplumda huzur ortamının oluşmasına imkân verir (Kumbasar, 2011, s. 22-23).

Eğitimci bir gruba göre, değerlerin fonksiyonları şöyle ifade edilebilir (akt, Tezcan, 1974, s. 15):

1. Kişiye amaç ve yön verir.
2. Bireysel ve toplumsal faaliyetlere ilişkin esasların belirlenmesinde yönlendiricidir.
3. Kişilerin davranışlara ilişkin yargıda bulunmasına yardımcı olur.
4. Kişinin kendisinden ne beklediği ve başkalarından neyi beklemesi gerektiğini bilmesini sağlar.
5. Kişinin doğru ile yanlış, haklı ve haksız, hoş olana ve olmayana, ahlaklı olana ve olmayana ilişkin ayırım yapabilmesini sağlar.

Değerler, kişilerin ve toplumların davranışlarına yön veren öncelik ve inançlardır. Kişilerin hayatını anlamlı hale getiren ve kararlarında etkili olan değerler, toplumların da kültürel

çeşitliliğin sağlamaktadırlar. Değerler, bireyin karakterini yansıtan ve davranışlarında rol oynayan içsel rehber olarak kabul edilirler. Genel anlamda değerler, evrensel değerler ve bir topluma özgü olan değerler şeklinde ifade edilmektedir. İnsanlık tarafından paylaşılan temel ilkeleri evrensel değerler ifade ederken, kültürel değerler ise, belirli bir topluma ait olan kural ve inanç sistemlerinden oluşmaktadır. Bu sınıflandırma ile değerlerin çeşitli ve karmaşık bir yapıda olduğunu görülmektedir. Doğduğu andan itibaren değer dünyasının parçası haline gelen birey, sosyalleşme süreci ile öğrendiği değerlerle birlikte, içinde bulunduğu toplumun bir parçası haline gelmektedir. Toplum içerisinde yer alan kuralların ya da anormal durumların değerler aracılığıyla değerlendirilmesi, toplum ait değer sistemini oluşturur ve kişinin davranışlarını etkiler. Bu açıdan bakıldığında değerler, kişinin toplumsal ilişkilerini belirleme, bu ilişkileri şekillendirip yönlendirme ve kişinin davranışlarını anlamlandırma işlevlerine sahiptir (Şığva, 2024, s. 9-10).

Değerler, bireyin ve toplumun inanç, ilke ve önceliklerini yansıtan öğelerdir. Değer kavramı, sosyal bilimlerin temel içeriği olan ve geniş bir alana yayılan insan davranışlarına, toplumsal normlara şekil veren unsurlardandır. Değerler, kişinin davranışına yön verme, toplumsal kuralları meydana getirme, kültürel kimliği belirleme ile kişiler arası etkileşimi düzenleme gibi işlevlere sahiptirler. Ayrıca kişiye hayattaki amacını belirleme konusunda rehberlik ederken, toplumun devamında da değerler rol oynamaktadır (Şığva, 2024, s. 16-17).

Değerler, içinde bulunduğu toplumun temel taşlarından olup, geçmişten bugüne devam eden toplumun var olmasında rol oynayan bir olgudur. Toplumsal açıdan bakıldığında değerler, sosyal grubun ya da toplumun birliğini, işleyişini ve devamını sağlama amacıyla olan, üyeler tarafından kabul gören düşünce, amaç, ilke ya da inançlardır. Yine değerler, kişinin çeşitli toplumsal gruplarla olan bağına şekil veren unsurlardandır (Şığva, 2024, s. 18).

2.3. Değerlerin özellikleri

Sosyal hayatta, kişinin yaptığı ve yapmadığı eylemlerin temeli değerlere dayanmaktadır. Değerler, kişilerin olgu, olay ve bireylere ilişkin yargılarını etkilemek suretiyle seçimlerinde de rol oynar. Ayrıca değerler, bireyin toplumsal ilişkilerine ve sosyal yaşamına da şekil vermektedir (Demir, 2018, s. 13).

Değerlerin özelliklerini bilmek değerleri anlamının koşuludur. Değerlerin özellikleri şunlardır:

1. Değerler inançlardan meydana gelmektedir. Bununla beraber tamamen nesnel değillerdir ve duygulardan soyutlanmış fikir değillerdir. Etkinlik kazandıkları durumda duygu değeri de taşırlar.
2. Değerler, kişinin amaçları ve amaca ulaşmada sergilediği davranışları ile ilişkilidirler.
3. Değerler kişilerin eylem ve durumlarının üzerindedir. Örneğin bir değere ilişkin yaklaşım mekân ya da kişiler değişse de değişmez aynıdır.
4. Değerler, davranış değişikliği, kişi ya da olayların seçiminde bireyi yönlendirme işlevine sahiptirler.
5. Değerler, önem sırasına göre sıralanırlar. Bu sıralama değerlerin öncelik durumunu belirleyen bir sistemle gerçekleştirilir.
6. Değerler değişime açıktırlar. Zamanla etkileşim ve yeni ihtiyaçların karşılanması için değer öncelik sıralamasında değişiklik meydana gelebilir (akt; Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000, s. 60).
7. Değerler, içinde bulundukları kültüre göre değişebilirler. Hatta ait oldukları kültürde bile farklılık gösterebilirler. Sahip olunan değer, kişinin toplumdaki statüsünü etkilemektedir. Bu değerler aracılığıyla kişi, diğer bireylerle etkili iletişim kurar, sosyal statüsünün belirlenmesi için uygun ortam oluşturabilir (Yazıcı, 2006, s. 504-505).

Şimşek (2021, s. 10-11)'e göre değer kavramına ilişkin farklı tanımlar ve ifade edilmiş biçimleri olsa da kavramın ortak özelliklerine odaklanarak değer kavramının açıklanması bu kavramı anlaşılır hale getirecektir. Tanımlar incelendiğinde değerlere ilişkin şu özellikler ifade edilebilir;

- Değerler bireye özgüdür.
- Değerler duygularda ilişkilidir.
- Değerler birleştirme gücü olan olgulardır.
- Değerler sosyal yani toplumsaldır.
- Değerler paylaşılabilmek özelliğine sahiptir.
- Değerler kişiden kişiye, toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir.

- Değerler kişinin tutumu, davranışı ve tercihlerinde etkilidir.
- Değerler birbirleriyle de ilişkilidir.
- Değerler aralarında önceliğe ve üstünlüğe göre sıralanırlar.
- Değerler öğrenilebildiği gibi öğretilbilir yapıya sahiptirler.
- Değerler değişime açık ve dinamikler.

2.4. Değerlerin sınıflandırılması

Değer kavramının tanımlarına bakıldığında sonsuz düşüncelerden davranışsal eylemlere varana dek her şeyi kapsayacak şekilde ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında değer kavramı, geniş bir kapsama sahiptir. Bu denli kapsamlı bir kavramın da farklı şekillerde sınıflanması oldukça normaldir (Keskin, 2008, s. 8).

Değerlere ilişkin sınıflamalar incelendiğinde, üzerinde tam bir anlaşmaya varılmış genel ve geçerli bir değer sınıflaması olmadığı göze çarpmaktadır. Günümüzde de değerleri kategoriler halinde sıralamak imkânsıza yakındır (Keskin, 2008, s. 10).

Değerler, kültürden kültüre, toplumdan topluma ve kişiden kişiye farklılık gösteren yargılar olarak kabul edilmektedir. Bu farklılıklar değer kavramına ilişkin araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalara neden olduğu gibi, farklı sınıflandırmalara da sebebiyet vermektedir. Bundan dolayıdır ki araştırmacıların üzerinde anlaşma sağladığı bir değer sınıflandırması mümkün olmamıştır (Demir, 2018, s. 16).

Değerler, toplumun ulaşmak istediği hedefler konusunda önemli bir role sahiptirler. Tarih boyunca toplumlar değişim ve dönüşüm yaşarken, ulaşmak istenen hedefler ile değerler de değişmektedirler. Bilhassa geleneksel yapıdaki toplumların modern topluma geçiş sürecinde, hedef ve değerlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda değerlere ilişkin farklı sınıflandırmalar da ortaya çıkmıştır (Şığva, 2024, s. 9).

Toplumlar tarafından doğdukları ve yaşadıkları ortamlarda çok sayıda değer ortaya çıkarılmıştır. Böylece yüzyıllarca değerler yaşanmış, yaşatılmış ve yeni değerler de inşa edilmiştir. Söz konusu toplumların yaşama, aktarma, değişim ve gelişim dönemlerinde farklı yapıda olan ve benimsenen; araştırmacılar için de çok sayıda alternatif olabilecek değerler ortaya çıkmıştır. Bundan dolayıdır ki araştırmacılar, çok sayıda değer sınıflamasına gitmişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde çok sayıda bilinen ve kabul

edilen değer sınıflandırmaları Milton Rokeach, Shalom Schwartz, Eduard Spranger, ve Joseph Fichter'in sınıflandırmalarıdır (Şahin, 2023, s. 16-17.)

2.4.1. Schwarz'tın değer sınıflandırması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)a	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak (Zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak	Organizma
Uyarılum (stimulation): heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (self-direction): düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalizm): anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyada barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak (İç uyum)	Grup b Organizma
İyilikseverlik (benevolence): kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak (Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat)	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): kültürel yada dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, İlimli olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)	Grup

Yazıcı, 2006, s. 503

Şekil 1. Schwarz'tın değer sınıflandırması

Schwartz, Rokeach'ın değer sınıflamasından hareketle, değerleri on ana değer şeklinde gruplandırmıştır. (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61).

2.4.2. Rokeach'ın değer sınıflandırması

Temel Değerler	Arzu edilen nihai değerleri içerir.	Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem, vb.
Araç Değerler	Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder.	Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku vb.

Yazıcı, 2006, s. 502

Şekil 2. Rokeach'ın değer sınıflandırması

Rokeach, değerler temel ve araç değerler olarak iki gruba ayırmıştır. Temel değerler, özgürce seçebilme, erdem, başarı ve eşitlik gibi istenilen nihai değerlerdir. Araç değerler ise adından da anlaşılacağı üzere temel değerlere ulaşmak gayesiyle ifade edilen davranış biçimleridir (Mazak, 2023, s. 9-10).

2.4.3. Spranger'in değer sınıflandırması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşündür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

Yazıcı, 2006, s. 502

Şekil 3. Spranger'in değer sınıflandırması

Spranger, değer sınıflandırmasında altı farklı grup yer almaktadır. Bunlar: bilimsel değer, dini değer, ekonomik değer, estetik değer, politik değer ve sosyal değerdir (Akbaş, 2004, akt. Yazıcı 2006, s. 502).

2.4.4. Nelson'un değer sınıflandırması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir (Michaelis, 1988:361).
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir (Naylor ve Diem, 1987: 350).
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar (Michaelis, 1988:361). Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Akbaş, 2004: 19).

Yazıcı, 2006, s. 501

Şekil 4. Nelson'un değer sınıflandırması

Nelson'un değer sınıflandırmasında değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değer olarak üç gruba ayrılmıştır. Bireysel değerler, kişisel tercihlerle ilgilidir. Grup değerleri, bir gruba ait olan, o grup üyelerinin paylaştığı değerlerdir. Sosyal değerler ise, kişinin yer aldığı toplumda varlığını devam ettirme ile ilgili değerlerdir (Mazak, 2023, s. 9-10).

2.5. Değerler eğitimi

Son dönemde popüler hale gelen “değerler eğitimi” kavramı yeni bir kavram olmasının yanı sıra geçmiş dönemlerde “ahlak eğitimi” ve “karakter eğitimi” gibi adlarla verilen eğitimin güncel ve gelişmiş halidir. Bu kavram ülkemizde de oldukça yeni bir kavramdır.

Konferanslar, toplantılarda ele alınan değerler eğitimi kavramı ile ilgili makale ve kitaplar da yazılmaya başlanmış bir alan olmuştur (Keskin, 2008, s. 19-20).

Değerler eğitimi doğru ve etkili bir biçimde yapıldığı takdirde kişilerin gelişimi için önemli katkılar olacaktır. Ancak sistemsiz ve yanlış yapıldığında veya yapılmadığında, mutsuzluğa ve uyum sorunu yaşamaya neden olabilmektedir. Bugün yanlış olan inanışlar çocukluk dönemindeki yanlış bilgiler ve değerler neden olmakta, yine pek çok saplantılı düşünceler değerler eğitiminin yanlış yapılmasından ileri gelmektedir (Keskin, 2008, s. 21).

Yaşaroğlu (2023, s. 10)'a göre, değerlerin kazandırılmasında aileden sonra en önemli görev okullara düşmektedir. Anne-babadan edindiği bilgi ve donanımla eğitim hayatı başlayan bireyler, hayatına önemli derecede tesir edecek ve rol model olacak öğretmen ile karşılaşmaktadır. Genellikle aile sonrası çocuk dünyasında etkisi hissedilen öğretmen ve eğitim kurumlarının değer algısı oluşturmada ve değer eğitiminde yeri önemlidir.

Meydan (2014) ise, eğitim kurumlarının yeni neslin değer, alışkanlık ve toplumsal davranışlarına etkide bulunması gerektiğini; çağın getirdiği olumsuz durumlara ilişkin de öğrencilere doğru tercihler sunma ve bu tercihleri de yapabilme fırsatları sunabilmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

Son dönemlerde değerler eğitimi, eğitimden ayrı düşünülmemekte ve öğretim programlarında değerler eğitimine yer verilmektedir. Bununla beraber uygulama boyutunda eksiklikler olduğu da bir gerçektir. Bu eksikliklerin kaynağı olarak aktarılmak istenen değer kavramının yeterince somut bir hale bürünememesi, kavramın içeriğinde de farklılıklar barındırması ifade edilebilir (Yaşaroğlu, 2023, s.11).

Değerlerin sonraki kuşaklara aktarılması da en az değerler kadar önemlidir. Çünkü gelişen dünyada olumlu gelişmelerle birlikte pek çok olumsuz gelişmelerde mevcuttur. Toplumun ayakta kalması, sosyo-kültürel yaşantının önemli parametrelerinden biri kabul edilen değerlerin adı geçen olumsuz durumlardan muhafaza edilmesi gerekmektedir. Bu ise değerlerin genç kuşaklara bilinçli bir biçimde aktarımı ile mümkündür (Bulut, 2021, s.250).

Değer kazanımı özellikle küçük yaşlarda iken farklı şekilde ve farklı ortamlarda gerçekleşebilmektedir. Fakat günümüz bağlamında bakıldığında ailenin değer kazandırma rolünü medya ve internete bırakmış olduğu görülmektedir (Keskin, 2008, s. 17).

Değerler ilk olarak aile içerisindeki yaşantılar sonucu ile yakın çevrenin model alınması suretiyle informal şekilde kazanılır. Ancak değerlerin gelişmesinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için aileyle birlikte eğitim kurumları da önemli işleve sahiptir. Eğitim kurumlarındaki bu değer kazanımı ise, bir plan ve program dâhilinde amaçlanmış değerlerin kazandırılması hedeflenir (Demir, 2018, s.1).

Demir (2018, s. 19)' a göre, değer eğitiminde en önemli kurum ailedir. Ailedeki bu değer kazanımı taklit ve örnek alma şeklinde gerçekleşmektedir. Okula başlayana dek çocuk, değer eğitimini büyük bir oranda tamamlamış bir vaziyettedir. Ancak bu durum, değer eğitiminde eğitim kurumlarını önemsiz kılmaz. Aksine çocuğun kazanmış olduğu değerler üzerine fikir yürütmesi, benimsediği değerleri neden benimsediğinin farkında olması, eylemlerinin altındaki yatan sebepleri sorgulaması açısından eğitim kurumları önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte değerler eğitimi bir döneme sıkıştırılmaz ve sınırlı değildir.

Değerler eğitimi geçmişti oldukça eskidir. Değerler eğitiminin eğitimden bağımsız olması da düşünülemez. Fakat eğitimde uzun bir zaman boyunca değerlere açıkça vurgu da yapılmamıştır. Değerlerin açık bir biçimde öğretimi 19. yüzyıldan itibaren başlamaktadır.

Bu yüzyılın başında ABD ve Avrupa'da başlayan değerler eğitimi, ülkemizde ise daha sonra gündeme gelmiştir (Demir, 2018, s. 20).

Demir (2018, s. 22), değerler eğitimi sürecinde hangi değerlerin kazandırılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu değerlerin hangi öncelik sırasına göre verilmesi gerektiği konusunda da farklı görüşler vardır. Ancak değer eğitimi alması gereken çocuğun bir birey olduğu gerçeğinden hareketle, kişisel ve toplumsal olarak gelişimine katkı sunacak, toplumun birlik ve beraberliğini sağlayacak ve insan olmanın getirdiği sorumlulukları da kazandıracak değerlerin olması yararlı olacaktır.

2.5.1. Değer eğitimi yaklaşımları

Değer öğretim yaklaşımları, hangi değerlerin, niçin ve nasıl öğretileceği; değerlerin kazandırılıp kazandırılmadığı ve nasıl değerlendirme yapılacağı konuları üzerinde durmaktadırlar. Değer öğretim sürecinde açık ve şeffaflık, öğretene ve öğreneni belirsizlikten kurtaracak ve süreci öğrenene göre tasarlanması sağlanmalıdır. Bu anlamda

değer kazanım süreci içerisinde değer öğretimi yaklaşımları bir kılavuz niteliğinde ve işlevsel haldedirler (Demir, 2018, s. 23).

2.5.1.1. Değer aktarma – telkin yaklaşımı

Bu yaklaşımda, insan tecrübesi sonucu meydana gelen değerler genel kabul görmektedirler. Bu değerleri öğretmen öğrenciye anlatmaktadır. Bu değer mutlak doğru kabul edilir. Mutlak kabul edildiği için değer sorgulanması olası değildir. Öğretmenden beklenen bu değerleri öğrenciye iletmek iken öğrenciden de sorgulamadan alması beklenir (Demir, 2018, s. 25).

2.5.1.2. Değer açıklama – belirginleştirme yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımı, değer aktarma yaklaşımına bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Değer aktarma yaklaşımında öğrenenin pasif olduğu durumun aksine, değer açıklama yaklaşımında öğrenen aktif konumdadır. Bu yaklaşımda akıl, tecrübeye göre ön plandadır. İnsanın aklını kullanmak suretiyle kendi değerlerini inşa edebileceğine inanılır. Bu yaklaşımda mutlak doğrular yerine farklı ortamlarda ortaya çıkan durumlar vardır. Öğrenciden ortaya çıkan bu durumlara yönelik değerlendirmede bulunurken kendi değer sistemini geliştirmesi beklenir. Öğretmen ise, değer aktarmak yerine öğrencinin kendi oluşturduğu değerlerin farkında olmasını sağlamakla görevlidir (Demir, 2018, s. 27).

2.5.1.3. Değer analizi yaklaşımı

Değer analiz yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımında ön plana çıkan akla verilen önemi daha da ileri götürerek, olayları mantıksal analiz çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlar. Değer açıklama yaklaşımında bireyin seçimlerinin çevre tarafından kabul görmesi önemli iken, bu yaklaşımda durum ve olaylarda bireyi bağlayan sonuçlar önemlidir. Birey için doğru, kendisi açısından olumlu sonuçlanan durumlardır. Burada da sonuçların mantıklı olması durumu değerlidir. Bu yaklaşımda öğrenci beklentisi, bilimsel araştırma

basamaklarına uygun olarak değer inşa etmesidir. Öğretmen ise, bu süreçte öğrenciye rehber olmalıdır (Demir, 2018, s. 30).

2.5.1.4. Ahlaki gelişim – muhakeme yaklaşımı

Ahlaki gelişim yaklaşımı, Kohlberg tarafından geliştirilmiş olan bir değer eğitimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda ahlaki hikâyeler vasıtasıyla öğrencilerden ahlaki yargılar geliştirmeleri beklenir. Öğrencilerden davranışlarında kendilerine yol gösterici olacak ahlaki ilkeler geliştirmeleri amaçlanır. Öğrenciden istenen ahlaki gelişim ise değerlendirmelerinden elde edilen dayanaklardır. Önemli olan şey öğrencinin çözümü değil o çözüme neden ulaşmış olduğudur. Bu yaklaşım, her seviyede uygulanabilmektedir” (Akbaş, 2004, s. 100-101).

2.5.2. Türk milli eğitim sisteminde değerler eğitimi ve kök değerler

Değerler eğitiminde temel dayanak milli eğitim uzak amaçlarıdır. Bu amaçlar, eğitim sürecinin düzenlenmesinde temel esasları belirlemek suretiyle ideal insan yetiştirmektir. Milli eğitimin amaçlarında belirtilmiş olan “beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu yönünden dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişilik ve karaktere sahip, topluma karşı sorumlu” bireyler yetiştirmek iyi bir değerler eğitimi ile mümkündür. Bu açıdan değerler eğitimi, toplumun arzuladığı ideal insanı yetiştirme eğitimi şeklinde ifade edilebilir (Demir, 2018, s. 37).

Eğitim programlarında değer eğitimi açık bir biçimde ifade edilmemektedir. Bu durum değer eğitiminde öğretmenlere hareket serbestliği imkânı sağlamaktadır. Ancak değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin ortak bir eğitimden geçmemiş olması da değer eğitiminde rastgele bir eğitim anlayışına sebep olmaktadır. Bununla birlikte değer eğitimini gerçekleştiren öğretmenlerin program dışı değerlere yönelme riski de söz konusudur. Tüm bu nedenlerden dolayı değerlerin açık bir biçimde öğretimi daha faydalı olabilir (Demir, 2018, s. 38) . Değerler eğitimi kapsamında TTKB tarafından on kök değer belirlenmiştir (TTKB, 2017, s. 24). Bu kök değerler ve bunlarla ilişkili olan tutumlar ile davranışlar tabloda yer almaktadır (Koltaş, 2020, s. 57):

Kök değer	Tutum ve davranışlar
Adalet	Adil olma, dengeli davranma, eşit davranma, haksız uygulamalara karşı gelme
Dostluk	Grup çalışmalarında bulunma, özveride bulunma, arkadaşlarına destek olma
Dürüstlük	Doğru sözlü olma, açık sözlü olma, etik davranma, sözlerinde durma
Özdenetim	Davranışlarını kontrol etme, sorumluluk alma, özgüvenli olma
Sabır	Azimli olma, anlayış gösterme
Saygı	Alçakgönüllü olma, insanlara değer verme, doğaya karşı duyarlı olma
Sevgi	Doğaya sevgi duyma, ön yargılı olmama
Sorumluluk	Kendilerine karşı sorumlu olma ailesine ve ülkesine karşı sorumlu olma
Vatanseverlik	Kültürel mirasın farkında olma, kaynaklarını bilinçli kullanma, üretken olma
Yardımseverlik	İnsanlık yararına çalışma, çevreye karşı merhametli olma, insanlara yardım etme

TTKB, 2017, s. 24

Şekil 5. Kök değerler ile kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar

2.6. Nefise Atçakarlar hakkında

Nefise Atçakarlar, 1977'de mis gibi portakal kokan, denizi pırıl pırıl parlayan Antalya'da doğdu. Orta öğrenimini Isparta Anadolu Ticaret Meslek Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Boğazı'nın hemen yanı başında, masmavi denizle yemyeşil çimenlerin bir araya geldiği Boğaziçi Üniversitesi'nde Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Çocuklara yönelik bini aşkın eser için derleme, editörlük ve yayın yönetmenliği yaptı. Kadir Has Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Medya bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Basılı ve dijital çocuk kitaplarını, çocukların okuma kültürüne etkileri konusundaki farkları bakımından inceleyen “Picture Books vs. Picture Book Apss/ Resimli

Masal Kitapları, Elektronik Masal Uygulamalarına Karşı” konulu bir yüksek lisans tezi çalıştı. Masal Parkı adlı derleme eseri beş yüz binden fazla çocuğa ulaştı. “İstiklal Marşı'mız Nasıl Yazıldı?” adlı eseriyle İstiklal Marşı'nın gizemli anlamlarını, çocuklar için, hikâye diliyle anlattı. Çocuklar ve gençlere yönelik 30'dan fazla kitap yazmıştır. Üsküdar Çocuk dergisinde çizgi öyküler yazdı. TRT Çocuk dergisinde yazmaya devam ediyor.

2.7. İlgili araştırmalar

Çelebi (2018), Aytül Akal'ın çocuk romanlarında yer alan değerlerin, Türkçe öğretim programında yer alan değerlerle olan ilişkisini incelediği ve betimsel tarama modelini kullandığı çalışmasında tespit edilen değerlerin doğrudan aktarım yerine dolaylı şekilde aktarıldığını tespit etmiştir.

Baran Yir (2019), çalışmasında Bilgin Adalı'nın eserlerini değerler açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini yazarın 31 adet eserinin oluşturduğu çalışmada, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yazarın eserlerinde en fazla yer alan kök değerlerin sevgi; en az yer alan kök değerlerin ise, dürüstlük, öz denetim ve alçak gönüllülük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra eserlerin değerler eğitimi konusunda referans olabileceği; ilköğretim ile ortaöğretim düzeyinde, öğrenciler için tavsiye edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Başar (2019), “Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı” adlı çalışmasında, yazarın üç adet eserinin kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda 142 adet kök değerlerin doğrudan veya dolaylı olarak geçtiği ifadeler tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında yazarın incelenen eserlerinin değerler eğitimi kapsamında referans kaynaklar olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tursun (2019), çalışmasında Serpil Ural'ın çocuk kitaplarını değerler eğitimi açısından kök değerler ve bu değerlerin ifade edildiği alt değerlerle ilişkisi yönüyle incelemiştir. Yazara ait 21 kitabın örneklemini oluşturduğu çalışma da yöntem olarak içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise, adı geçen yazarın eserlerinin temel eğitim düzeyine uygun, değerlerin aktarımında ise kullanılabilecek eserler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kasap (2019), “Bekir Yıldız’ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi” isimli çalışmasında, belirtilen yazara ait dört adet çocuk kitabını betimsel tarama modeli ve doküman incelemesi tekniğiyle incelemiştir. Araştırmada on kök değerinin eserlerde sıkça yer aldığı ve içerik açısından da bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde fayda sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Akıncı (2019), çalışmasında Aytül Akal’ın romanlarını değerler eğitimi kapsamında incelemiştir. Araştırmada yenilenen öğretim programlarında yer alan 10 kök değer ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Yazarın 9-13 yaş grubuna hitap eden 12 kitabı örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada kök değerlerin hepsinin yer aldığı; sevgi değerinin en fazla yer alan değer olurken, adalet değerinin ise en az ifade edilen değer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulut (2021), nitel araştırma yöntemini kullanarak gerçekleştirdiği çalışmasında Ayla Kutlu’ya ait olan, “Merhaba Sevgi” isimli çocuk romanını on kök değer ve değerler eğitimi açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda içerisinde on kök değerinde yer aldığı 42 ayrı değer belirlenmiştir. Kök değerler içerisinde bulunma düzeyi en fazla olan değerler sevgi, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk ve saygı iken; en az olan kök değerlerin ise, adalet ve vatanseverlik kök değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar bağlamında eserin değerlerin yer alması ve değerler eğitimi açısından önemli olduğu ifade edilmiştir.

Fırat (2021), Zehra Ünüvar’ın çocuk kitaplarında yer alan kök değerleri belirlemek ve bu kitapların değerler eğitimi açısından önemini incelediği çalışmasında, yazara ait on sekiz çocuk kitabını doküman analizi tekniği kullanarak çalışmasını yürütmüştür. Araştırmada Zehra Ünüvar’ın araştırma kapsamında yer alan eserlerinin kök değerler açısından oldukça zengin içeriğinin olduğu ve değerler eğitimi kapsamında faydalı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Öztürk (2021), kök değerler bakımında Türk atasözleri adıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında, atasözlerinde yer alan kök değerleri tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada Türkçe Sözlük’te yer alan atasözlerinden 374’ünün kök değerleri içerdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada kök değerlerin bulunma düzeyinde ise, en fazla yer alan kök değerlerin öz denetim, sevgi ve vatanseverlik iken en az yer alan kök değerlerin sorumluluk, dürüstlük ve adalet olduğu tespit edilmiştir.

Kaya (2022), çalışmasında Sivas masallarını kök değerler açısından incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesiyle gerçekleştirdiği çalışmada Benek Kaya'nın yazmış olduğu Has Bahçenin Gülleri: Sivas masalları eseri kök değerler açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda on kök değerın adı geçen masallar içerisinde yer aldığı, bu kök değerler içerisinde ise en sık rastlanan değerin sorumluluk iken; en az rastlanan değerin ise, vatanseverlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sivas masallarının Türkçe dersi kapsamında değeri eğitimi sürecinde kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Çelik ve Doğan Kâhtalı (2022), yapmış olduğu çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin kök değerlere ilişkim algılarını incelemiştir. Nitel araştırma yöntemi olan olgubilim (fenomenoloji) tekniği kullanılan çalışmada, çalışma grubu 500 ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların en fazla metafor üretebildikleri kök değeri dostluk iken, kavram yanılgısı ve metafor üretmede problem yaşadıkları kök değeri ise, öz denetim olmuştur. Ayrıca katılımcıların, kök değerlere yönelik algıları genel anlamda olumlu olmakla beraber, bir kısım katılımcının adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi ve yardımseverlik değerlerine ilişkin olumsuz algıya sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yazıcıoğlu (2022), çok okunan çocuk edebiyatı kitaplarının kök değerler ve kök değerlerin olumlu ya da olumsuz yönleri açısından incelediği çalışmasında, 8 adet çok okunan çocuk edebiyatı eserine yer vermiştir. Araştırmanın sonucunda olumlu kök değeri olarak en fazla yardımseverlik değeri yer alırken, olumsuz kök değeri olarak ise saygı değeri en fazla yer alan kök değeri olduğu belirtilmiştir.

Köksal vd. (2022), yapmış oldukları çalışmalarında Sosyal Bilgiler ders kitaplarını kök değerler açısından incelemiştir. Araştırma kapsamında ilkököl 4. sınıf; ortaokul 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları doküman incelemesi tekniğiyle veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, kök değerlerin ders kitaplarında herhangi bir denge gözetilmeksizin kitaplarda rasgele yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaplan (2022), Osman Çeviksoy'un romanlarının kök değerler açısından incelediği çalışmasında, yazara ait 3 adet roman tarama yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda eserlerde kök değerlere ait 204 ifade tespit edilmiştir. Bu kök değerler içerisinde en fazla yer alan kök değeri sevgi (53) iken, en az yer alan kök değeri ise adalet (4) olduğu tespit edilmiştir.

Şar (2022), Hüseyin Yurttaş’a ait dokuz eserin kök değerler açısından incelediği çalışmada doküman incelemesi tekniğiyle verileri analiz etmiştir. Araştırmanın sonucunda adı geçen yazarın eserlerinde kök değerlere ait çok sayıda ifade yer aldığı, ancak bu ifadelerin metinlerde örtük biçimde ifade edildiği sonucuna ulaşılmıştır. En çok yer alan kök değerın sevgi değeri olduğu, adı geçen eserlerin değerler eğitimi kapsamında yararlanılacak kaynaklar arasında yer alacağı da ifade edilmiştir.

Kösecioğulları (2022), Feyza Hepçilingirler adlı yazara ait olan çocuk kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Yazara ait olan 12 eser doküman analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yazarın eserlerinde kök değerlerin yer aldığı çok sayıda ifade olduğu tespit edilmiştir. Kök değerlerin bulunma düzeyinde ise, en çok yer alan kök değer sevgi iken; en az yer alan kök değerlerin adalet ve sabır değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2023), H. Salih Zengin’e ait eserlerin kök değerler açısından incelendiği çalışmada doküman analizi tekniği ve veri analizi aşamasında da betimsel analiz yöntemini kullanmıştır. Araştırmada yazara ait 15 eser incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yazara ait eserlerde tüm kök değerler yer alırken, en çok yer alan kök değerin sevgi; en az yer verilen kök değerin ise vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca adı geçen yazarın incelenen eserlerinin değerler eğitimi ve Türkçe dersi öğretim programı kapsamında yer verilebilecek eserler arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşar (2023), “Değerler eğitimi bağlamında Almıla Aydın’ın çocuk romanlarının analizi” adlı çalışmada, belirtilen yazara ait 10 adet eseri incelemiştir. Doküman incelemesi yöntemi kullanılan çalışmada, Almıla Aydın’ın araştırma kapsamında incelenen eserlerinde en fazla yer alan kök değerin dostluk; en az yer alan kök değerin ise sorumluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özübal (2024), Sevda Müjgan Yüksel’in eserlerini değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada, nitel araştırma yönteminden biri olan doküman incelemesi yoluyla analiz etmiştir. Araştırma sonucunda yazara ait eserlerde en fazla yer verilen kök değerlerin sevgi ve sorumluluk iken; en az işlenen değerin vatanseverlik ve sabır değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hizraini, Winarni ve Yamtinah (2023), “Analysis of Character Education in The Storybook Of The Champion Who Has a Soft Heart By Yusman Nasution” adlı çalışmada, “The Champion Who Has a Soft Heart” isimli öykü kitabı 18 değer (dürüstlük, hoşgörü,

sonucunda; incelenen öykü kitabında yer verilen değerlerin dürüstlük, disiplinli olma, dini inançlara saygı, çalışkanlık, meraklı olma, arkadaş sevgisi, dostluk, okuma sevgisi ve sosyal duyarlılık olduğu belirtilmiştir.

Kaniasari ve Saragih (2019) “Moral Values And Ethics In Children’s Picture Book Of Thee Is Sing: A Letter To My Daughters By Barack Obama” adlı çalışmada, resimli çocuk kitaplarındaki ahlaki değerleri incelemiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, en fazla ifade edilen değerlerin özgüven ve cesaret; en az ifade edilen değerlerin barış, sevgi ve şefkat olduğu sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın yöntemi ele alınmıştır.

3.1. Araştırma modeli

Bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesinde her çalışmada belirlenen hedefe yönelik durumlar için yazılmış kaynaklar incelenir. Film, video ve çeşitli yazılı dokümanların bu yöntemle incelenerek uzun süreli araştırmalara olanak sağlaması, geniş bir örneklem oluşturulabilmesi, dokümanların belirli bir sistem içerisinde olması, doküman analizinin güçlü yönlerindendir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189). Doküman incelemesinde araştırmacı, araştırma amacına uygun olarak kaynaklar belirler, çeşitli okumalar yapar ve bazı notlar aldıktan sonra birtakım kriterlere göre bir değerlendirme yoluna gider. (Karasar, 2009, s. 183).

3.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Bu araştırmanın evrenini Nefise Atçakarlar'ın eserleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise yazarın Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlâna Sevgi Güneşi adlı 6 adet kitabından oluşmaktadır. Eserlere ait detaylı bilgiler tabloda sunulmuştur.

Tablo 1

Nefise Atçakarlar'ın İncelenen Eserlerine Ait Bilgiler

Kitabın adı	Basım Yılı	Baskı Sayısı	Yayınevi	Sayfa Sayısı
Ustalar Ustası Mimar Sinan	2023	27. Baskı	Timaş Yayınları	168
İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalemi	2022	6. Baskı	Timaş Yayınları	168
Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri	2022	1.Baskı	Timaş Yayınları	144
Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri	2021	1.Baskı	Timaş Yayınları	144
Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri	2020	8. Baskı	Timaş Yayınları	160
Mevlana Sevgi Güneşi	2023	22. Baskı	Timaş Yayınları	144

3.3. Veri toplama araçları

Çalışmada kullanılan verilere kaynak taraması yöntemiyle ulaşılmıştır. Çalışmada Nefise Atçakarlar'ın eserleri incelenmiştir. Ayrıca değerler eğitimi ile ilgili teorik kaynaklara kütüphanelerden ve internet ortamından ulaşılmıştır. Konuyla ilgili tezlere Yüksek Öğretim Kurulu'nun elektronik ortamdaki tez tarama arşivi aracılığı ile ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin toplanması

Araştırmanın veri kaynaklarını belirlemek, çalışmanın ilk adımını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda alan yazın taranarak değerler eğitimi konulu tez, makale ve kaynak kitaplar incelenmiştir. Literatür taraması sonrası araştırmanın inceleme nesneleri olan eserler ile değerler eğitime yönelik kaynak kitaplar internet aracılığıyla temin edilmiştir. Eserlerin uygunluğuna kanaat getirildikten sonra söz konusu eserler birçok kez okunmuş ve eserlerde işlenen değerler tespit edilerek fişleme yöntemiyle kayıt altına alınıp tasnif edilmeye çalışılmıştır. Eserlerde tespit edilen değerler, “MEB Öğretim Programı (2018) Bağlamında Belirlenen Kök Değerler Listesi” bazında ele alınmıştır (MEB, 2023). Bu listede yer alan toplam 10 kök değer, çalışma için temel ölçüt olarak kabul edilmiştir.

3.5. Verilerin analizi

Bu çalışmada veri analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. İlk olarak eserler okunmuş ve içerik çözümlemesi yöntemiyle eserlerdeki kök değerler incelenmiştir. Tespit edilen kök değerler daha sonra tablo haline getirilerek her bir kitapta hangi kök değerinin yer alıp yer almadığı tespit edilmiştir. Devamında ise yer alan kök değerlerin neler olduğu, hangi seviyede yer aldığı ile ilgili yorumlamalarda bulunulmuştur. Öğretim programında yer alan kök değerler çalışmanın referans kaynağıdır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında yer alan kök değerlere ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi yönelik bulgular tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Nefise Atçakarlar'ın Eserlerinde Yer Alan Kök Değerlere İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Ustalar Ustası Mimar Sinan	İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem	Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri	Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri	Çılgın Yöntemleri Dâhiler ve	Mevlana Sevgi Güneşi	Toplam
Adalet	5	-	-	-	1	1	7
Dostluk	-	1	3	-	-	10	14
Dürüstlük	4	-	-	-	-	1	5
Öz denetim	3	2	2	-	-	1	8
Sabır	6	4	7	2	4	4	27
Saygı	7	16	15	6	4	41	89
Sevgi	7	12	21	9	2	32	83
Sorumluluk	3	5	2	1	1	6	18
Vatanseverlik	3	11	6	2	-	4	26
Yardımseverlik	10	6	13	4	4	9	46
Toplam	48	57	69	24	16	109	323

Tablo 2’de Nefise Atçakarlar’ın incelenen altı kitabında TTKB tarafından belirlenen kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tablo incelendiğinde sabır, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin incelenen tüm eserlerde en az bir kez yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında vatanseverlik değerinin bir kitapta, öz denetim değerinin iki

kitapta, adalet ve dostluk değerlerinin üç kitapta ve dürüstlük değerinin ise dört kitapta yer almadığı görülmektedir. Değerlerin kitaplarda bulunma düzeylerine bakıldığında ise, en fazla yer alan değer saygı (89), en az yer alan değer ise dürüstlük (5) olduğu görülmektedir. Bununla beraber sevgi değeri 83, yardımseverlik değeri 46, sabır değeri 27, vatanseverlik değeri 26, sorumluluk değeri 18, dostluk değeri 14, öz denetim değeri 8 ve adalet değeri 7 kez yer almaktadır.

Ayrıca tablo 2’de, Nefise Atçakarlar’ın incelenen eserlerinde kök değerlerin yer alma düzeyine ilişkin, en fazla kök değer ifadesinin yer aldığı kitabın Mevlâna Sevgi Güneşi (109) kitabı, en az kök değer ifadesinin yer aldığı kitabın ise, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri (16) kitabı olduğu görülmektedir. Diğer kitaplarda kök değerlerin bulunma düzeyine bakıldığında ise; Türkçenin Ustaları ve Çılgın yöntemleri kitabında 69 kök değer ifadesi; İnanılmaz Evliya Çelebi ve Çılgın Kalemî kitabında 57 kök değer ifadesi; Ustalar Ustası Mimar Sinan kitabında 48 kök değer ifadesi ve Osmanlı’da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri kitabında 24 kök değer ifadesi yer almaktadır.

4.2. Nefise Atçakarlar’ın kitaplarında kök değerlerin yer alma düzeyine ilişkin bulgular

Bu bölümde Nefise Atçakarlar’ın incelenen eserlerinde yer alan kök değerlerin eserlerde bulunma düzeyleri yer almaktadır.

4.2.1. Ustalar Ustası Mimar Sinan eserine ilişkin bulgular

Ustalar ustası Mimar Sinan eseri Nefise Atçakarlar’ın Timaş Yayınları tarafından 2023 yılında 27. baskı olarak yayınlanmıştır. Eser, yayınevinin eğlenceli tarih kategorisinde yer almaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere eserin içeriği Osmanlı Devleti zamanında yaşamış, farklı devlet görevlerinde bulunmuş ve nihayetinde asıl mesleği olan mimarlığa ulaşmış, yüzyıllar sonrasında da adından söz ettirmiş olan Sinan’ın hayatını anlatmaktadır. Eser 11 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş bölümünde okuyucuya kitabın içeriği merak duygusu içerisinde sunulmaktadır. İkinci bölüm olan Taş İşleyen Çocuk bölümünde ise, Sinan’ın doğduğu ve ilk çocukluk dönemini yaşadığı çevre ve bu çevrenin

küçük Sinan üzerindeki etkisi anlatılmaktadır. Asker Sinan isimli üçüncü bölüm ise, Kayseri’de doğup ilk çocukluk dönemini yaşayan Sinan’ın Osmanlı Devleti’nde devşirme sistemi adı verilen sistemle devletin başkenti ve sarayla tanışması anlatılmaktadır. Sinan’ın mimar olmadan önce Osmanlı Devleti’nde bir asker olarak görev yapması da bu bölümde anlatılmaktadır. Zor Bir Görev adlı dördüncü bölüm, Osmanlı ordusunda asker olarak görev yapmasına rağmen yetenekleri fark edilen Sinan, bir savaş esnasında zor durumda kalan ordunun geçişi için zor bir köprü yapma görevini üstlenir. Yapılan köprünün başarılı olması Sinan’ın bir anlamda kaderini değiştirir. Beşinci bölüm olan Baş Mimar Sinan bölümü, yaptığı çalışmalarla ve özellikle savaş esnasında yaptığı köprü ile üne kavuşan başarılı Sinan’ın Osmanlı Devleti’nde baş mimar olarak seçilmesi anlatılmaktadır. Altıncı bölüm olan Çıraklık Eseri bölümünde, Mimar Sinan’ın çıraklık eseri olarak kabul edilen Şehzade Camii ve Külliyesi’nin yapım aşamaları anlatılmaktadır. Kalfalık Eseri adıyla yazılan yedinci bölümde ise, Mimar Sinan’ın kalfalık eseri kabul edilen Süleymaniye Camii ve Külliyesi’nin tüm zorluklara rağmen başarılı bir şekilde yapılması anlatılmaktadır. Sekizinci bölüm olan En Pahalı Eser bölümünde Mimar Sinan’ın dönemin en büyük sorunlarından birisi olan İstanbul’un su sorununu çözdüğü su yolu projesi yer almaktadır. Dokuzuncu bölüm ise, Zikzaklı Bir Köprü adıyla kaleme alınmıştır. Bu bölümde Mimar Sinan’ın Büyükçekmece Gölü üzerinde ulaşımı sağlamak adına yaptığı köprünün yapımından bahsedilmektedir. Onuncu bölüm Ustalık Eseri adıyla yazılan bölümdür. Bu bölüm Mimar Sinan’ın Edirne’de inşa ettiği şaheser olan Selimiye Cami’nin yapımı ve süreçlerinin anlatıldığı bölümdür. Son bölüm olan on birinci bölümde ise, ömrünün son anına dek çalışmış vatana millete faydalı işler yapmakla bir ömür tüketen Koca Sinan’ın son anları anlatılarak kitap sona ermektedir. Ustalar Ustası Mimar Sinan eserinde yer alan kök değerler ve bulunma düzeyleri tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Ustalar Ustası Mimar Sinan Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Ustalar Ustası Mimar Sinan eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	5
Dostluk	-

Dürüstlük	4
Özdenetim	3
Sabır	6
Saygı	7
Sevgi	7
Sorumluluk	3
Vatanseverlik	3
Yardımseverlik	10
Toplam	48

Tablo 3’te Nefise Atçakarlar’ın Ustalar Ustası Mimar Sinan eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre eserde dostluk değeri dışında diğer kök değerlerin yer aldığı görülmektedir. Eserde en çok yer alan kök değer, yardımseverlik (10) iken, en az yer alan kök değerler ise öz denetim, sorumluluk ve vatanseverlik (3) kök değerleridir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda verilmiştir.

Adalet Değeri

- *Binaların yapımında çalışacak elemanları seçmekten tutun da onların ödemelerinin takibine kadar pek çok işi yapan bir insan kaynakları müdürüydü (Atçakarlar, 2023a, s. 11).*
- *Şimdi siz “Koskoca padişah, Lütfi Paşa’yı dinler mi?” diye düşünmüyorsunuzdur umarım. Çünkü Sultan Süleyman ömrü boyunca yaptığı her işte akıl sahiplerine ve deneyimli insanlara danışmış, kendi emri altında çalışan insanların bile sözlerini dikkatle dinlemiştir (Atçakarlar, 2023a, s. 56).*
- *Padişah, Lütfi Paşa’yı da diğer vezirleri de dinledi. Sinan’ın Bağdat ve Karaboğdan seferlerindeki başarılarını da hatırlıyordu. Birlikte ava gittikleri zamanlarda onun gönül alıcı davranışlarını gözlemişti. Sonunda, Sinan’ın baş mimar olmasını uygun gördü (Atçakarlar, 2023a, s. 65).*

- *Sultan Süleyman, Sinan'ın verdiği sözden emin olmak için hazinedarbaşı (maliye bakanı) ile konuştu. Ona Sinan'la bu konuyu konuşmasını ona caminin ne zaman biteceğini tekrar sormasını söyledi. Çünkü hazinenin doğru zamanda, doğru yerlere harcanmasını istiyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 93).*
- *Törenin yapılması için kapı kapatılmış, anahtarlar da Sultan Süleyman'a getirilmişti. Muhteşem Süleyman, anahtarı eline alıp yanındaki devlet adamlarından birine sordu:*
 - *Bu camiye açmak en çok kimin hakkıdır?*
 - *Eğer izin vererseniz, onu büyük bir emekle inşa eden mimarbaşınıdır Sultanım.*
- *Bunun üzerine Sultan Süleyman, anahtarı muhteşem caminin muhteşem mimarına uzattı (Atçakarlar, 2023a, s. 107).*

Dürüstlük değeri

- *Köprüyü yaptıktan sonra, Vezir Lütü Paşa ile bir anlaşmazlık yaşadık. Vezir Lütü Paşa yaptığım köprüyü çok beğenmişti. Bu köprünün korunması için yakınına bir kale yapılmasını istedi. Ben de böyle bir kaleyi düşmanın kolayca alabileceğini söyledim. “Böyle olursa ‘Bir Osmanlı kalesini ele geçirdik’ diye gururlanırlar.” Dedim. Vezir Lütü Paşa bana gücendi. Oysa ben sadece köprüye değer vermeyi anlamsız bulmuştum (Atçakarlar, 2023a, s. 58).*
- *Sinan'ın hazinedarbaşına da aynı cevabı vermiş olması herkesi rahatlatmıştı. İki ayrı kişiye, iki ayrı zamanda aynı cevabı vermek doğru sözlülük ve aklı başında olma işareti oluyor demek ki... (Belki de bu o dönem için geçerliydi.) Her ne olursa olsun Sinan, bir kere söz vermişti işte. Camiyi 2 ayda bitirecekti. Derhal ekibini topladı, diğer bütün işlerini bıraktı ve inşaatı müthiş derecede hızlandırdı. Ancak çözmesi gereken çok önemli mimari sorunlar vardı (Atçakarlar, 2023a, s. 95).*
- *Mimar Sinan söylediği gibi camiye tam iki ay içinde bitirdi. Ekibiyle birlikte, ortaya el emeği göz nuru bir eser çıkardı (Atçakarlar, 2023a, s. 106).*
- *Sinan, bu anlaşmayı unutmamış ve inşaat bittiğinde mermer direklerden birinin üzerine bir lale yapmış. İşte bu lale, bahçe sahibinin laleleri çok sevdiğini, ters*

oluşu da bahçe sahibinin ters bir insan olduğunu simgeliyormuş (Atçakarlar, 2023a, s. 148).

Öz denetim değeri

- *Düşünün bir kere. Ortada gemi yapacak bir tersane yok. Kereste yok, demir yok, halat yok. Kısacası imkânlar oldukça sınırlı. Bu şartlara rağmen, Sinan gerekli malzemeyi çevreden kısa sürede toplatıp diğer askerlerle birlikte 3 büyük gemi inşa etti. Bu gemiler hem büyük hem de güzeldi. Yelkenleri ve kürekleri oldukça sağladı. Üstelik yapılmaları yalnız iki hafta sürmüştü (Atçakarlar, 2023a, s. 48).*
- *Bir süre düşündükten sonra, insanlara faydalı olacak binalar inşa etmek daha çok hoşuna gitti ve padişahın teklifini kabul etmeye karar verdi. Hasekilik rütbesini bıraktı. İşte hobi olarak yaptığı bir iş, artık onun gerçek mesleği olmuştu (Atçakarlar, 2023a, s. 66).*
- *Mimar Sinan söylediği gibi camiyi tam iki ay içinde bitirdi. Ekibiyle birlikte, ortaya el emeği göz nuru bir eser çıkardı (Atçakarlar, 2023a, s. 105).*

Sabır değeri

- *Bazı geceler sabahlara kadar hesaplar yapıyorum. Arkadaşlarım benim bu geometri düşkünlüğümü garipsiyorlar (Atçakarlar, 2023a, s. 32).*
- *Sürekli düşünüyor, gözlüyor, çevresini inceliyordu. Merak ettiği şeyleri hocalarına sormaktan çekinmiyordu. Çünkü onun en sevdiği şey öğrenmekti (Atçakarlar, 2023a, s. 33).*
- *Dün akşama kadar ustamla birlikte iki tane kapı yaptım. Bu işi yapmak için çok dikkatli olmam gerekiyor. Çünkü işim sürekli ölçülerle. Küçük bir dikkatsizliğe bile yer yo Ama olsun ben bu işi çok seviyorum. Ortaya bir şeyler çıkarmak beni çok mutlu ediyor (Atçakarlar, 2023a, s. 35).*
- *Memlükler'in üzerine yaptığımız Mısır seferini asla unutamayacağım. Padişah Yavuz Selim'in önderliğindeki korkunç Tih Çölü'nden geçtik. Etraftaki hayvan kemikleri oldukça ürkütücü görünüyordu. Kumlar fazlasıyla kızgındı. Zaman zaman yılanlar başlarını kumların arasından çıkarıyorlardı. Ooo, gerçekten orada*

öleceğimizi sandım... Ama olağanüstü bir şey! Bütün bunlara rağmen çölü sağ salim geçtik (Atçakarlar, 2023a, s. 38).

- *Tabi bu seferler burada anlattığımız kadar kolay olmuyordu. Hazırlıkların günlerce sürmesi bir yana, İstanbul'dan Rodos'a gitmek için de bir kısmı at üstünde, bir kısmı gemiyle gidilecek 40 günlük yolu göze almak gerekiyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 42).*
- *49 yaşına dek bir asker olarak son derece disiplinli çalışmaya alışkın olan Sinan'ın, artık daha disiplinli ve yoğun çalışması gerekiyordu. Bazı geceler hiç durmadan sabahladığı bile oluyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 72).*

Saygı değeri

- *Ve Sinan tüm bu özellikleriyle daha o günlerde parlak bir geleceğin kendisini beklediğini hissettiriyordu. Üstelik çok saygılı ve sevgi dolu bir insandı. Bu yüzden hem arkadaşları, hem de hocaları ve ustaları onu çok seviyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 34).*
- *Sinan, çok başarılı bir insan olduğu kadar alçak gönüllüydü de. Övülen bir insan olmaktan çok, faydalı bir insan olmaya, kendisinden çok ülkesine önem veriyordu. Zaten pek çok seferde yapılan köprüler, ne kadar güzel olurlarsa olsunlar üzerinden geçildikten sonra yakılıyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 59).*
- *Törenin yapılması için kapı kapatılmış, anahtarlar da Sultan Süleyman'a getirilmişti. Muhteşem Süleyman, anahtarı eline alıp yanındaki devlet adamlarından birine sordu:*
 - *Bu camiye açmak en çok kimin hakkıdır?*
 - *Eğer izin vererseniz, onu büyük bir emekle inşa eden mimarbaşınıdır Sultanım.**Bunun üzerine Sultan Süleyman, anahtarı muhteşem caminin muhteşem mimarına uzattı (Atçakarlar, 2023a, s. 107).*
- *Çocuğun sesini duyanlar gülüşmeye başladılar. Çünkü minare eğri falan değildi. Ancak Sinan, çocuğun gönlünü almak istedi. Bunun için biliyor musunuz ne yaptı? Ekibini toplayıp, minareyi halatlarla çekti (Atçakarlar, 2023a, s. 109).*

- *Sinan yalnızca Mağlova Kemerini yapmış olsaydı bile, adını altın harflerle mimarlık tarihine yazdırması için bu eser yeterli olurdu (Atçakarlar, 2023a, s. 132).*
- *Bir insan kendi türbesini kendi yapar mı diyeceksiniz ama Sinan'ın bu davranışında bile büyük bir anlam vardı. Çünkü o, fazlasıyla alçakgönüllü bir insandı ve kendisinden sonra bir başkasının onun için çok büyük bir türbe yapmasını istemiyordu. Pek çok büyük eserler ve türbeler yapan Sinan, kendi türbesini diğer eserlerinin tersine oldukça küçük yapmıştı (Atçakarlar, 2023a, s. 160).*
- *Koca Sinan'ın ölümünden sonra pek çok öğrencisi dünyanın dört bir tarafına yayılarak pek güzel eserler yaptı. Bunlardan en ilginç de Hindistan'da Mimar Mehmet İsa ve Mimar Mehmet İsmail'in katıldıkları Bir ekip tarafından yapılan Taç Mahal'dir. Aklınızda bulunsun, Taç Mahal, Hindistan kralı Şah Cihan'ın genç yaşta ölen eşi için yapılmış dev bir anıt mezarıdır (Atçakarlar, 2023a, s. 162).*

Sevgi değeri

- *Sürekli düşünüyor, gözlüyor, çevresini inceliyordu. Merak ettiği şeyleri hocalarına sormaktan çekinmiyordu. Çünkü onun en sevdiği şey öğrenmekti (Atçakarlar, 2023a, s. 33).*
- *Ve Sinan tüm bu özellikleriyle daha o günlerde parlak bir geleceğin kendisini beklediğini hissettiriyordu. Üstelik çok saygılı ve sevgi dolu bir insandı. Bu yüzden hem arkadaşları, hem de hocaları ve ustaları onu çok seviyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 34).*
- *Dün akşama kadar ustamla birlikte iki tane kapı yaptım. Bu işi yapmak için çok dikkatli olmam gerekiyor. Çünkü işim sürekli ölçülerle. Küçük bir dikkatsizliğe bile yer yo Ama olsun ben bu işi çok seviyorum. Ortaya bir şeyler çıkarmak beni çok mutlu ediyor (Atçakarlar, 2023a, s. 35).*
- *Eğer şimdi sizin yaptığınız gibi arkadaşlarından biri ona bir anket defteri uzatıp, “Hobilerin neler?” diye sorsaydı, o bu soruya muhakkak “Taş ve ahşaptan yapılmış binaları incelemek ve resimlerini defterime çizmek” diye cevap verirdi (Atçakarlar, 2023a, s. 39).*

- *Rodos'a giderken hayatımda ilk kez deniz yolculuğu yaptım. Gemiyle ilerlerken nereye baksanız deniz görünüyordu. Akdeniz'i çok seviyorum (Atçakarlar, 2023a, s. 43).*
- *Bağdat seferinden döndük ve artık ben bir hasekiyim. Hasekiler padişaha en yakın olan askerler. Zaman zaman padişahla birlikte ava gittiğimiz bile oluyor. Sultan Süleyman'ı tanıdıkça daha çok seviyorum (Atçakarlar, 2023a, s. 49).*
- *Her şey yolunda görünüyordu. Ancak, birkaç yıl sonra Kanuni Sultan Süleyman ve eşi Hürrem Sultan çok acı bir haberle sarsıldılar. 21 yaşındaki şehzadeleri yani sevgili oğulları Manisa'da eğitim alırken, bir hastalığa yakalanıp bu dünyadan ayrılmıştı. Hürrem Sultan, haberi duyunca üzüntüden yataklara düştü. Sultan Süleyman ise beş oğlu içinde en sevdiği şehzadesini kaybetmenin acısıyla kavruluyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 72).*

Sorumluluk değeri

- *Osmanlı İmparatorluğu'nda su kanallarından okullara kadar ülkedeki her türlü yapının sorumluluğunu taşımış bir imar bakanıydı (Atçakarlar, 2023a, s. 12).*
- *Sinan, Acemi Ocağı'ndaki ustalarıyla birlikte sarayın pencere, kapı, tavan gibi ahşapla yapılacak olan işlerini yapıyordu. Saray dışında da padişahın emrettiği yerlere giderek çeşitli yapılarda çalışıyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 36).*
- *Sözün özü, baş mimarlık makamı, bir bakıma bugünkü imar bakanlığı gibi bir sorumluluktu. Sinan ağırlıklı olarak İstanbul'da sonra Anadolu şehirleri ve Osmanlı topraklarındaki diğer bölgelerde bu işleri yapmak için canla başla çalışmaya başladı (Atçakarlar, 2023a, s. 68).*

Vatanseverlik değeri

- *Sinan, çok başarılı bir insan olduğu kadar alçak gönüllüydü de. Övülen bir insan olmaktan çok, faydalı bir insan olmaya, kendisinden çok ülkesine önem veriyordu. Zaten pek çok seferde yapılan köprüler, ne kadar güzel olurlarsa olsunlar üzerinden geçildikten sonra yakılıyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 59).*

- *Hindistan hükümdarı Ekber Şah, Sinan'ı kendi ülkesine transfer etmek istedi. Sinan, yüksek ücret teklifine rağmen, kendi ülkesini bırakıp gitmedi. Ekber Şah'ı da kırmak istemediği için, değerli öğrencilerinden Yusuf'u Hindistan'a gönderdi (Atçakarlar, 2023a, s. 158).*
- *Ömrünün son günlerinde bazı anılarını yazar ve şair Nakkaş Sai Çelebi'ye yazdırdı. Yaz Sai... Dünya durdukça, eserlerimi gören sağduyu sahiplerinin, çabamın ciddiyetini anlayacaklarını, eserlerime insaf ile bakacaklarını ve beni hayırlı dualarla anacaklarını umarım (Atçakarlar, 2023a, s. 159).*

Yardımseverlik değeri

- *Merkezde yapılan bir caminin etrafına günün şartları ve yaptıran kişinin mali imkânlarına göre bakın neler yapılıyordu:*
Yaşlılar evi, hastane, aşevi, kervansaray, anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, hadis okulu, Kur'an okulu, tıp fakültesi, hamam, çarşı, türbe... (Atçakarlar, 2023a, s. 73).
- *Muhteşem Sultan Süleyman da bu sözleri etkilemiş olacak ki tıpkı dedesi II. Beyazıt ve büyük dedesi Fatih Sultan Mehmet gibi, İstanbul'da kendi adını taşıyacak büyük bir külliye yaptırmak istedi. Belki de aslında “İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır.” hadis-i şerifini düşünüyor, insanlara faydalı olacak bir esere yatırım yapmak istiyordu (Atçakarlar, 2023a, s. 82).*
- *Merhametli ve düşünceli Sultan Kanuni, bu sıkıntıyı biliyor ve buna bir çözüm arıyordu. Arayan bulurmuş derler ya, kısa bir zaman sonra, bu sorunu çözecek bir ipucu ele geçirdi. Ve işte ondan sonra Kırkçeşme Su Yolları hikâyesi başladı (Atçakarlar, 2023a, s. 118).*
- *Başmimar, “Padişahım, bunun iki yolu vardır. Dilerseniz halka emredersiniz, hepsi hizmetiniz için canla başla çalışır bu işi bedavaya yaparlar. Dilerseniz de herkese bir miktar ücret verilir.” diye cevap verdi. Sultan gülümseyerek, “Mimar! Eğer bu işi bedava yaptırırsak, başkalarının hayrı olur. Biz herkese emeğinin hakkını verelim. Hem böylece kimsenin hatırını kırmamış oluruz.” Dedi. İnsanların, hayvanların ve hatta bitkilerin faydasına olacak bu iş için gerekli olan bütün*

finansal kaynağı kendisi karşılayacağını belirterek, mimara hemen bu işe başlanmasını söyledi (Atçakarlar, 2023a, s. 122).

- *Ve sonra tarihe geçen şu cümleyi söyledi: “Merkeze gelen suyun bütün mahallelere suyollarıyla götürülmesini istiyorum. Çeşme yapılabilecek yerde çeşme, yapılamayacak yerde kuyular yapılsın. Her yerde yaşlı hanımlar, küçük çocuklar testilerini ve bardaklarını doldurup devletimin devamı için dua etsinler.”* (Atçakarlar, 2023a, s. 126).
- *Kırkçeşme Su Yolları, şimdiye kadar yaptığım eserler içinde en pahalı olanı. Sultan Süleyman bu iş için gerçekten çok para harcadı. Bu sulardan içen herkes ona duacı olur umarım* (Atçakarlar, 2023a, s. 129).
- *Halkın rahatına ve mutluluğuna çok önem veren Sultan Süleyman bir gün İstanbul çevresindeki dağları gezerken, yolu Büyük Çekmece'ye uğradı. Çekmece dediysem, çorap ya da mendil falan saklanan çekmecelerden söz etmiyorum. Büyük Çekmece, İstanbul'da bir gölün ismi. Ve bu gölün bir kıyısı Marmara Denizi ile birleşiyor* (Atçakarlar, 2023a, s. 134).
- *Eserlerini yaparken, insanları düşündüğü kadar hayvanları da düşündü. Eserlerinin pek çoğuna kuşların beslenebileceği oluklar ve kuş evleri ekledi. Güvercinler, ibibikler, kumrular buralarda dinleniyor, serçeler kış gününde saklanıyordu* (Atçakarlar, 2023a, s. 155).
- *İnşaatlarda çalışan atların, mandaların ve eşeklerin incitilmemesi ve fazla yorulmaması için çalışanları uyardı. Eğer o zamanlar hayvanları koruma dernekleri olsaydı, Sinan'ı bu titizliğinden dolayı mutlaka ödüllendirirlerdi* (Atçakarlar, 2023a, s. 156).
- *Mimar Sinan 1588 yılında, 99 yaşındayken, bu dünyadan ayrıldı. Bütün mal varlığını okul, çeşme, yol yapımlarında kullanılması, dul ve yetimlere harcanması için vakfetti* (Atçakarlar, 2023a, s. 161).

4.2.2. İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem eserine ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem adlı kitabı Timaş Yayıncılık tarafından 6. baskı olarak 2022 yılında yayınlanmıştır. Kitap, 164 sayfa olup 8 bölümden oluşmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere Evliya Çelebiyi konu edinen eser, yayınevinin eğlenceli tarih kategorisinde yer almaktadır. Birinci bölüm olan Bitmez

Tükenmez Hayaller bölümünde Evliya Çelebi'nin çocukluğuna dair bilgiler yer almaktadır. Çok Gizemli Bir Rüya adıyla yazılan ikinci bölümde Evliya Çelebi'nin seyahate başlamasında gördüğü rüyadan ve rüyanın kerametinden bahsedilmektedir. Üçüncü bölüm Güzel İstanbul bölümünden oluşmaktadır. Evliya, seyahate Osmanlı Devleti'nin başkenti olan İstanbul'dan başlıyor ve başkentle ilgili gezip gördüğü yerleri seyahatnamesine yazıyor. Dördüncü bölüm ise, Yüreğinin Götürdüğü Yere Git adıyla yazılmış olup bu bölümde Evliya'nın; Bursa, Kars, Van, Erzurum, Karadeniz (Trabzon, Rize, Bartın, Amasra, İnebolu, Sinop, Samsun, Giresun) Ankara, Konya, Gürcistan, Şanlıurfa, Mardin, Balıkesir, Çanakkale, Edirne şehirlerine dair seyahatnamesinde yer verdiği bilgilerden oluşmaktadır. Batıya Maceralı Yolculuk adıyla yazılan beşinci bölümde Evliya, bu kez yönünü o dönemde çoğu Osmanlı toprağı olan, günümüzde ise başka ülke sınırları içerisinde yer alan birçok yeri gezip görüyor ve not ediyor. Bu seyahatlerin kimine de savaş vesilesiyle dâhil oluyor. Bu bölümde Evliya Çelebi'nin gezip gördüğü yerler arasında Girit, Selanik, Atina, Mora, Bosna, Venedik, Budin, Viyana gibi birçok Avrupa şehri yer almaktadır. Altıncı bölüm ise, Misafirperver Doğu'ya Doğru adıyla Kafkasya bölgesi, Ukrayna, İran, Irak, Azerbaycan ülkelerinde gezip gördüğü yerlerden ve kültürlerden oluşmaktadır. Kutsal Topraklara Yolculuk bölümünde, Evliya Çelebi'nin Medine'ye gitmek üzere çıktığı yolculuğu ve bu yolculuk esnasında gezip gördüğü yerleri içermektedir. Son bölüm olan Esrarengiz Mısır bölümünde ise, Evliya Çelebi'nin Mısır seyahati ile ilgili izlenimleri yer almaktadır. Anadolu'dan, Avrupa'ya; Kafkasya'dan İran'a; Mısır'dan Medine'ye birçok ülke ve şehri gezen Evliya Çelebi, yazarın bu eserinde okuyucuyu da bu yolculuğa çıkarıyor.

Tablo 4

İnanılmaz Evliya Çelebi ve Çılgın Kalem Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	İnanılmaz Evliya Çelebi ve Çılgın Kalem eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	-
Dostluk	1
Dürüstlük	-
Özdenetim	2

Sabır	4
Saygı	16
Sevgi	12
Sorumluluk	5
Vatanseverlik	11
Yardımseverlik	6
Toplam	57

Tablo 4’de İnanılmaz Evliya Çelebi ve Çılgın Kalemî eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre adalet ve dürüstlük kök değerlerine ait ifadelerin yer almadığı görülmektedir. Eserde dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin ifadelerin bulunduğu tespit edilmiştir. En fazla yer alan kök değer, saygı kök değeri (16) iken, en az yer alan kök değerin ise, dostluk (1) olduğu görülmektedir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Dostluk değeri

- *Elimden yapışıp, ayakta durdurup öğüt verdi: “Oğul! Besmelesiz yemek yeme. Sırrını kimseye söyleme. Elbisenin söküğünü üstünde dikme. İyi adını kötüye çıkarma. Kötüyle yoldaş olma, zararını çekersin. İki kişi konuşurken dinleme. Ekmek ve tuz hakkını gözet. Davet edilmediğin yere gitme. Sır sakla. Söz taşıma. Dedikodudan uzak, ahlaklı ol. Herkesle iyi geçin. Yaşlılara saygı göster. Harama yaklaşma. Beş vakit namazına devam edip ilimle meşgul ol.” diyerek bana on iki birbirinden nefis kitap hediye etti (Atçakarlar, 2022a, s. 70).*

Öz denetim değeri

- *Elimden yapışıp, ayakta durdurup öğüt verdi: “Oğul! Besmelesiz yemek yeme. Sırrını kimseye söyleme. Elbisenin söküğünü üstünde dikme. İyi adını kötüye çıkarma. Kötüyle yoldaş olma, zararını çekersin. İki kişi konuşurken dinleme. Ekmek ve tuz hakkını gözet. Davet edilmediğin yere gitme. Sır sakla. Söz taşıma. Dedikodudan uzak, ahlaklı ol. Herkesle iyi geçin. Yaşlılara saygı göster. Harama yaklaşma. Beş vakit namazına devam edip ilimle meşgul ol.” diyerek bana on iki birbirinden nefis kitap hediye etti (Atçakarlar, 2022a, s. 70).*
- *Oyuncular sağ ellerine bir cirit alır. Sol ellerinde de yedek cirit bulunur. Bir atlı öne çıkar ve karşı takımdan bir oyuncuyu meydana davet eder. Oyuncu gelince ciridini ona doğru savurur ve kaçır. Ardından diğer oyuncu ciridini ona savurur. Oyuncular bu şekilde meydana çıkmaya devam ederler. Ciridi rakibine isabet ettiren bir puan alır. Ciridi ata çarpan bir puan kaybeder. Burada amaç atların korunmasıdır. Ayrıca rakibine vurma imkânı çok kolay olacak kadar yaklaştığı halde affedene daha çok puan verilir. Erdemli olmak bu sporda puan kazandırır (Atçakarlar, 2022a, s. 89).*

Sabır değeri

- *Çalışmayı o kadar çok severdi ki gece gündüz çalışıp hafız oldu. Kur'an-ı Kerim'i baştan sona ezberledi. Arkadaşları onun bu gayretine hayret ediyorlardı (Atçakarlar, 2022a, s. 10).*
- *Kimi zaman elçi heyetinde, kimi zaman Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın önderliğinde bir asker olarak, kimi zaman Melek Ahmet Paşa'nın destekçisi olarak yaptığı Avrupa yolculuklarında Çelebi'nin ayağına bütün yemekler hazır geliyor sanıyorsan yanıliyorsun. Öyle zor günler oluyor ki, arpayı yani ayıklanmamış buğdayı kendisi dövüp ayıklayarak un elde ediyor, ekmek yapıyor (Atçakarlar, 2022a, s. 15).*
- *Çelebi için bu görüşmenin en güzel yanı ise Leopold'dan ülkesinin topraklarında yolculuk yapmak için izin belgesi almak. Ne kadar akıllıca...*

Genel izin belgesini kapan Çelebi, soluğu kütüphanede alıyor. Viyana hakkında bin bir kitaptan bilgi toplayıp sonra da kaleleri, çarşıları, yiyecekleri tek tek inceleyerek yola devam ediyor (Atçakarlar, 2022a, s. 128).

- *Tembelliğin kendisine uğramadığı Evliya Çelebi iğneden ipliğe her konuyu teker teker kaydederek dünyada görülmemiş bir eser ortaya çıkarmak için çalışmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2022a, s. 136).*

Saygı değeri

- *Mehmet Zilli Efendi devrin kıymetli âlimlerinden Evliya Mehmet Efendi'yi öyle çok severdi ki oğlunun adını Evliya koydu (Atçakarlar, 2022a, s. 8).*
- *Allah'a dünyada sağlık ve seyahat, son nefesimde de iman nasip etmesi için aralıksız dua ediyorum. Acaba Mekke ve Medine'ye gidip Peygamberimizin mübarek türbesine yüz sürmem mümkün olur mu, diye ağlayıp inlemekte; yedi iklim dört bucağı gezme hayaliyle kendimden geçmekteyim (Atçakarlar, 2022a, s. 21).*
- *Ben de bu nur yüzlü cemaati büyük bir hayranlıkla izliyordum. Yanımda oturan kişiye “Siz kimlerdensiniz?” diye sordum. “Peygamberimizin cennetle müjdelediği 10 kişiden biri olan okçuların büyüğü Sa'd ibni Ebi Vakkas'ım.” buyurdu. Ben bunu duyunca, ellerine sarılıp öptüm (Atçakarlar, 2022a, s. 23).*
- *Az sonra Peygamberimiz, yanında Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'le içeri buyurdu. Bütün ruhlar onu ayakta karşıladılar. Hz. Sa'd “Senden kamet getirmeni isteyecekler, getirirsin. Namazdan sonra da Peygamberimiz otururken mübarek elini öper, ‘Şefa'at Ya Resulallah’ dersin.” dedi (Atçakarlar, 2022a, s. 24).*
- *Namazdan sonra Hazreti Sa'd elimden tutarak beni, Peygamberimizin huzuruna götürdü. Mübarek gül gibi kokan elini öptüm. “Şefa'at Ya Resulallah” diyecekken heyecandan “Seyahat ya Resulallah” deyivermişim (Atçakarlar, 2022a, s. 25).*
- *Evliya Çelebi, Ahmet Çelebi'nin unvanının “bin ilim sahibi” anlamına gelen Hezarfen olduğunu söyler. Onu, çok yetenekli olduğu için över. Ama aslında Çelebi kendisi de bin ilim sahibidir (Atçakarlar, 2022a, s. 38).*
- *Çelebi, bunca bilgisine rağmen, o kadar tevazu sahibi yani alçakgönüllü, şırmarmayan, kibirlenmeyen bir insan ki, kürsüye çıkınca şöyle diyecekti:*

- Ben yalnızca, Allah'ın garip, aciz, güçsüz, zayıf, zavallı bir kuluyum (Atçakarlar, 2022a, s. 40).

- Bana: “Kardeşim Evliya! Gel seninle beş on gün içinde eski başkent Bursa'yı gezip görelim. Orada Osmanlı padişahlarının mezarlarını ziyaret edelim. Emir Sultan Hazretlerinin türbesini yüz sürüp gönlümüz aydınlatalım.” deyince içime bir ateş düştü. Hemen gidelim dedim (Atçakarlar, 2022a, s. 64).
- Bu arada bir kelime daha aydınlığa kavuşturmadan geçmeyelim. Çelebi'nin tevazu sahibi olduğu için kendisinden söz ederken aciz, zavallı, garip anlamına gelen kelimeleri kullandığından söz etmiştik. Hakir kelimesi de bunlardan biriydi (Atçakarlar, 2022a, s. 69).
- Buyurdular ki: “Sen kaybolduğun gece ben nice dualar ettim. Sonra rüyamda seni gördüm ki Bursa'da Emir Sultan Türbesi'nde ağlayıp dua etmekte. O gece benden nice mübarek kimseler seyahat etmen için izin istediler. Ben de hepsini rızasıyla sana izin verdim. Şimdi sana seyahat göründü. Allah mübarek eyleye.” (Atçakarlar, 2022a, s. 70).
- Elimden yapışıp, ayakta durdurup öğüt verdi: “Oğul! Besmelesiz yemek yeme. Sırrını kimseye söyleme. Elbisenin söküğünü üstünde dikme. İyi adını kötüye çıkarma. Kötüyle yoldaş olma, zararını çekersin. İki kişi konuşurken dinleme. Ekmek ve tuz hakkını gözet. Davet edilmediğin yere gitme. Sır sakla. Söz taşıma. Dedikodudan uzak, ahlaklı ol. Herkesle iyi geçin. Yaşlılara saygı göster. Harama yaklaşma. Beş vakit namazına devam edip ilimle meşgul ol.” diyerek bana on iki birbirinden nefis kitap hediye etti (Atçakarlar, 2022a, s. 70).
- Gürcistan yolunda Sarı Saltık tekkesini ziyaret etti. Sarı Saltık, Evliya Çelebi'nin anlattığına göre büyük âlim Hacı Bektaş Veli'nin yetiştirdiği seçkin kimselerdendi. Hacı Bektaş Veli'yi de Hoca Ahmet Yesevi yetiştirmişti. Evliya Çelebi'nin Hoca Ahmet Yesevi'ye özel bir sevgisi vardı. Çünkü soyu ondan geliyordu (Atçakarlar, 2022a, s. 80).
- Oyuncular sağ ellerine bir cirit alır. Sol ellerinde de yedek cirit bulunur. Bir atlı öne çıkar ve karşı takımdan bir oyuncuyu meydana davet eder. Oyuncu gelince ciridini ona doğru savurur ve kaçır. Ardından diğer oyuncu ciridini ona savurur. Oyuncular bu şekilde meydana çıkmaya devam ederler. Ciridi rakibine isabet ettiren bir puan alır. Ciridi ata çarpan bir puan kaybeder. Burada amaç atların korunmasıdır. Ayrıca rakibine vurma imkânı çok kolay olacak kadar yaklaştığı

halde affedene daha çok puan verilir. Erdemli olmak bu sporda puan kazandırır. (Atçakarlar, 2022a, s. 89).

- *Hacı Bayram Veli'nin kim olduğunu biliyor olmalısın. Kendisi İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin'i yetiştiren, Anadolu'nun eşsiz değerlerinden biridir (Atçakarlar, 2022a, s. 92).*
- *Çelebi'nin “Hazırcevap, fazilet ve keramet sahibi, filozof, din ve dünya işlerini birlikte ve eksiksiz yürüten ulu bir candı.” diye anlattığı Nasreddin Hoca'nın memleketi Akşehir'e de bir selam veriyor ve Anadolu turumuzda, kuşlar gibi bir oraya bir buraya konmaya devam ediyoruz (Atçakarlar, 2022a, s. 96).*
- *Evliya Çelebi için bu seyahatin en önemli yanlarından biri de yıllar önce rüyasında gördüğü ve kendisine seyahati müjdeleyen Hazreti Sa'd ibni Ebu Vakkas'ın türbesini ziyaret etmesidir. Çelebi hayatı boyunca, sadece onun değil, gençken rüyasında gördüğü kimselerin pek çoğunun türbelerini ziyaret etmiştir (Atçakarlar, 2022a, s. 147).*

Sevgi değeri

- *Mehmet Zilli Efendi devrin kıymetli âlimlerinden Evliya Mehmet Efendi'yi öyle çok severdi ki oğlunun adını Evliya koydu (Atçakarlar, 2022a, s. 8).*
- *Evliya, meraklı bir çocuktü. Okumayı çok severdi. (Çocukken ben de öyleydim dediğini duyar gibiyim... Hangi çocuk okumayı sevmez ki öyle değil mi?) (Atçakarlar, 2022a, s. 9).*
- *İlk olarak mahalledeki sıbyan mektebinde eğitim aldı. Okulunu, ders çalışmayı çok severdi (Atçakarlar, 2022a, s. 10).*
- *Allah'a dünyada sağlık ve seyahat, son nefesimde de iman nasip etmesi için aralıksız dua ediyorum. Acaba Mekke ve Medine'ye gidip Peygamberimizin mübarek türbesine yüz sürmem mümkün olur mu, diye ağlayıp inlemekte; yedi iklim dört bucağı gezme hayaliyle kendimden geçmekteyim (Atçakarlar, 2022a, s. 21).*
- *Gürcistan yolunda Sarı Saltık tekkesini ziyaret etti. Sarı Saltık, Evliya Çelebi'nin anlattığına göre büyük âlim Hacı Bektaş Veli'nin yetiştirdiği seçkin kimselerdendi. Hacı Bektaş Veli'yi de Hoca Ahmet Yesevi yetiştirmişti. Evliya Çelebi'nin Hoca*

Ahmet Yesevi'ye özel bir sevgisi vardı. Çünkü soyu ondan geliyordu (Atçakarlar, 2022a, s. 80).

- *Çünkü Evliya Çelebi için dinlenmek, iş değiştirmek ya da spor yapmak anlamına geliyordu. Mesela takımını kurarak cirit oynamayı çok seviyordu. O kadar ki bir keresinde cirit oynarken dişlerini kırmıştı (Atçakarlar, 2022a, s 88).*
- *Oyuncular sağ ellerine bir cirit alır. Sol ellerinde de yedek cirit bulunur. Bir atlı öne çıkar ve karşı takımdan bir oyuncuyu meydana davet eder. Oyuncu gelince ciridini ona doğru savurur ve kaçır. Ardından diğer oyuncu ciridini ona savurur. Oyuncular bu şekilde meydana çıkmaya devam ederler. Ciridi rakibine isabet ettiren bir puan alır. Ciridi ata çarpan bir puan kaybeder. Burada amaç atların korunmasıdır. Ayrıca rakibine vurma imkânı çok kolay olacak kadar yaklaştığı halde affedene daha çok puan verilir. Erdemli olmak bu sporda puan kazandırır (Atçakarlar, 2022a, s. 89).*
- *Bir başka spor, yağlı güreş de Evliya Çelebi'nin sevdiği sporlardan biriydi. Edirne'ye gittiysen, izlemişsindir. Anadolu'nun pek çok yerinde yapılmakla birlikte Edirne Kırkpınar bu spor ile meşhurdur (Atçakarlar, 2022a, s 90).*
- *Budin yakınındaki Estergon Kalesi'ne gidiyoruz. Estergon Kalesi Osmanlıların kendisine sevdalı oldukları ve adına türküler yaktıkları bir kale. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1543'te 12 günlük kuşatmayla aldığı bu sağlam kaleyi Evliya Çelebi'de çok seviyor (Atçakarlar, 2022a, s. 124).*
- *Rabe Nehri kıyısında Evliya Çelebi'nin “Fransız, Beganoğlu, Zirinoğlu, Nagajoğlu, Gebanoğlu, İslavan, Mekemorya, Hersek, Nemse, Çil, Danimarka, Ban askerleri” diye saydığı orduyla Osmanlı ordusunun savaşını üzümlere izliyoruz. Bu savaş sırasında Çelebi'nin atın yararlanıyor ve Çelebi atıyla nehirden geçerek, atını kurtarıyor ve onun yarasını yumurta, tuz ve şap karıştırarak yaptığı bir macunla sarıyor. Bu sevimli atı sevmeye doyamayarak Viyana'ya doğru yol alıyoruz (Atçakarlar, 2022a, s. 126).*
- *Gittiği yerlerde devlet büyükleri tarafından her zaman sevgiyle karşılanan Evliya Çelebi'yi, Kırım'da da Kırım'ın eski emiri yani yöneticisi 4. Mehmet Giray Han “Evliya, kardeşim, yoldaşım safa geldin.” diye hoşnut ediyor, at ve yiyecek hediye veriyor. Çelebi, önce yoldaş sonra yol diyerek Kafkasya'nın bir kısmını da onunla dolaştırıyor (Atçakarlar, 2022a, s. 135).*

- *Çelebi şiddetli yağışları, kavurucu çöl sıcaklıklarını, tehlikeli eşyaları atlatarak Medine'ye ulaşır. Artık yıllardır hasretini çektiği Hazreti Muhammed (sav)'e kavuşmuştur. Peygamberimizin Ravza-i Mutahhara adı verilen kabrine gider (Atçakarlar, 2022a, s. 148).*

Sorumluluk değeri

- *Evliya Çelebi, saray görevleri devam ederken bir yandan da İstanbul'daki gezilerine başlamıştı. Şimdi düşündüğün zaman küçük dilini yutabileceğin, ağzının bir karış açık kalacağı, gözlerinin yerinden fırlayacağı bir bilgi vereceğim. Evliya Çelebi gezilerinde ayrıntılara o kadar çok dikkat ediyordu ki, İstanbul surlarının etrafını adım adım sayarak ölçtü (Atçakarlar, 2022a, s. 32).*
- *Haritayı işaretlemen bittiğinde, gözlerine inanamayacak, Çelebi'nin, o dönemin tehlikeli ve zor şartlarında, bu kadar çok yeri gezmiş olmasına hayret edeceksin. Hem de hangi şehrin nerede olduğunu görerek konuya daha hâkim olacaksın (Atçakarlar, 2022a, s. 63).*
- *Bugün bizler içinse, Seyahatname, tarihi anlamak, o dönemin yaşantısını bilmek adına çok önemli. Çelebi, bu hizmeti en güzel şekilde vermek için gece gündüz çalıştı. Trabzon'da birkaç ay kalarak gittiği her yerde yaptığı gibi nehirlerinden çarşılarına, burada yaşayan insanların yüzlerinin renklerinden uğraştıkları işlere kadar hemen her konuyu inceledi. Karadeniz'in incisi Rize'yi dolaştı (Atçakarlar, 2022a, s. 78).*
- *Kelimelerle kanatlanarak Ankara'da yüksek bir tepede, dört kat beyaz taştan yapılmış Ankara Kalesi'ne uçuyoruz. Çelebi, İstanbul surları için yaptığı adımlama yöntemini Ankara Kalesi için de kullanır. Elbette gittiği bütün kaleler için de, Ankara Kalesi'nin enini, boyunu, duvarlarının arasındaki mesafeleri teker teker ölçüp notlarına kaydeder (Atçakarlar, 2022a, s. 91).*
- *Evliya Çelebi seyahatlerinin kalabalık ekiplerle olduğundan söz etmiştik. Bazı yolculukları da saray tarafından görevlendirilip savaşa katılarak olmuştur. Her ne kadar biz onu seyyah olarak tanısak da o aynı zamanda bir askerdirdi (Atçakarlar, 2022a, s. 112).*

Vatanseverlik değeri

- *Evliyanın zekâsı etrafındakileri kendisine hayran bırakırdı. Zeki olan bütün bilim insanı, yazar, şair, sanatçıların çocukken yaramaz olduklarını sanıyorsan yanılıyorsun. Evliya, sadece çok zeki değil, aynı zamanda çok çalışkandı da (Atçakarlar, 2022a, s. 10).*
- *Seyahat ederken kendini yetiştirmeyi de ihmal etmedi. Fatih Sultan Mehmet Han Medresesi, Hatuniye Medresesi, İskenderpaşa Medresesi'ni gezerek ilim insanlarıyla tanıştı, onlardan ilim öğrendi (Atçakarlar, 2022a, s. 78).*
- *Sonra da bir Selçuklu eseri olan Çifte Minareli Medrese'ye el sallıyoruz. "Çifte Minareli" tanımı iki minareli anlamına geliyor. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın kızı Hundi Hatun tarafından yapıldığı düşünüldüğü için Hatuniye Medresesi olarak da anılan bu medrese, kendi döneminde muhteşem bir aydınlanma yuvasıydı (Atçakarlar, 2022a, s. 85).*
- *Çünkü Evliya Çelebi için dinlenmek, iş değiştirmek ya da spor yapmak anlamına geliyordu. Mesela takımını kurarak cirit oynamayı çok seviyordu. O kadar ki bir keresinde cirit oynarken dişlerini kırmıştı (Atçakarlar, 2022a, s. 88).*
- *Veee buralarda seyahat eden hemen herkesin yolunun geçtiği Malabadi Köprüsü'ne, Evliya Çelebi gibi biz de hayran kalıyoruz. Çünkü bugünkü mühendislik hesaplarının olmadığı devirde Artuklular tarafından yapılan bu köprü, dünyanın kemeri en geniş olan taş köprüsüdür (Atçakarlar, 2022a, s. 100).*
- *Pek çok efsane de var olan bu canavarı ana kahraman yaparak birbirinden ilginç fantastik romanlar yazıyoruz. Oradan, Van Gölü'ndeki harika manzaralı Akdamar Adası'na gidiyoruz. Pek çok adanın denizde bulunmasının aksine, gölün üzerinde bulunan bu ada güzelliğiyle başımızı döndürüyor (Atçakarlar, 2022a, s. 101).*
- *O kale senin bu kale benim gezerken, her biri bir kale gibi güzel ve güçlü Mardin evlerine uçuyoruz. Evliya Çelebi'den, Tarihçi Makdisi'ye göre Mardin kalesini ilk kez Yunus Peygamber'in yaptığını, bu kalenin güzelliğini tarif etmeye dillerin aciz, kalemlerin yetersiz kalacağını, gücüyle tanınan Moğol hükümdarı Timur'un bile kuşattığı halde bu şehri alamadığını öğreniyoruz (Atçakarlar, 2022a, s. 104).*
- *Evliya Çelebi'nin gittiği dönemde henüz Çanakkale Savaşı'nın olmasına neredeyse 200 yıl vardı. Gelibolu'nun her bir yanında yatan binlerce şehit orada değildi. Olsaydı, 1914'ten sonra kayıklarından gemilerine, toprağından taşına her yanı*

yaralı olan Gelibolu, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde kim bilir nasıl yer alacaktı. Boğazımızda düğümlenen hıçkırıkları durdurmaya çalışarak 160'lü yılların Gelibolu'sunda yolumuza devam ediyoruz (Atçakarlar, 2022a, s. 106).

- Çelebi, bize neler anlatıyor neler... Gelibolu kalesi Şehzade Gazi Süleyman Paşa tarafından fethedilmiş, Muhammediye yazarı Yazıcızade Mehmet Efendi'ye göre Gelibolu ismi "Gülübol" adından geliyormuş. Gazi Murat Hüdavendigâr Gelibolu'da para bastırmış. Evliya Çelebi paraları büyük annesinde görmüş. Demek ki büyükannesi iyi bir koleksiyoncuymuş (Atçakarlar, 2022a, s. 106).
- Temizliği çok seven Osmanlılar, büyük camilerin yakınına, şehirlerin önemli yerlerine hamamlar yaparlardı. Bütün yapıları detaylı anlattığı gibi gittiği yerlerde gördüğü hamamları da anlatan Çelebi, bugün bir kısmı kaybolmuş olan bu eserlerin tarihine ışık tutmuştur. Elbette bu hamamlar aylarca evine gidemeyen seyyahlar için çok önemliydi (Atçakarlar, 2022a, s. 109).
- Tembelliğin kendisine uğramadığı Evliya Çelebi iğneden ipliğe her konuyu teker teker kaydederek dünyada görülmemiş bir eser ortaya çıkarmak için çalışmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2022a, s. 136).

Yardımseverlik değeri

- Çelebi, gittiği her yerde büyük bir misafirperverlikle karşılanıyordu. Kendisinden önce Anadolu'ya gelen Faslı seyyah İbni Battuta, seyahatnamesinde Anadolu insanının misafirperverliğini mutlulukla anlatmıştı. Battuta bir şehre girdiğinde onu iki kişi karşılamış; birisi bir tarafa, diğeri başka bir tarafa çekmişti. Battuta, Türkçe bilmiyordu. Önce korktu. Sonra da onların misafiri paylaşamadıkları için hoş bir tartışma yaptıklarını anladı (Atçakarlar, 2022a, s. 94).
- Bugün, misafirperverlik Anadolu'nun birçok yerinde hala devam eder. Düğünlerde, bayramlarda, özel günlerde bu erdemli davranış en yüksek seviyesine ulaşır (Atçakarlar, 2022a, s. 96).
- Türklerin Anadolu'da aldığı ilk kale olan Ani Kalesi'ne çıkıyor ve sonra da Evliya Çelebi'nin 3000 adet olduğunu söylediği Kars evlerinin hepsinin tek tek kapılarını çalarak, Karşılırla tanışıyor, serin sularından hoş yemeklerinden tadıyoruz. (Hayır zilleri çalıp kaçmıyoruz, zaten o zamanlar zil yok, kapı tokmağı adı verilen kapıyı çalmaya yarayan gereçlerle kapıyı nazikçe çalıyor açılmasını bekliyoruz.)

Her biri bizi misafirperverlikle karşılıyor, tekrar beklediğini söyleyerek uğurluyor (Atçakarlar, 2022a, s. 102).

- *Gittiği yerlerde devlet büyükleri tarafından her zaman sevgiyle karşılanan Evliya Çelebi'yi, Kırım'da da Kırım'ın eski emiri yani yöneticisi 4. Mehmet Giray Han "Evliya, kardeşim, yoldaşım safa geldin." diye hoşnut ediyor, at ve yiyecek hediye veriyor. Çelebi, önce yoldaş sonra yol diyerek Kafkasya'nın bir kısmını da onunla dolaşıyor (Atçakarlar, 2022a, s. 135).*
- *Kıpkırmızı bir faytona binip dıgıdık dıgıdık seslerini dinleyerek taşlı yollarla Çerkezistan'a gidiyoruz. Çerkezler bizi bin bir çeşit yiyeceklerin olduğu muhteşem bir sofrayla karşılıyorlar. Evliya Çelebi, Çerkezlerin dünyanın en misafirperver insanları olduğunu söylemekten kendini alamıyor (Atçakarlar, 2022a, s. 136).*
- *Çelebi'nin anlattığına göre, bir gün bir ceylan Peygamberimize gelip avcılarının kendisini avlamak istediklerini, fakat kendisinin iki tane yavrusu olduğunu anlatır. Peygamberimizden avcılarla konuşmasını onlara yavrularını girip görene kadar kendisine izin vermelerini söylemesini ister. Peygamberimiz, avcılara ceylanı bırakmalarını ve onun yerine kendisini bağlamalarını söyler. Avcılar bu duruma şaşırırlar ve ne olacağını merak ettikleri için kabul ederler. Ceylan gidip çocuklarıyla konuşur gelir. Avcılar bu duruma hayret eder ve Müslüman olurlar (Atçakarlar, 2022a, s. 150).*

4.2.3. Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri kitabı, Timaş yayıncılık tarafından 2022 yılında yayınlanmıştır. Kitap 144 sayfa ve on iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın içeriğini ise Türkçeye eserleriyle katkıda bulunan, farklı dönemlerde yaşamış, yazar ve şairlerle ünlü eserleri oluşturmaktadır. Birinci bölümde kitabın içeriği hakkında bilgi verilirken, ikinci bölümde yazdığı Divan-ı Lügati't Türk adlı eseriyle bilinen ilk Türkçe sözlüğün yazarı Kaşgarlı Mahmut yer almaktadır. Üçüncü bölümü Kaşgarlı Mahmut ile aynı dönemde yaşayan Yusuf Has Hacıp ve Kutadgu Bilig eseri oluşturmaktadır. Dördüncü bölümde Edip Ahmet Yükneklî ve eseri Atabetü'l -Hakayık oluşturmaktadır. Hoca Ahmet Yesevi ve eseri Divan-ı Hikmet ise beşinci bölümde yer almaktadır. Kronolojik olarak yazar ve şairlerin anlatıldığı eserin altıncı bölümünü, Garipname eseriyle tanınan Âşık Paşa oluşturmaktadır. Mevlid eseriyle tanınan Süleyman

Çelebi yedinci bölümde okuyucuyla buluşmaktadır. Kitabın sekizinci bölümünde Divan edebiyatı yazarlarından Ali Şir Nevai yer almaktadır. Yine divan edebiyatının ünlü yazar ve şairlerinden olan Fuzuli ve Baki sırasıyla dokuz ve onuncu bölümü oluşturmaktadırlar. Son bölümde ise, kitapta yer alan tek kadın olan ve günümüze en yakın dönemde yaşamış olan şair Nigar Hanım yer almaktadır.

Tablo 5

Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	-
Dostluk	3
Dürüstlük	-
Öz denetim	2
Sabır	7
Saygı	15
Sevgi	21
Sorumluluk	2
Vatanseverlik	6
Yardımseverlik	13
Toplam	69

Tablo 5’ te Nefise Atçakarlar’ın Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre adalet ve dürüstlük kök değerlerine ait ifadelerin yer almadığı görülmektedir. Eserde dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin ifadelerin bulunduğu tespit edilmiştir. En fazla yer alan kök değer, sevgi (21) iken; en az yer alan kök değer ise öz denetim (2) olduğu görülmektedir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Dostluk değeri

- *Sen çok ilginç birisin. Hiç bencillik yaptığını görmedim. Kendin için istediğini başkaları için de istiyorsun. Güzel bir şeyin olsa başkalarıyla paylaşıyorsun.*

Çalışkansın ama şıarmıyorsun. Her fırsatta başkaları için dua ediyorsun (Atçakarlar, 2022b, s. 54).

- *Çocukluk arkadaşı Hüseyin Baykara devlet yöneticisi olunca Nevai onun yanında, devlet görevlerinde çalışmaya başladı. Sultan Baykara, devlet adamı olmakla birlikte şairdi. Sarayında şiir toplantıları düzenler; şairler ve sanatçılara değer verirdi. Nevai'nin ne katkılarıyla Herat'ı bir kültür merkezi haline getirdi* (Atçakarlar, 2022b, s. 94).
- *Eserin son bölümünde Sultan Hüseyin Baykara'nın şiirlerine yer verdi. Bu eseriyle edebiyatımızın bilinen ilk Türkçe tezkirelerinden birini yazmış oldu. Ayrıca “Tek şair benim, en iyi şair benim.” gibi havalara girmeyerek başka şairlerin tanınmasına aracılık etti. Kendisi, eserleri kadar, güzel huylarıyla da bize ışık tutuyor* (Atçakarlar, 2022b, s. 100).

Öz denetim değeri

- *Hoca Ahmet-i Yesevi, on binlerce seveni olduğu ve onları yetiştirmek için emek verdiği halde, kimseden para almıyordu. İstese alabilirdi ve emek verdiğiinden hakkıydı da. Ancak o, geçimini sağlamak için odun parçalarını alıp yontuyor ve kaşık yapıp satıyordu. Allah sevgisiyle, toplum için yapılan inanılmaz bir fedakârlık /özgecilik/ özveri* (Atçakarlar, 2022b, s. 61).
- *Fuzuli'nin kendi dönemindeki şairlerden bir farkı daha vardı: Klasik Türk Edebiyatı alanında eser veren pek çok şair İstanbul'da yaşamıştı ve padişahla iletişim halindeydi. Yeni bir eser yazdıkları zaman o günlerin geleneği gereğince padişah ve devlet adamlarına sunarlardı. Fuzuli ise İstanbul'dan çok uzaktaydı. Buna rağmen sanatçıların destekçisi Kanuni Sultan Süleyman onu ihmal etmedi. Hatta Fuzuli, kendisine gönderilen ödemelerin arttırılması için Şikâyetname adlı edebi mektubunu kaleme aldı. İşte böyle, şairlerin dilekçeleri bile sanat eseri oluyor* (Atçakarlar, 2022b, s. 107).

- 1057 yılında 49 yaşındayken Kaşgar'dan ayrılan Kaşgarlı Mahmut, aradan 15 yıl geçtiği halde hala Kaşgar'a dönmedi. Aldığımız haberlere göre o oba senin, bu bozkır benim geziyor; Türkçenin Oğuz, Kıpçak, Hakaniye, Kençek, Çiğil, Uygur, Argu ismindeki farklı biçimlerini öğreniyormuş (Atçakarlar, 2022b, s. 14).
- Onu, bu kadar çok çalışırken gören arkadaşları, "Tek bir kitap yazacağım diye ne çektin be kardeşim!" demişler midir bilmiyoruz ama bunca emekten sonra 1074'te Divanu Lüğati't Türk/ Türk Dilleri Sözlüğü adlı eserini tamamlayıp Abbasi halifesine sundu (Atçakarlar, 2022b, s. 16).
- Yusuf Has Hacı, iki yıla yakın süre çalışarak Kutadgu Bilig adlı ünlü eserini yazdı. Bu eseri Balasagun'da yazmaya başladı ve Kaşgar'da tamamladı. S.29
- Aşık Paşa, Garipname'yi ömrü boyunca düzenli çalışarak yazdı. Bitirdiğinde ömrünü tamamlamasına 2 yıl kaldığını hissetmiş miydi, bilmiyoruz. Kendisi geçmişte olduğu gibi günümüzde de doğup büyüdüğü Kırşehir'in gönül sultanlarından; sevilen, güvenilen, hayran olunan kimselerdendir (Atçakarlar, 2022b, s. 70).
- Ali Şir Nevai, ömrü boyunca şiir yazmaya devam etti. Kendisinden sonraki pek çok şairi etkiledi, günümüzde de ışığı pırıl pırıl parlamaya devam ediyor. Eserleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmış; çok söz söylenmiş ve daha söylenecek çok söz var (Atçakarlar, 2022b, s. 103).
- Bir de pek çok şairin söz etmediği bir konuyu gündeme getirmişti: Bir beytinde ilimsiz şiirin temelsiz duvar gibi olduğunu ve temelsiz duvarın değersiz olacağını ifade etmişti. Yani ilimle beslenmeyen sanatın olmayacağını düşünüyordu. Bundan dolayı gece gündüz çalışarak ilim öğrendi. Kendisine Fuzuli ismini mahlas olarak seçti (Atçakarlar, 2022b, s.106).
- Baki, ilim öğrenmeyi çocukluğundan beri çok seviyordu. Dönemin iyi hocalarından dersler aldı, kendini geliştirdi. Eğitim masraflarının bir kısmını kendisi karşıladı. (Bu azmi tebrik etmek gerek.) Bu gelişim sürecinde şiir bilgisini de zenginleştirdi (Atçakarlar, 2022b, s. 112).

- *Asker nöbetiyle doktor nöbetinin içeriklerinin farklı olduğunu anlayınca çok şaşırdı. Askerlerimize güvenliğimiz, doktorlarımıza da sağlığımız için zor koşullarda nöbet tutmalarından ve gece gündüz gece için çalışmalarından dolayı kalpten teşekkürlerimizi ilettik* (Atçakarlar, 2022b, s. 10).
- *Bundan bin yıl kadar önce yaşamış olan Kaşgarlı, eserlerinde Türkçe öğretmek için sayfalarca yazdığı halde, kendisi hakkında çok az bilgi paylaşmıştı. Demek ki kendisini değil Türkçeyi ön plana çıkarmayı hedeflemişti* (Atçakarlar, 2022b, s. 11).
- *Onu, bu kadar çok çalışırken gören arkadaşları, “Tek bir kitap yazacağım diye ne çektin be kardeşim!” demişler midir bilmiyoruz ama bunca emekten sonra 1074'te Divanu Lügati't Türk/ Türk Dilleri Sözlüğü adlı eserini tamamlayıp Abbasi halifesine sundu* (Atçakarlar, 2022b, s. 16).
- *Yusuf adında bir yazar, mutluluk veren bilgileri anlattığı Kutadgu Bilig adlı bir eser yazmış ve hakanımız Karahanlı Tavgaç Uluğ Buğra Han'a sunmuş. Aldığımız haberlere göre hakan, eseri çok beğenmiş ve ona has haciplik görevini vermiş. Mutluluğun sırrını öğrenmek isteyen okurlarımıza duyurulur* (Atçakarlar, 2022b, s. 30).
- *Yazarların kitaplarını değer verdikleri kişilere ithaf etmek gibi bir gelenekleri vardır. İthaf etmek; sunmak ya da armağan etmek anlamlarına geliyor. Günümüzde bu sunuş, kitapların ilk sayfalarında yazılır. Eskiden ise kitabın, o çok değerli el emeği göz nuru nüshası, ithaf edilen kişiye hediye edilirdi* (Atçakarlar, 2022b, s. 45).
- *Atabetü'l Hakayık/Gerçeklerin Eşiği, güzel ahlaklı olmayı anlatan bir eserdir. Bilgelik, cömertlik, tevazu sahibi olmak, yardımseverlik, sözü güzel söylemek, sır saklamak gibi özelliklerin önemine vurgu yapar* (Atçakarlar, 2022b, s. 49).
- *Unesco 2016 yılını Hoca Ahmet-i Yesevi yılı ilan etmişti. Peki, dünyayı böyle üstüne etkileyen ve sadece bir yıl değil, her yıl anılan bu değerli Türk büyüğü kimdi?* (Atçakarlar, 2022b, s. 53).
- *Yesili Hoca Ahmet, Buhara'ya özellikle Allah'ı Sevme İlmi'nde kendini geliştirmek için gitmişti. Orada bu ilmi, hocası Hemedanlı Yusuf Hazretleri'nden aldı. (Buradaki “hazret” kelimesi ismi söylenen kişiye saygı gösterildiğini ifade etmek*

amacıyla kullanılıyor.) 8 yıl kaldıktan sonra tekrar Yesi'ye döndü. Artık çok yönlü olarak kendine geliştirmiş olan bilge bir kişiydi (Atçakarlar, 2022b, s. 56).

- *Her kim bana düşman ise*

Hak Tanrı dost olsun ona.

Her nereye varır ise

Bağ ve bahar olsun ona.

Bana zehir sunan kişi,

Ballı şeker olsun işi.

Kolay gele zor işi,

Eli erer olsun ona (Atçakarlar, 2022b, s. 68).

- *Günümüzde adı Kırşehir'in pek çok yerinde geçmektedir. Parklara, okullara, mahallelere, şiir şölenlerine onun adı verilmiştir. Her yıl özlemle ve etkinliklerle anılır (Atçakarlar, 2022b, s. 70).*
- *Bu kitapta fakirliği rengârenk bir kuş temsil eder. Bu kuş, konmak için bir yer seçmek üzere yerleri gökleri dolaşır. Sonunda, zengin olma fırsatları kendisine sunulduğu halde fakrı yani sade bir hayatı tercih eden Peygamberimizi (sav) seçer ve onun yanında kalır. Âşık Paşa'nın bu kitapta ifade ettiği "fakirlik" ile asıl vurgulamak istediği; alçakgönüllü/ mütevazı/ gösterişsiz olmayı seçmektir (Atçakarlar, 2022b, s. 70).*
- *Süleyman Çelebi nice şairi ilham oldu. Ama kimse onun kadar etkili olamadı. En çok bunun eseri tanınır ve bilinir oldu. Bazı şairler böyledir, tek bir eser yazarlar ve yazdıkları eser öylesine güçlüdür ki aradan yıllar geçse de unutulmaz, eskimez, etkisi azalmaz, hatta güçlenerek devam eder (Atçakarlar, 2022b, s. 79).*
- *Eserin son bölümünde Sultan Hüseyin Baykara'nın şiirlerine yer verdi. Bu eseriyle edebiyatımızın bilinen ilk Türkçe tezkirelerinden birini yazmış oldu. Ayrıca "Tek şair benim, en iyi şair benim." gibi havalara girmeyerek başka şairlerin tanınmasına aracılık etti. Kendisi, eserleri kadar, güzel huylarıyla da bize ışık tutuyor (Atçakarlar, 2022b, s. 100).*
- *Fuzuli'nin kendi dönemindeki şairlerden bir farkı daha vardı: Klasik Türk Edebiyatı alanında eser veren pek çok şair İstanbul'da yaşamıştı ve padişahla*

iletişim halindeydi. Yeni bir eser yazdıkları zaman o günlerin geleneği gereğince padişah ve devlet adamlarına sunarlardı. Fuzuli ise İstanbul'dan çok uzaktaydı. Buna rağmen sanatçıların destekçisi Kanuni Sultan Süleyman onu ihmal etmedi. Hatta Fuzuli, kendisine gönderilen ödemelerin arttırılması için Şikâyetname adlı edebi mektubunu kaleme aldı. İşte böyle, şairlerin dilekçeleri bile sanat eseri oluyor (Atçakarlar, 2022b, s. 107).

- Bu şiir kitabı matbaada basılınca (Matbaa artık icat edilmişti, el yazması ile çoğaltmak gerekmiyordu.) ismi kısa sürede duyuldu ve şiirleri çok beğenildi. Padişah II. Abdülhamit onu, halka yönelik şefkatli davranışlarından ve yazdığı Niran adlı şiir kitabından dolayı ödüllendirdi. (Niran: Ateş ya da nur kelimelerinin çoğulu.) (Atçakarlar, 2022b, s. 133).

Sevgi değerı

- Allah'a, Peygamberimize, sahabeye olan sevgisini; bilgiye, cömertliğe, iyi huylara, güzel söze sahip olmanın güzelliğini anlatmış. Üstelik benim için de bir şiir yazmış, pek duygulandım doğrusu (Atçakarlar, 2022b, s. 46).
- Edip Ahmet, Allah'ı yeryüzüne gönderdiği son elçiyi (peygamber) ve bütün elçilerini çok seviyordu. Arapça ve Farsçayı iyi bilen, erdemli ve bilge bir kişiydi. İsmnin anlamı gibi hem edepli hem de usta bir şairdi. Emir Sipehsalar, kendisine değerli bir eser yazdığı için birkaç kez altın vermiş midir bilmiyoruz ama bu eser kaybolup gitmedi, günümüze ulaştı (Atçakarlar, 2022b, s. 46).
- Hoca Ahmet Yesevi'yi yalnızca şair olarak tanımlamak da yetmez. O; bilgeliğe, iyiliğe, seçkinliğe, önderliğe, derin düşüncelere ve yüksek akla sahip. Allah'a, Peygamberlere ve insanlara karşı sevgiyle dolu bir gönlü var (Atçakarlar, 2022b, s. 53).
- Yesili Hoca Ahmet, Buhara'ya özellikle Allah'ı Sevme İlmi'nde kendini geliştirmek için gitmişti. Orada bu ilmi, hocası Hemedanlı Yusuf Hazretleri'nden aldı. (Buradaki "hazret" kelimesi ismi söylenen kişiye saygı gösterildiğini ifade etmek amacıyla kullanılıyor.) 8 yıl kaldıktan sonra tekrar Yesi'ye döndü. Artık çok yönlü olarak kendine geliştirmiş olan bilge bir kişiydi (Atçakarlar, 2022b, s. 56).

- *Yesili Hoca Ahmet, artık binlerce insana ilim öğretiyordu. Bu kadar çok insanı sevebilmek, onlarla ilgilenebilmek, onlara merak ettiklerini anlatabilmek; muhteşem bir sevgi ve anlayıştan kaynaklanıyor olsa gerek (Atçakarlar, 2022b, s. 58).*
- *Hece ölçüsü kullanarak sade bir dille, derin etkiler bırakacak bir samimiyetle söylediği hikmetlerinde Allah ve Peygamberi (sav) sevmeye ilmini yani tasavvufu, güzel ahlakı, edebi; kısacası İslam'ı anlatıyordu (Atçakarlar, 2022b, s. 60).*
- *Hoca Ahmet-i Yesevi, on binlerce seveni olduğu ve onları yetiştirmek için emek verdiği halde, kimseden para almıyordu. İstese alabilirdi ve emek verdiğinden hakkıydı da. Ancak o, geçimini sağlamak için odun parçalarını alıp yontuyor ve kaşık yapıp satıyordu. Allah sevgisiyle, toplum için yapılan inanılmaz bir fedakârlık /özgecilik/ özveri (Atçakarlar, 2022b, s. 61).*
- *Bir ırmağın kaynağından çıkıp çok sayıda kollara ayrılarak yeryüzünün farklı yerlerine doğru akması gibi, Yesevi Alperenleri ya da Horasan Erenleri diye anılan öğrencileri; Sibiry'a ve Orta Asya'nın geniş topraklarında farklı şehir, kasaba ve köylerdeki Türkçe konuşan topluluklara gittiler, İslam'ı anlattılar. Bir kısmı Anadolu'ya geldi, bir kısmı Tuna Nehri kıyılarına ulaştı. Kaynaklara göre yetiştirdiği Erenlerin sayısı Yesi'de 10 bin, başka şehirlerde ise 100 binden fazlaydı. Yazdığı hikmetleri aracılığıyla anlattığı öğretilerin hem Osmanlı Devleti'nin hem de diğer Türk devletlerinin kuruluşunda, yükselmesinde, kültürel yapısının oluşmasında paha biçilmez katkıları vardır. Aradan geçen yüzyıllara rağmen sevgisi ve etkisi insanlığı kuşatmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2022b, s. 62).*
- *Âşık Paşa, Garipname'yi ömrü boyunca düzenli çalışarak yazdı. Bitirdiğinde ömrünü tamamlamasına 2 yıl kaldığını hissetmiş miydi, bilmiyoruz. Kendisi geçmişte olduğu gibi günümüzde de doğup büyüdüğü Kırşehir'in gönül sultanlarından; sevilen, güvenilen, hayran olunan kimselerdendir (Atçakarlar, 2022b, s. 70).*
- *Günümüzde adı Kırşehir'in pek çok yerinde geçmektedir. Parklara, okullara, mahallelere, şiir şölenlerine onun adı verilmiştir. Her yıl özlemle ve etkinliklerle anılır (Atçakarlar, 2022b, s. 70).*
- *Bu bölümü yazmaya başlayacaktım ki bizim mahallede Mevlid okunmaya başladığını duydum. Sen de çok duymuşsundur; ülkemizde iyi günde kötü günde*

Mevlid okunur. Hem halkın hem de aydınların çok sevdiği bir eserdir (Atçakarlar, 2022b, s. 76).

- Süleyman Çelebi sanki hepimizin adına Peygamberimize hissettiğimiz sevgiyi anlatmış. İnsanın duygularını bu kadar güzel anlatabilmesi ne büyük mutluluk. Bu arada benim en sevdiğim bölüm, Merhaba bölümü. En sevdiğim Mısra ise:

“Merhaba ey derde derman Merhaba.” (Atçakarlar, 2022b, s. 78).

- Söylemek istediklerini yapmacıksız ve içten bir şekilde ifade etti. Adeta gürül gürül akan bir ırmak gibi, zorlanmadan, oldukça doğal bir söyleyişi sahipti. Bunun nedenlerinden biri de bir sonraki maddede anlatacağım gibi, sevgisinin çok yoğun olması ve tam anlamıyla gönünden taşmasıdır (Atçakarlar, 2022b, s. 81).
- Sevgi: Yazarlık/şairlik en temelde duygu işidir, kelimeler yalnızca bu duygunun kıyafetleridir. Bazen çok güzel cümlelerle yazılan şiirler arka planında kuvvetli duygular olmayınca okuru etkilemeyebilir. Yazar ya da şairler sevgi, öfke, hayranlık, coşku, cesaret, kırgınlık, üzüntü, hayal kırıklığı gibi pek çok farklı duyguyu eserlerinde işleyebilir. Çelebi'deki en temel duygu, sevgi (Atçakarlar, 2022b, s. 82).
- Çelebi, içinde yaşadığı topluma iyi tanımakta ve insanları sevmekteydi. Onlara yakınlığı Mevlid'de onların duygularına da tercüman olmasına aracılık etmiştir (Atçakarlar, 2022b, s. 84).
- Mevlid sadece Türkçe bilen ülkelerle sınırlı kalmadı, yabancı ülkelerde de çok sevildi. Eser; Boşnakça, İngilizce, Arapça, Rumca, Çerkezce ve Almancaya çevrildi; Tatarca ve Kürtçeye uyarlandı. Ayrıca günümüz Türkçesiyle Mevlid'in derin anlamlarının neler olduğunu açıklayan eserler yazıldı (Atçakarlar, 2022b, s. 87).
- Meşhur hikâyede Ferhat, Şirin'le evlenmek ister. Şirin'in ağabeyi bu evliliği onaylamak için Ferhat'tan dağları delip şehre su getirmesini ister (Atçakarlar, 2022b, s. 96).
- “Aşk imiş her ne var âlemde

İlm bir kıyl ü kal imiş ancak.” dizelerinde “Âlemde ne varsa, onun kaynağı aşktır, ilim ise aşkın yanında yalnızca dedikodudur.” diyor (Atçakarlar, 2022b, s. 108).

- Yeryüzündeki her şeyin, aynı zamanda ilmin de özünün aşk, sevgi olduğunu ifade ediyor. Burada sözünü ettiği aşkın anlamı çok geniş kapsamlı. Allah'a,

peygamberlere, meleklerle, insanlara, hayvanlara, bitkilere, kitaplara, sanata olan derin sevgi. Özetle adeta “Özümüz sevgidir bizim.” diyor. *Leyla ile Mecnun* adlı eserinde de önce insanı sevmeyi ve sonra sevme yeteneğinin gelişmesiyle Allah'ı sevmeyi çok güzel anlatıyor (Atçakarlar, 2022b, s. 109).

- Fuzuli, *Su Kasidesi*’nde Peygamberimize olan sevgisini anlatır. Bu bir şaheserdir ve su kelimesinin her beyitte farklı bir kılıkta karşımıza çıkması şaşırtıcıdır (Atçakarlar, 2022b, s. 113).
- Baki, ilim öğrenmeyi çocukluğundan beri çok seviyordu. Dönemin iyi hocalarından dersler aldı, kendini geliştirdi. Eğitim masraflarının bir kısmını kendisi karşıladı.(Bu azmi tebrik etmek gerek.) Bu gelişim sürecinde şiir bilgisini de zenginleştirdi (Atçakarlar, 2022b, s. 122).

Sorumluluk değeri

- Kaşgarlı bu kadar büyük bir araştırmayı yalnız başına ve “Bir sponsorum bile yok.” demeden yapmış. Düşünsene günümüzde yaşayıp bir sosyal medya hesabı açsa, “Sevgili arkadaşlar kanalıma hoş geldiniz.” diye başlayarak hem dil hem de harita bilgisi anlatabilirdi. Gezdiği gördüğü yerleri de paylaşırdı, tek başına çok zengin bir içerik oluştururdu. Sponsorlar da onunla çalışmak için sıraya girerdi. Ancak o yine de para değil, Türkçenin zenginliğini anlatma niyetiyle çalışırdı (Atçakarlar, 2022b, s. 18).
- Herkes edebiyatta Farsça’yı, bilimde Arapça’yı daha yaygın kullandığı halde siz neden eserinizi Türkçe yazdınız hocam? Üstelik Arapça, Farsça, Rumca’yı çok iyi biliyorsunuz.

-Ülkemde herkesin kolayca anlaması ve Türkçe’nin ifade gücünü fark ettirmek için (Atçakarlar, 2022b, s. 65).

Vatanseverlik değeri

- Kaşgarlı bu kadar büyük bir araştırmayı yalnız başına ve “Bir sponsorum bile yok.” demeden yapmış. Düşünsene günümüzde yaşayıp bir sosyal medya hesabı

açsa, “Sevgili arkadaşlar kanalıma hoş geldiniz.” diye başlayarak hem dil hem de harita bilgisi anlatabilirdi. Gezdiği gördüğü yerleri de paylaşırdı, tek başına çok zengin bir içerik oluştururdu. Sponsorlar da onunla çalışmak için sıraya girerdi. Ancak o yine de para değil, Türkçenin zenginliğini anlatma niyetiyle çalışırdı (Atçakarlar, 2022b, s. 18).

- Talat Paşa, Ali Emiri Efendi'ye, bu değerli eserin keşfedilmesi ve okurlara ulaştırılması için gösterdiği gayretleri karşılığında 300 altın gönderdi fakat o, kabul etmedi, yaptıklarının vatanına hizmet olduğunu söyledi (Atçakarlar, 2022b, s. 23).
- Edip Ahmet, Allah'ı yeryüzüne gönderdiği son elçiyi (peygamber) ve bütün elçilerini çok seviyordu. Arapça ve Farsçayı iyi bilen, erdemli ve bilge bir kişiydi. İsminin anlamı gibi hem edepli hem de usta bir şairdi. Emir Sipehsalar, kendisine değerli bir eser yazdığı için birkaç kez altın vermiş midir bilmiyoruz ama bu eser kaybolup gitmedi, günümüze ulaştı (Atçakarlar, 2022b, s. 46).
- En önemli ilim merkezlerinden biri Buhara, biliyorsun. İlim nereye giderse ben de peşinden giderim. Elbette memleketimi çok özleyeceğim (Atçakarlar, 2022b, s. 55).
- Bir ırmağın kaynağından çıkıp çok sayıda kollara ayrılarak yeryüzünün farklı yerlerine doğru akması gibi, Yesevi Alperenleri ya da Horasan Erenleri diye anılan öğrencileri; Sibiry ve Orta Asya'nın geniş topraklarında farklı şehir, kasaba ve köylerdeki Türkçe konuşan topluluklara gittiler, İslam'ı anlattılar. Bir kısmı Anadolu'ya geldi, bir kısmı Tuna Nehri kıyılarına ulaştı. Kaynaklara göre yetiştirdiği Erenlerin sayısı Yesi'de 10 bin, başka şehirlerde ise 100 binden fazlaydı. Yazdığı hikmetleri aracılığıyla anlattığı öğretilerin hem Osmanlı Devleti'nin hem de diğer Türk devletlerinin kuruluşunda, yükselmesinde, kültürel yapısının oluşmasında paha biçilmez katkıları vardır. Aradan geçen yüzyıllara rağmen sevgisi ve etkisi insanlığı kuşatmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2022b, s. 62).
- 1900'lerin başında patlak veren Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı dönemlerinde pek çok şair ve yazar gibi halkın yaralarını sarmak için durmadan çalıştı. Konuşmalar yaptı, askerlere yardım için yapılan kampanyalara katıldı. Vatan sevgisini anlattığı şiirler yazdı ve bu şiirlerini Elhan-ı Vatan adlı kitabında topladı (Atçakarlar, 2022b, s. 137).

Yardımseverlik değeri

- *Tam o sırada Darülfunun/İstanbul Üniversitesi eski hocalarından Faik Reşat Bey'in oradan geçtiğini gördü. Ona seslenip durumu anlattı ve borç istedi. Faik bey, "Hemen gidip para getireyim." dedi ve gidip getirdi (Atçakarlar, 2022, s. 22).*
- *Bir süre sonra Ali Emiri Efendi, uzman bir yakını olan Kilisli öğretmen Rifat Efendi'ye (soyadı kanunundan sonra Bilge soyadını aldı) kitabı gösterdi ve karışan sayfaları düzenlemek, yıpranan kısımları tamir etmek için iki ay boyunca her gün 1-2 saat gelmesini rica etti. Rifat Efendi zevkle kabul etti ve iki ay kadar birlikte çalıştılar. (Bakınız, arkadaşı da Ali Emiri Efendi gibi muhteşem bir kitap aşığı.) (Atçakarlar, 2022b, s. 22).*
- *Paranın muhtaç ailelere dağıtılmasını istedi. (Bu davranışı başka yerden hatırlıyor musun? Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy da İstiklal Marşı'nı yazması karşılığında kazandığı ödülü, bir kuruluşunu bile almadan bir derneğe bağışlamıştı.) (Atçakarlar, 2022b, s. 23).*
- *Atabetü'l Hakayık/Gerçeklerin Eşiği, güzel ahlaklı olmayı anlatan bir eserdir. Bilgelik, cömertlik, tevazu sahibi olmak, yardımseverlik, sözü güzel söylemek, sır saklamak gibi özelliklerin önemine vurgu yapar (Atçakarlar, 2022b, s. 49).*
- *12. yüzyılda yaşamış olan ve şiirlerinden bir kısmı günümüzde de dilden dile söylenen Edip Ahmet, bilgelik ve iyiliği bir arada tutan bakış açısıyla günümüze ışık tutmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2022b, s. 50).*
- *Hoca Ahmet Yesevi'yi yalnızca şair olarak tanımlamak da yetmez. O; bilgeliğe, iyiliğe, seçkinliğe, önderliğe, derin düşüncelere ve yüksek akla sahip. Allah'a, Peygamberlere ve insanlara karşı sevgiyle dolu bir gönlü var (Atçakarlar, 2022b, s. 53).*
- *Hoca Ahmet-i Yesevi, bugünkü Kazakistan topraklarında bulunan Sayram kasabasında dünyaya geldi. Sıra dışı bir insandı ve iyilikte öncü olacağı, çocukluk yıllarından da belliydi. O, henüz senin yaşlarındayken çevresindekiler onun güzel davranışlarına hayrandı (Atçakarlar, 2022b, s. 53).*
- *Yesili Hoca Ahmet, artık binlerce insana ilim öğretiyordu. Bu kadar çok insanı sevebilmek, onlarla ilgilenebilmek, onlara merak ettiklerini anlatabilmek;*

muhteşem bir sevgi ve anlayıştan kaynaklanıyor olsa gerek (Atçakarlar, 2022b, s. 58).

- *Hoca Ahmet-i Yesevi, on binlerce seveni olduğu ve onları yetiştirmek için emek verdiği halde, kimseden para almıyordu. İstese alabilirdi ve emek verdiği için hakkıydı da. Ancak o, geçimini sağlamak için odun parçalarını alıp yontuyor ve kaşık yapıp satıyordu. Allah sevgisiyle, toplum için yapılan inanılmaz bir fedakarlık /özgecilik/ özveri (Atçakarlar, 2022b, s. 61).*
- *Vakıflar yaptırmış; bu vakıflarla bahçe, mescit, eğitim merkezi gibi alanları halkın ücretsiz kullanımına sunmuştur. Vakıfların bağış belgelerini kendisi yazmıştır (Atçakarlar, 2022b, s. 102).*
- *Fuzuli'nin kendi dönemindeki şairlerden bir farkı daha vardı: Klasik Türk Edebiyatı alanında eser veren pek çok şair İstanbul'da yaşamıştı ve padişahla iletişim halindeydi. Yeni bir eser yazdıkları zaman o günlerin geleneği gereğince padişah ve devlet adamlarına sunarlardı. Fuzuli ise İstanbul'dan çok uzaktaydı. Buna rağmen sanatçıların destekçisi Kanuni Sultan Süleyman onu ihmal etmedi.*
- *Hatta Fuzuli, kendisine gönderilen ödemelerin arttırılması için Şikayetname adlı edebi mektubunu kaleme aldı. İşte böyle, şairlerin dilekçeleri bile sanat eseri oluyor (Atçakarlar, 2022b, s. 107).*
- *Matbaanın Osmanlı Devleti'nde kullanılmaya başlaması sonrası pek çok dergi ve gazete yayınlanmaya başlamıştı. Bunlardan biri olan Hanımlara Mahsus/ Özel Gazete'de Nigar Hanım başyazar oldu. Gazete maddi olarak zorluk çektiği dönemlerde sanatsever padişah II. Abdülhamit'ten destek aldı (Atçakarlar, 2022b, s. 135).*
- *1900'lerin başında patlak veren Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı dönemlerinde pek çok şair ve yazar gibi halkın yaralarını sarmak için durmadan çalıştı. Konuşmalar yaptı, askerlere yardım için yapılan kampanyalara katıldı. Vatan sevgisini anlattığı şiirler yazdı ve bu şiirlerini Elhan-ı Vatan adlı kitabında topladı (Atçakarlar, 2022b, s. 137).*

4.2.4. Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri adlı eseri, Timaş yayıncılık tarafından 2021 yılında yayımlanmıştır. Eser, 144 sayfa ve 12 bölümden

oluşmaktadır. Eserde, Osmanlı Devleti'nde gelişmiş olan ebru, hat, çini, vitray, tezhip, minyatür, musiki, resim, orta oyunu gibi sanat dallarına ve bu alanda ünlü sanatçılara yer verilmektedir. İtri, Şeker Ahmet Paşa, Matrakçı Nasuh, Karahisari, Hatip Mehmet Efendi, Müfide Kadri, Mehmet Emin Efendi gibi Osmanlı'nın farklı dönemlerinde yaşamış ancak isimleri unutulmamış sanatçıları ve sanatlarının özellikleri okuyucuya sunulmaktadır. Eserin Osmanlı Devleti'nin alışlagelmiş yönlerinden farklı bir yönüne vurgu yapması okur açısından önemini artırmaktadır.

Tablo 6

Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	-
Dostluk	-
Dürüstlük	-
Öz denetim	-
Sabır	2
Saygı	6
Sevgi	9
Sorumluluk	1
Vatanseverlik	2
Yardımseverlik	4
Toplam	24

Tablo 6' da Nefise Atçakarlar'ın, Osmanlı'da Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre adalet, dostluk, dürüstlük ve öz denetim kök değerlerine ait ifadelerin yer almadığı görülmektedir. Eserde sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin ifadelerin bulunduğu tespit edilmiştir. En fazla yer alan kök değer, sevgi (9) iken; en az yer alan kök değer ise sorumluluk (1) olduğu görülmektedir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Sabır değeri

- *Şimdi sana bir gelecek planı: Büyüdüğün zaman hem matematik hem de tarih alanında kitap yazacaksın. Yabancı bir dilden iyi eserleri Türkçeye çevireceksin. Öte yandan iki ayrı sanat dalında usta olacaksın. Bir de bugünkü eskim sporuna benzeyen bir oyun icat edip başkalarına da öğreteceksin. Bunların yanında asıl mesleğin de subaylık olacak. Yani en az beş işi bir arada yapacaksın. Bunların hepsini ve daha fazlasını yapabilmiş bir isim var tarihte. Şimdi Sultan Abdülaziz döneminden geriye doğru gidip Kanuni Sultan Süleyman'ın yaşadığı günlere ulaşacağız ve seni bu kişiyle tanıştıracayım: Adı, Matrakçı Nasuh (Atçakarlar, 2021, s. 27-28).*
- *Sanat ya da bilim insanı olmak zordur; bulunduğu alanda ekol kurmak daha zordur ama bütün bunları yapabilmiş olmak harika bir duygu olsa gerek. Karahisari bunu başarmıştı (Atçakarlar, 2021, s. 73).*

Saygı değeri

- *Sultan Abdülaziz yeni yaverinin Şeker diye tanımlanmasından memnun olur. O günden sonra Ahmet Ali Paşa, Şeker Ahmet Paşa olarak anılır. Şehzade Yusuf İzzettin'in onu "Şeker" diye tanımlamasının sebebi tatlı dilli, hoşsohbet ve sevimli bir insan olmasından kaynaklanmaktadır (Atçakarlar, 2021, s. 20).*
- *Şahkulu, Kanuni Sultan Süleyman'ın babası Yavuz Sultan Selim'in İran'dan transfer ettiği bir sanatçıdır. Osmanlı padişahları başka ülkelerde yaşayan bilim insanları ve sanatçıları İstanbul'a davet ederlerdi. Mesela Fatih Sultan Mehmet de değerli bilim insanı, Semerkant'ta yetişmiş olan Ali Kuşçu'yu İstanbul'a çağırması ve Ali Kuşçu bu çağrıyı kabul edince de kendisine Osmanlı toprakları sınırında törenle karşılatmıştı (Atçakarlar, 2021, s. 61).*
- *Bu arada Mehmet Çelebi'ye Kara diye lakap takılması pek de hoş sayılmaz; bu yüzden onu anlatırken bu şekilde tanındığı için bir kez bu lakabı kullanıp sonrasında Mehmet Çelebi diye söz ettik. Atalarımızı seviyoruz ama onların da insan olduğunu ve hatalar yapabileceklerini unutmadan. Biz arkadaşlarımıza böyle lakaplar takmayalım. Tarihi koşulları tam olarak bilemiyoruz; belki o günün*

koşullarında rahatsız edici değildi fakat günümüzde hoş değil. Güzel lakaplar takmayı tercih edelim ya da hiç takmayalım (Atçakarlar, 2021, s. 64).

- *Mehmet Hilmi Efendi, İstanbul'dan Kütahya'ya gelmiş ve burada bir atölye kurmuştu. Mehmet Emin Efendi, hocasını öyle çok sevdi ve ona öyle çok saygı gösterdi ki, bir yetişkin olduğunda da eserlerine kendi adıyla değil de “Mehmet Hilmi Efendi'nin Öğrencisi” diye imza attı (Atçakarlar, 2021, s. 98-99).*
- *Bu bölümde sana ressam Müfide Kadri'yi anlatacağım. 1889'da doğan sanatçımız ne yazık ki küçük yaşta anne ve babasını kaybetti. Kadri Bey onu evlat edindi, ressamımızın ismindeki Kadri ifadesi de buradan geliyor. Kadri Bey onun küçük yaşlardan itibaren piyano, ut, kanun, resim gibi pek çok güzel sanat alanının yanı sıra din ve edebiyat alanlarında da özel ders almasını sağladı (Atçakarlar, 2021, s. 107).*
- *Osmanlı'da sanatçılar fikirleri de sanat aracılığıyla ifade ettiler. Sen de bunu yapabilirsin. Karşı olduğun fikirleri, davranışları rahatlıkla eleştirebilirsin. Buradaki önemli nokta, eleştirirken zarif ve nazik olmak; başkalarının değerlerine saygısızlık etmemektir (Atçakarlar, 2021, s. 142).*

Sevgi değeri

- *Ahmet Ali, harbiye mektebini başarıyla tamamlayarak mülazım unvanı ile mezun oldu. Çok geçmeden, yaptığı resimler o dönem Osmanlı padişahı, güzel sanatları seven Sultan Abdülaziz'in dikkatini çekti ve kendisini daha çok geliştirilmesi için 23 yaşında iken Paris'teki Osmanlı Mektebi'ne gönderildi (Atçakarlar, 2021, s. 15).*
- *Şeker Ahmet Paşa'nın resimlerinde doğa sevgisini duyabilir, yaprakların hışırtılarını koklayabilir, gölgelerin seslerine dokunabilirsin. Aldığı askeri eğitiminin titiz çalışmasına katkılarını da hissedebilirsin (Atçakarlar, 2021, s. 22).*
- *Mehmet Çelebi'ye dönersek... Sevgili meraklı, sanat ve tarih sever okurumuz. Hemen burada hafızanı göreve çağıralım. Daha önce Ustalar Ustası Mimar Sinan kitabını okuduysan bilirsin, o da Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşamıştı (Atçakarlar, 2021, s. 57).*

- *Ustalarım! Laleler için kırmızı rengi seçtim, Allah'a olan aşkıma temsil ediyor. Güller Peygamberimize (sav), karanfiller onun ailesine olan sevgimi anlatıyor (Atçakarlar, 2021, s. 62).*
- *Itri, ayrıca Mevlana'yı çok sevdiği için Mevlana'nın Peygamberimiz için yazmış olduğu şiiri yani Naat'ı besteledi. Bu besteyi Mevlana'yı sevenler günümüzde de okumaya devam ediyor. Bir yandan besteleri devam ederken bir yandan da şiirler yazdı (Atçakarlar, 2021, s. 88).*
- *Mehmet Hilmi Efendi, İstanbul'dan Kütahya'ya gelmiş ve burada bir atölye kurmuştu. Mehmet Emin Efendi, hocasını öyle çok sevdi ve ona öyle çok saygı gösterdi ki, bir yetişkin olduğunda da eserlerine kendi adıyla değil de "Mehmet Hilmi Efendi'nin Öğrencisi" diye imza attı (Atçakarlar, 2021, s. 98-99).*
- *Bu bölümde sana ressam Müfide Kadri'yi anlatacağım. 1889'da doğan sanatçımız ne yazık ki küçük yaşta anne ve babasını kaybetti. Kadri Bey onu evlat edindi, ressamımızın ismindeki Kadri ifadesi de buradan geliyor. Kadri Bey onun küçük yaşlardan itibaren piyano, ut, kanun, resim gibi pek çok güzel sanat alanının yanı sıra din ve edebiyat alanlarında da özel ders almasını sağladı (Atçakarlar, 2021, s. 107).*
- *Pişekâr: Sen sanatı çok seviyorsun. Rüyanda sanat ve sanatçılar gördüğüne göre... Kavuklu: Seviyorum tabii, hem de çok seviyorum (Atçakarlar, 2021, s. 128).*
- *Bazen padişahlar da tasarım yapmayı tercih ediyorlardı. Kanuni Sultan Süleyman'ın mücevher tasarlamayı sevdiğini ve çocukluğundan başlayarak bununla ilgili eğitim aldığını duymuşsundur (Atçakarlar, 2021, s. 132).*

Sorumluluk değeri

- *Nasuh Usta, Sultan II. Bayezit zamanında, saray okulu olan Enderun'da eğitim aldı. Yazdığı ilk matematik eserini Yavuz Sultan Selim Han'a sunmuş olan Matrakçı Nasuh, yukarıda bir kısmını ifade ettiğim gibi savaş taktikleri, matematik ve tarih hakkında kitaplar yazdı. Ayrıca Kanuni Sultan Süleyman'ın talebiyle Taberi tarihini Arapçadan Türkçeye çevirdi (Atçakarlar, 2021, s. 29).*

Vatanseverlik değeri

- 2014 yılında ebru sanatı, UNESCO, tarafından “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası” listesine seçildi. Bu kültürel miras hepimizin. Sen de bu mirasa sahip çıkabilirsin (Atçakarlar, 2021, s. 48).
- O, hayatı boyunca verdiği emeklerle çini sanatının Osmanlı son döneminden günümüz Türkiye'sine geçmesine katkı sağladı. Kurtuluş Savaşı döneminde işgal kuvvetlerine direnen Kütahya Kuva-yı Milliye hareketine katıldı ve ne yazık ki - bunu söylemek çok zor ama- 1922'de Yunanlıların yaptığı işlerin sonucu şehit oldu. Evet, sanatçılar da acı çeker ancak her durumda eserlerini miras olarak gelecek nesillere bırakırlar. Ne mutlu onlara! (Atçakarlar, 2021, s. 102).

Yardımseverlik değeri

- Ahmet Ali, harbiye mektebini başarıyla tamamlayarak mülazım unvanı ile mezun oldu. Çok geçmeden, yaptığı resimler o dönem Osmanlı padişahı, güzel sanatları seven Sultan Abdülaziz'in dikkatini çekti ve kendisini daha çok geliştirilmesi için 23 yaşında iken Paris'teki Osmanlı Mektebi'ne gönderildi (Atçakarlar, 2021, s. 15).
- Bu bölümde sana ressam Müfide Kadri'yi anlatacağım. 1889'da doğan sanatçımız ne yazık ki küçük yaşta anne ve babasını kaybetti. Kadri Bey onu evlat edindi, ressamımızın ismindeki Kadri ifadesi de buradan geliyor. Kadri Bey onun küçük yaşlardan itibaren piyano, ut, kanun, resim gibi pek çok güzel sanat alanının yanı sıra din ve edebiyat alanlarında da özel ders almasını sağladı (Atçakarlar, 2021, s. 107).
- Kısacık hayatına çokça eser sığdırmıştı. Ölümünden sonra onu yetiştiren babası Kadri Bey, 40 kadar resmini Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'ne bağışladı (Atçakarlar, 2021, s. 110).
- Burada padişahların sanata verdikleri desteğe dikkat etmekte fayda var. Örnek olarak Kanuni Sultan Süleyman'ın kendi döneminde yaşayan Matrakçı Nasuh, Mehmet Çelebi ve Karahisari'ye, Sultan Abdülaziz'in Şeker Ahmet Paşa'ya, III.

Selim'in Mevlevi Mehmet Dede'ye ve diğer sanatçılara destekleri olmasaydı bu sanat eserleri belki ortaya çıkarılamazdı (Atçakarlar, 2021, s. 137).

4.2.5. Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri eserine ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri adlı eseri Timaş yayıncılık tarafından 2020 yılında 8. baskı olarak yayınlanmıştır. Eser, 160 sayfa ve on dört bölümden oluşmaktadır. Eserin içeriği Türk-İslam medeniyetine damga vurmuş bilim insanlarının çalışmaları ve bilime katkıları anlatılmaktadır. Yaptıkları buluş ve icatlarla hem yaşadığı çağa hem de yüzyıllar sonrasına iz bırakmış bilginler ve çalışma alanları eserde yer almaktadır. Bu yönüyle eserin 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanına uyumlu olduğu yazar tarafından ifade edilmektedir. Eserde optik bilimine katkıları ile bilinen İbni Heysem'den, tasarladığı uçak modeliyle uçmayı yüzyıllar öncesinde deneyen İbni Firnas'a; İki kıta arasında uçuş gerçekleştiren Osmanlı Devleti döneminde yaşamış Hezarfen Ahmet Çelebi'den, Lagari Hasan Çelebi'ye kadar birçok bilgin yer almaktadır. Bilime katkısı tek bir alanla sınırlanamayan Biruni, tıp dünyasında derin izler bırakan İbni Sina, denizci ve çizdiği dünya haritası ile tanınan Piri Reis, mekanik mühendislik alanında yaptığı çok sayıda çalışması ile bilinen El Cezeri, matematikçi Harezmi, astronomi alanında çalışmalar yapmış Uluğ Bey, Ali Kuşçu, Takiyyüddin gibi birçok bilim insanı kitabın içeriğini oluşturmaktadır.

Tablo 7

Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	1
Dostluk	-
Dürüstlük	-
Öz denetim	-
Sabır	4
Saygı	4
Sevgi	2
Sorumluluk	1
Vatanseverlik	-
Yardımseverlik	4
Toplam	16

Tablo 7’de Nefise Atçakarlar’ın Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre dostluk, dürüstlük ve öz denetim kök değerlerine ait ifadelerin yer almadığı görülmektedir. Eserde adalet, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. En fazla yer alan kök değerler, sabır, saygı ve yardımseverlik (4) iken, en az yer alan kök değerlerin ise adalet ve sorumluluk (1) olduğu görülmektedir. Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri, yazarın incelenen eserleri arasında kök değerlerin en az ifade edildiği eseridir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Adalet değeri

- *Galata Kulesi'nden uçtuktan sonra çok popüler olan Ahmet Çelebi'ye “bin ilim sahibi” anlamına gelen Hezarfen unvanının verildiğini öğrenen bilim adamı Lütü Çelebi, bu unvanı asıl kendisinin hak ettiğini iddia ederek kadıya başvurdu. Halkın kararlarına saygı duyulması gerektiğini söyleyen kadı, Lütü Çelebi'nin isteğini reddetti (Atçakarlar, 2020, s. 32).*

Sabır değeri

- *İbni Sina çok çalışarak okulunu yüksek başarıyla bitirdi. Sadece okul dersleri ile yetinmiyor, hiç durmadan araştırmaya devam ediyordu. Sabahlara kadar mum ışığında çalışıyor, çok az uyuyordu. En çok üzerinde çalıştığı alan ise tıptı. Bu alanda o kadar başarılı oldu ki kısa zamanda onun adını duymayan kalmadı (Atçakarlar, 2020, s. 59).*
- *Günümüzde hayat ne kolay. Ben bugün uzay gözlemi yapacak olsam çektiğim fotoğrafları blogumda, web sitemde ya da sosyal medya sayfamda paylaşırım. Uluğ Bey'in yaptığı ise büyük bir sabır işi. Binden fazla gökcisini tek tek gözlemek, sonra çizmek... Çok zor iş gerçekten. Aklıma gelmişken, ben de bir uzay blogu açsam iyi olacak (Atçakarlar, 2020, s. 103).*

- *Ömrü boyunca hiç durmadan kitap yazmaya ve dönemin, siyasi koşulları gereği farklı şehirlerde yaşamaya devam eden Biruni, yıllar sonra, astronomi kitaplarından birini, el-Kanunü'l Mesudi'yi Sultan Mesut'a sunacaktı (Atçakarlar, 2020, s. 134).*
- *Gerçekten de Biruni, gökyüzünün altında ve üstünde ne kadar konu varsa, hepsi üzerinde çalışmıştı sanki. O kadar azimliydi ki gözlem yaparken gözleri güneşten rahatsız olsa, çalışmasına güneşin sudaki yansımasına bakarak devam ederdi (Atçakarlar, 2020, s. 139).*

Saygı değeri

- *Havada 3000 metreden fazla mesafe kat etmişti. 4. Murat, başarıyla uçtuğu için Ahmet Çelebi'yi bir kese altınla ödüllendirdi (Atçakarlar, 2020, s. 29).*
- *Uzun Hasan'a Fatih'in söylediklerini ilettikten sonra geri döndü. Ali Kuşçu'nun geldiğini öğrenen Osmanlı halkı, onu Akkoyunlu sınırında büyük bir coşkuyla karşıladı (Atçakarlar, 2020, s. 116).*
- *Ali Kuşçu'nun bilime katkıları saymakla bitmez. Güneş'in Ay'ın ve diğer gezegenlerin Dünya'ya ne kadar uzak olduğunu ölçmek için çalışması ve Dünya'nın uydusu Ay'ın haritasını yapması en önemli çalışmalarıydı. Kendi zamanı için çok ileri seviyede bir Ay haritası yaptığı için, tahmin edeceğin gibi o da günümüzde Ay'daki bir bölge ismi verilenlerden ve yüzyıllar boyunca unutulmayanlardan biridir. Ne mutlu ona! (Atçakarlar, 2020, s. 120).*
- *Biruni'nin bir dahi olduğunu söyleyen sadece biz değiliz. The Unesco Courier dergisi, 1974 yılındaki sayılarından birini Biruni'ye ayırmıştı. Onu “binlerce yıl önce, Orta Asya'da yaşamış evrensel deha” diye tanıttı (Atçakarlar, 2020, s. 138).*

Sevgi değeri

- *İbn-i Firnas'ın yükseklik korkusu yok demek ki. Belki de psikoloğa gidip bu korkuyla mücadele etmiştir diyeceğim ama bu yıllarda psikolog da yok. Demek, bilimsel çalışmayı çok seviyor (Atçakarlar, 2020, s. 18).*

- *Bilim adamlarına çok değer veren Osmanlı halkı, Ali Kuşçu'nun gelişine çok sevinmişti. Benzer bir karşılamayı başkent İstanbul'da da gören Ali Kuşçu, Ayasofya Medresesi'nde göreve başladı (Atçakarlar, 2020, s. 117).*

Sorumluluk değeri

- *Uluğ Bey, yalnız bir bilim insanı değildi. Bilimsel çalışmalarını tek başına yapmıyor, aynı zamanda çok sayıda bilim insanı yetiştiriyordu. Elbette asıl görevi olan devlet yönetimini de başarıyla devam ettiriyordu (Atçakarlar, 2020, s. 98).*

Yardımseverlik değeri

- *Havada 3000 metreden fazla mesafe kat etmişti. 4. Murat, başarıyla uçtuğu için Ahmet Çelebi'yi bir kese altınla ödüllendirdi (Atçakarlar, 2020, s. 29).*
- *Çeşitli meslek gruplarının temsili yürüyüşleri, cambazlar, köçekler, süslü filler, sahildeki rengarenk kayıklar sünnet düğününü şenlendiriyor. Bir yandan da yoksullara yardımlar dağıtılıyor, misafirlere ikramlar veriliyor (Atçakarlar, 2020, s. 42).*
- *İbrahim Efendi'nin denizaltısının maharetleri bu kadar sanyorsan yanıyorsun. İnsanları şaşırtmaya devam ediyor. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, çalgıcıların hepsi dışarı çıktıktan sonra içerden pilav ve zerde kazanları çıkıyor. Misafirlerin ikramı bu kazanlardan yapılıyor (Atçakarlar, 2020, s. 48).*
- *İbni Sina çok çalışarak okulunu yüksek başarıyla bitirdi. Sadece okul dersleri ile yetinmiyor, hiç durmadan araştırmaya devam ediyordu. Sabahlara kadar mum ışığında çalışıyor, çok az uyuyordu. En çok üzerinde çalıştığı alan ise tıptı. Bu alanda o kadar başarılı oldu ki kısa zamanda onun adını duymayan kalmadı (Atçakarlar, 2020, s. 59).*

4.2.6. Mevlâna Sevgi Güneşi eserine ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın Mevlâna Sevgi Güneşi adlı eseri, Timaş yayıncılık tarafından 2023 yılında 22. baskı olarak yayınlanmıştır. Eser, 144 sayfa ve on bölümden oluşmaktadır.

Eserin içeriğini Mevlâna Celaleddin-i Rumi'nin çocukluk hayatı, Anadolu'ya göçü, Konya yılları, yakın dostu Şems ile muhabbeti, eserleri ve bu dünyada bıraktığı izler oluşturmaktadır. Eser, incelenen eserler içerisinde en fazla kök değeri barındırmaktadır. Bunda içeriğinin etkisi göz ardı edilemez. Mevlana'nın hocalarıyla daha sonra öğrencileriyle olan münasebetleri, halkın ve yöneticilerin hem Mevlana'ya hem de öncesinde babasına olan teveccühleri, Mevlana'nın yakın dostu Şems-i Tebrizi ve babasının arkadaşı Seyit Burhaneddin'le olan diyalogları bu sonuca etki eden etmenler olduğu düşünülmektedir.

Tablo 8

Mevlâna Sevgi Güneşi Eserine İlişkin Bulgular

Kök Değerler	Mevlâna Sevgi Güneşi eserinde yer alan ifade sayısı
Adalet	1
Dostluk	10
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Sabır	4
Saygı	41
Sevgi	32
Sorumluluk	6
Vatanseverlik	4
Yardımseverlik	9
Toplam	109

Tablo 8'de Nefise Atçakarlar'ın Mevlâna Sevgi Güneşi eserinde kök değerlerin bulunma düzeyi yer almaktadır. Tabloya göre eserde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerinin tamamına ilişkin ifadelerin bulunduğu görülmektedir. En fazla yer alan kök değer, saygı (41) iken, en az yer alan kök değerler ise adalet, dürüstlük ve öz denetim (1) olduğu tespit edilmiştir. Kök değerlerin yer aldığı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Adalet değeri

- *Salonda büyük bir sessizlik olmuş, herkes onun ne cevap vereceğini bekliyordu. Bilginler Sultanı, Alaaddin Keykubat'a sevgi dolu gözlere bakarak şöyle dedi:*
- *Ey güzel huylu Sultan. Biz dünya malına çoktan gözlerimizi kapadık. Sen çok adaletli bir hükümdarsın. Bu ülkeyi güzellikle yönetmeye devam et* (Atçakarlar, 2023b, s. 51).

Dostluk değeri

- *Öğrencilerin akıllarına takılan her şeyi sorabilmeleri için her an hazır olan, hayatını eğitime adanmış, üstelik küçük hasarlıklara karşı hoşgörülü, sevgi dolu bir öğretmen...* (Atçakarlar, 2023b, s. 43).
- *Bilginler Sultanı, onlar için yalnız bir eğitimci değil aynı zamanda her türlü sıkıntılarını paylaşabildikleri; onları yönlendiren, yüreklendiren bir insandı* (Atçakarlar, 2023b, s. 54).
- *Aradan bir yıl geçti. Bilginler Sultanı'nın Belh'teki talebelerinden Seyyid Burhaneddin, hocasının Konya'ya taşındığını öğrenmiş ve onu bulmak için Konya'ya gelmişti. Şehre vardığında hocasının bir yıl önce vefat etmiş olduğunu öğrenince, kavuşma heyecanı üzüntüye dönüştü* (Atçakarlar, 2023b, s. 55).
- *Babasının yokluğunu her zaman içinde hissedenden Mevlâna, hocası Seyyid Burhaneddin'i çok seviyor ve artık ondan ayrılmayı hiç istemiyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 57).
- *Konya'daki herkes onu çok seviyor, camide verdiği dersleri dinlemeye geliyordu. Öğrencilerinin sayısı üç yüzü aşmıştı. Ama Mevlâna kendisini anlayabilecek bir dostun özlemi içindeydi. Çünkü onun engin düşünceleri vardı* (Atçakarlar, 2023b, s. 62).
- *Mevlâna tam tersine içine kapandı, kimseyle konuşmuyordu. Sanki dünyalar başına yıkılmıştı. Uykuları kaçmış, yemekten içmekten kesilmişti. Çünkü o hem bilgi denizi olan hocasından hem de kendi dilinden anlayan eşi bulunmaz bir dosttan ayrılmıştı. Şems her nereye gittiyse onu bulmak istiyordu. Bunun için oğlu Sultan Veled'den*

Şems'i arayıp bulmasını ve geri dönmesi için yazdığı mektupları ona götürmesini istedi (Atçakarlar, 2023b, s. 66).

- *Şems, mektubu okudu. Çok sevdiği Mevlâna'nın mektubundaki sözleri bir emir sayarak hemen Konya'ya dönmeye karar verdi. Sultan Veled'le birlikte yola çıktı (Atçakarlar, 2023b, s. 68).*
- *Konyalılar Şems'in geleceği haberini olunca Mevlana'yla birlikte çoluk çocuk yollara döküldüler. Şems'in yokluğunda Mevlâna'nın çok üzüldüğünü görmüşler ve onu üzmemeye karar vermişlerdi. Mevlâna ise büyük bir heyecan ve mutluluk içindeydi. Şiirler okuyarak Şems'i bekliyordu... (Atçakarlar, 2023b, s. 69).*
- *Adamın birisi bir gün ormanda dolaşırken, bir ayı gördü. Ayıyı bir boğa yılanı sarmış, boğmaktaydı. Adam bunu görünce ayıyı kurtardı. O günden sonra ayı adamlarla dost oldu ve andan hiç ayrılmadı (Atçakarlar, 2023b, s. 107).*
- *Artık çok özlediği Şems'e, Selahattin Zergup'a, Hazreti Peygambere ve aslında âşık olduğu Rabbine kavuşuyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 137).*

Dürüstlük değeri

- *Konya'da bazı kimseler de Mevlâna'nın öğrencilerini eleştiriyor, onlar hakkında kötü sözler söylüyorlardı. Bir gün bu dedikodular Mevlâna'nın kulağına geldi ve Mevlâna şöyle dedi:*

- Onlar iyi olsa, neden onlara bir şey öğretem ki ben? O zaman ben öğrenci olurum, onlar öğretmen (Atçakarlar, 2023b, s. 88).

Öz denetim değeri

- *Evet, Mevlâna öğrencilerine kavgayı bırakmaları için böyle bir latife yapmıştı. "O içmiş ama siz sarhoşsunuz." Öğrencileri Mevlana'nın ne demek istediğini hemen anlamışlardı. Peki, siz anladınız mı? Mevlâna öğrencilerine ne demek istemişti? Kavgayı bırakıp akli başında insanlara yaraşır şekilde davranın (Atçakarlar, 2023b, s. 82).*

Sabır değeri

- *Hedeflerine ulaşabilmek amacıyla gece gündüz çalışan geleceğin Mevlana'sı için, geceleri kandil ışığında oturmak zorunda olmak bile çalışması için engel değildi* (Atçakarlar, 2023b, s. 24).
- *İşte Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled, Harzemşahlar Devleti'nin güzel şehirlerinden biri olan Belh'te pek çok öğrenci yetiştiriyor, gece gündüz insanlara ilim öğretmek için gayret ediyor; çevresindeki insanlar tarafından çok seviliyor, sayılıyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 28).
- *Hüsameddin Çelebi, Mevlâna'nın uzattığı on sekiz beyiti hayranlıkla okudu. O günden sonra çalışmalar başladı. Mevlâna söyledi, Hüsameddin Çelebi yazdı; çoğu geceler sabahlara kadar yazmaya devam ederek yıllarca çalıştılar. Bu şekilde ortaya çıkan bu muhteşem esere Mesnevi adı verildi* (Atçakarlar, 2023b, s. 101).
- *Oysa Mevlâna'nın hayatı sıkıntılar içinde geçti. Doğduğu ülkeden göç etti. Genç yaşta, anne ve babasını kaybetti. Çok sevdiği dostu Şems, ortadan kayboldu ve bir daha bulunamadı. Ama Mevlâna tüm acı ve zorlukları yendi. Neden mi? Eminim artık biliyorsunuz. Çünkü onu ayakta tutan şey Allah sevgisiydi* (Atçakarlar, 2023b, s. 121).

Saygı değeri

- *Eğer siz de öğretmenlerinize ve arkadaşlarınızla lakap takanlardansanız ve taktığınız lakapların tarihe geçmesini istiyorsanız, kötü lakaplardan uzak durup güzel lakaplar seçseniz hiç de fena olmaz* (Atçakarlar, 2023b, s. 16).
- *İşte Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled, Harzemşahlar Devleti'nin güzel şehirlerinden biri olan Belh'te pek çok öğrenci yetiştiriyor, gece gündüz insanlara ilim öğretmek için gayret ediyor; çevresindeki insanlar tarafından çok seviliyor, sayılıyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 28).
- *Bu durumu öğrenen Bahaeddin Veled, diğer bilginler ve sultan arasında bir gerginlik olmasını istemedi. Bunun gibi, bu kitapta anlatmakla bitmeyecek can sıkıcı sebeplerden dolayı, Belh'ten göç etmeye karar verdi. Sahip olduğu bilgilerin değerini daha iyi anlayacak insanların yaşadığı başka bir ülkeye gitmek istiyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 28).

- *Bağdatlılar, Bilginler Sultanı'nın şehirlerine geldiğini öğrenince onu büyük bir coşku ile karşıladılar. Bilginler Sultanı'nı sarayda misafir ettiler (Atçakarlar, 2023b, s. 37).*
- *Her gittiği yerde şehir halkı ve yöneticiler Bilginler Sultanı'nı ve ailesinin geleceğini kulaktan kulağa haber alıyor, şehrin dışında, sevgi ve heyecan içinde onları karşılıyorlardı (Atçakarlar, 2023b, s. 40).*
- *Bilginler Sultanı'nın Karaman'a geleceğini haber alan Vali Musa Bey, o daha şehre girmeden onu şehrin dışında karşıladı. Şehrin ileri gelenleri de yanındaydı (Atçakarlar, 2023b, s. 42).*
- *Öğrencilerin akıllarına takılan her şeyi sorabilmeleri için her an hazır olan, hayatını eğitime adanmış, üstelik küçük hasarlıklara karşı hoşgörülü, sevgi dolu bir öğretmen... (Atçakarlar, 2023b, s. 43).*
- *Ülkemi karış karış gezip neler olup bittiğini öğrenen görevli memurlarımdan işittim ki, Karaman'a Bilginler Sultanı diye tanınan çok değerli bir insan gelmiş. Benim topraklarıma böyle seçkin bir insan geldiyse bana neden haber vermiyorsun? (Atçakarlar, 2023b, s. 45).*
- *Bilginler Sultanı'nı uzaktan gören Alaaddin Keykubat ne yaptı dersiniz? Atından inerek onu yaya olarak karşıladı. Bunu gören halk şaşkına dönmüştü. Koskoca Selçuklu Sultanı, Bilginler Sultanı'na hizmet ediyordu. Sultan ise bunu, kendisi için bir şeref olarak görüyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 49).*
- *Bu ziyafet sırasında herkesin içinde tacını Bilginler Sultanı Bahaeddin Veled'e uzatarak orada bulunanların dillerini yutacakları, dudaklarının uçuklayacağı, gözlerinin yerlerinden fırlayacağı bir teklifte bulundu:*
- Ey Bilginler Sultanı! Bugünden sonra dedelerimden bana kalan bu tacı ve tahtı size bırakıyorum. Bundan sonra bu ülkenin sultanı da sizsiniz (Atçakarlar, 2023b, s. 50).
- *Salonda büyük bir sessizlik olmuş, herkes onun ne cevap vereceğini bekliyordu. Bilginler Sultanı, Alaaddin Keykubat'a sevgi dolu gözlere bakarak şöyle dedi:*
- Ey güzel huylu Sultan. Biz dünya malına çoktan gözlerimizi kapadık. Sen çok adaletli bir hükümdarsın. Bu ülkeyi güzellikle yönetmeye devam et (Atçakarlar, 2023b, s. 51).

- *Bilginler Sultanı Bahaeddin Veled, Konya'da yüzlerce insan yetiştirdi, Selçuklu sultanının tahtına oturmamıştı ama Konyalılar'ın gönüllerine taht kurdu (Atçakarlar, 2023b, s. 53).*
- *Konya'da bu güzel günler devam edip giderken bir gün Konyalılar'ı gözyaşlarına boğacak bir haber yayıldı: Bilginler Sultanı Bahaeddin Veled ağır bir hastalığa yakalanmış ve hastalığının üçüncü gününde bu dünyadan ayrılmıştı. Evet, Konyalılar için ondan ayrılmak çok zordu (Atçakarlar, 2023b, s. 54).*
- *Mevlâna, Seyyid Burhaneddin'in gelişine çok sevinmişti. Seyyid Burhaneddin'e çok saygı duyuyor ve onun ilminin yüksekliğini biliyordu. Çünkü Belh'te kaldıkları dönemde onun derslerine katılmıştı (Atçakarlar, 2023b, s. 55).*
- *Babasının yokluğunu her zaman içinde hissedен Mevlâna, hocası Seyyid Burhaneddin'i çok seviyor ve artık ondan ayrılmayı hiç istemiyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 57).*
- *Konya'daki herkes onu çok seviyor, camide verdiği dersleri dinlemeye geliyordu. Öğrencilerinin sayısı üç yüzü aşmıştı. Ama Mevlâna kendisini anlayabilecek bir dostun özlemi içindeydi. Çünkü onun engin düşünceleri vardı (Atçakarlar, 2023b, s. 62).*
- *Fakat yıllarca Mevlana'yla sohbet etmeye, onunla sıkıntılarını paylaşmaya alışmış olan Konyalılar ondan ayrı kalmak istemiyor, Mevlâna'nın bütün zamanını Şems'le geçirmesine kızıyorlardı. Bunun için Mevlana'yı üzdükleri, hatta dedikodular çıkardıkları bile oluyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 66).*
- *Şems, mektubu okudu. Çok sevdiği Mevlâna'nın mektubundaki sözleri bir emir sayarak hemen Konya'ya dönmeye karar verdi. Sultan Veled'le birlikte yola çıktı (Atçakarlar, 2023b, s. 68).*
- *Konyalılar Şems'in geleceği haberini olunca Mevlana'yla birlikte çoluk çocuk yollara döküldüler. Şems'in yokluğunda Mevlâna'nın çok üzüldüğünü görmüşler ve onu üzmemeye karar vermişlerdi. Mevlâna ise büyük bir heyecan ve mutluluk içindeydi. Şiirler okuyarak Şems'i bekliyordu... (Atçakarlar, 2023b, s. 69).*
- *Mevlâna'nın üzüntüsü, böyle bir üzüntüden çok öteydi. O, Şems'le olduğu günlerde Şems'ten kitaplarda anlatılmayan pek çok bilgi öğrenmiş, büyük bir olgunluğa ermiş, ilahi bilgilerde de üstün bir seviyeye ulaşmıştı. Gönlü hep Şems'in bilgi dolusu sohbetlerini arıyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 70).*

- *Şems'in kayboluşunun üstünden uzunca bir zaman geçmişti. Mevlâna onu çok özliyor, onun yokluğunda kendisine öğrettiklerini yaşamakla kendisini teselli ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 72).*
- *Bu arada kendisinin yetiştirdiği insanların sayısı on binlere varmıştı. Konyalılar onu çok seviyor, ondan bir şeyler öğrenmek için her fırsatı değerlendiriyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 72).*
- *Semazen, göklerdeki gezegenlerin, maddelerdeki atomların dönüşü ile birlikte döner, döndükçe Rabbini anar (Atçakarlar, 2023b, s. 74).*
- *Aslında geniş ufuklu Mevlâna, kuyumcu dükkânından gelen çekiç sesleri kadar Selahaddin Zergup'un sahip olduğu ahlak ve ruh güzelliğinden de etkilenmişti. Bazı insanlar böyle olur işte, bir kişiyi görür görmez, onun nasıl bir insan olduğunu şıp diye anlayabilir, gönlünden geçeni bilebilir (Atçakarlar, 2023b, s. 75).*
- *O günden sonra Mevlâna, Selahaddin Zergup'un yanından ayrılmadı. Onunla sohbet ediyor, yetiştirdiği talebelerine de Selahattin Zergup'un çok seçkin bir alim olduğunu söylüyor, ondan ilim öğrenmelerini tavsiye ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 76).*
- *Yıllar geçtikçe Mevlâna, davranışları, bilgisi, görgüsü, fikirleri ve sevgisiyle her yaştan her kesimden insanın yüreğine taht kurmuştu. Yetişkin-çocuk, zengin- fakir, padişah-hizmetçi herkes ama herkes onu çok seviyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 78).*
- *Neden mi? Çünkü o insanlara, onlardan hiçbir karşılık beklemeden ve bir menfaat ummadan değer veriyordu. Çünkü o çok sabırlı, çok cömert, çok bilgili, çok alçakgönüllü, çok merhametliydi. Hani bugünlerde buna pozitif enerji diyorlar, çevresine mutluluk saçmak, moral vermek, motive etmek, yol göstermek, yardımcı olmak, yönlendirmek, destek olmak... Mevlana'da bunların hepsi vardı. Kısacası o, üstün bir ahlaka sahipti (Atçakarlar, 2023b, s. 78).*
- *Mevlâna, gerçekten pek az insanın sahip olabileceği ilimleri öğrenmiş, çok yüksek seviyelere çıkmıştı. Buna rağmen hiçbir zaman şıarmıyor, kendini beğenmiyordu. Herkesi seviyor herkese saygı duyuyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 79).*
- *İstanbul'dan gelen papaz Mevlâna'yı görünce saygıyla eğilip başını yere koydu. Papaz ayağa kalkınca Mevlâna'yı yerde gördü ve çok şaşırdı. Papaz bunun üzerine tekrar eğildi. Bu durum 32 kez tekrar etti. Mevlâna 33. kez yere baş koyunca papaz hayretle sordu:*

-Bu kadar tevazu nedendir?

“Bizim Peygamberimiz buyuruyor ki, ‘Allah bir kimseyi malla, makamla, güzellik ve  refle üstün kıldığı halde, o kimse tevazu sahibi olursa, ona ne mutlu!’ Ben böyle bir Peygamberin  mmetiyim. O halde Allah’ın kullarına karşı nasıl tevazu g stermeyeyim? (Atçakarlar, 2023b, s. 79).

- Mevlâna,  ocuğun oyunu bitinceye dek onu bekledi.  ocuk oyunu bitince ko a ko a Mevlâna’nın yanına geldi. Onunla konuştu, sohbet etti (Atçakarlar, 2023b, s. 84).
- Bir gün adamın birinin e eğini dövdüğünü gördü. Hemen onun yanına gidip onu uyardı. Ama adam aldırmadı. “Ne yapayım, laf dinlemiyor.” diye itiraz etti. Bunun  zerine Mevlâna  yle bir söz söyledi ki, adam bir daha e eğine kötü davranmadı. “Onu seveceğine dövüyorsun. D   nsene, ya sen eşek olsaydın da o insan olsaydı ne olurdu halin? (Atçakarlar, 2023b, s. 84-85).
- Mevlâna kavgadan hiç ho lanmıyor, insanları kırmamak için titizlik gösteriyordu. Bundan da öte, kavga edenleri durduruyor, onların birbirlerini sevmeleri ve birbirlerine saygı duymaları için gayret ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 89).
- Bir gün iki adam kavga ediyordu.

-Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin? Sen bana böyle bir kötü söz söylersen, benden bin kötü söz i itirsin.

Mevlâna bunu deyince hemen adamların yanına ko tu.

- Hayır hayır. Kimseye kötü söz söyleme, bana söyle, eğer bana bin kötü söz söylersen, benden bir tane bile i itmezsin (Atçakarlar, 2023b, s. 90).

- Biz de bu bölümü Mevlâna’yı yakından tanıyan Sipehsalar’ın sözleriyle bitiriyoruz. Bakın Mevlâna’nın dillere destan güzel ahlakını nasıl tarif ediyor:

“Ey sevgili peygamberimizin güzel ahlakını yaşayan Mevlâna! Ben senin hakkında ne yazabilirim? Ne söyleyebilirim? Söz biter, fakat söylediklerim senin özelliklerini anlatmaya yetmez. Çünkü  zelliklerin sayısızdır.” (Atçakarlar, 2023b, s. 91).

- Fihi Ma ih’ten bir söz:

Benim  yle bir huyum var ki, hiç kimsenin kalbini kırmak istemem (Atçakarlar, 2023b, s. 126).

- Mevlâna,  iirlerinin büyük çoğunluğunda, kendi adı yerine çok sevdiği “ ems”, “Selahaddin”, “Hüsameddin” mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir (Atçakarlar, 2023b, s. 130).

- *Bütün yaşam amacını,*

“Ben sağ olduğum sürece Kur'an'ın kölesiyim.

Muhammed Mustafa (sav)'nın yolunun toprağıyım.

diye açıklayan Mevlana, 1273 yılının aralık ayında hastalanıp yatağa düştü
(Atçakarlar, 2023b, s. 134).

- *Konyalıların hepsi Mevlâna'nın yanına koştu. Hiç kimse ondan ayrılmak istemiyordu. Mevlâna ile biraz daha görüşebilmek için fırsat kolluyor, onun yanında ağlamamak için kendilerini zor tutuyorlardı. Mevlâna bugünlerinde bile şiir okuyor, şiirlerinde Rabbine olan sevgisini anlatıyor ve Hüsameddin Çelebi de gözyaşları içinde söylediklerini kaydediyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 134).
- *Cenaze töreninde büyük küçük, Müslüman, Yahudi, Hristiyan herkes toplanmıştı. Cenaze töreni o kadar kalabalıktı ki, sabah yola çıkan tabut ancak akşam törenin yapılacağı camiye ulaştırıldı* (Atçakarlar, 2023b, s. 136).
- *Sonraki yıllarda kabrinin üzerine bugün herkesin bildiği yeşil kubbeli türbe yapıldı. Bu türbe o gün bugündür onu seven ve ona hayran olan binlerce insan tarafından ziyaret ediliyor* (Atçakarlar, 2023b, s. 137).
- *Unesco, 2007 yılını Mevlâna yılı ilan etti. Mevlâna, her yıl 10- 17 Aralık'ta başta Konya olmak üzere dünyanın dört bir yanında sema gösterileri ile ve eserlerinden okumalar yapılarak anılıyor. Ve artık bugün yalnız Konya'da ya da Türkiye'de değil, bütün dünyada tanınıyor ve seviliyor* (Atçakarlar, 2023b, s. 138).

Sevgi değeri

- *İşte Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled, Harzemşahlar Devleti'nin güzel şehirlerinden biri olan Belh'te pek çok öğrenci yetiştiriyor, gece gündüz insanlara ilim öğretmek için gayret ediyor; çevresindeki insanlar tarafından çok seviliyor, sayılıyordu* (Atçakarlar, 2023b, s. 28).
- *Konuşmaların birinde Mevlâna'nın babasına “Senin oğlun gelecekte çok seçkin bir insan olacak ve bütün insanlara sevgi dağıtılacaktır.” diyerek Mevlâna'yı sevgiyle kucakladı* (Atçakarlar, 2023b, s. 34).

- *Her gittiği yerde şehir halkı ve yöneticiler Bilginler Sultanı'nı ve ailesinin geleceğini kulaktan kulağa haber alıyor, şehrin dışında, sevgi ve heyecan içinde onları karşılıyorlardı (Atçakarlar, 2023b, s. 40).*
- *Öğrencilerin akıllarına takılan her şeyi sorabilmeleri için her an hazır olan, hayatını eğitime adanmış, üstelik küçük hasarlıklara karşı hoşgörülü, sevgi dolu bir öğretmen... (Atçakarlar, 2023b, s. 43).*
- *Ülkemi karış karış gezip neler olup bittiğini öğrenen görevli memurlarımdan işittim ki, Karaman'a Bilginler Sultan diye tanınan çok değerli bir insan gelmiş. Benim topraklarıma böyle seçkin bir insan geldiyse bana neden haber vermiyorsun? (Atçakarlar, 2023b, s. 45).*
- *Salonda büyük bir sessizlik olmuş, herkes onun ne cevap vereceğini bekliyordu. Bilginler Sultanı, Alaaddin Keykubat'a sevgi dolu gözlere bakarak şöyle dedi:
- Ey güzel huylu Sultan. Biz dünya malına çoktan gözlerimizi kapadık. Sen çok adaletli bir hükümdarsın. Bu ülkeyi güzellikle yönetmeye devam et (Atçakarlar, 2023b, s. 51).*
- *Bilginler Sultanı Bahaeddin Veled, Konya'da yüzlerce insan yetiştirdi, Selçuklu sultanının tahtına oturmamıştı ama Konyalılar'ın gönüllerine taht kurdu (Atçakarlar, 2023b, s. 53).*
- *Artık bildiğiniz gibi Bilginler Sultanı ve Mevlâna, günler geçtikçe Konyalılar için hem bilgi hem sevgi hem de mutluluk kaynağı olmuştu (Atçakarlar, 2023b, s. 54).*
- *Konya'da bu güzel günler devam edip giderken bir gün Konyalılar'ı gözyaşlarına boğacak bir haber yayıldı: Bilginler Sultanı Bahaeddin Veled ağır bir hastalığa yakalamış ve hastalığının üçüncü gününde bu dünyadan ayrılmıştı. Evet, Konyalılar için ondan ayrılmak çok zordu (Atçakarlar, 2023b, s. 54).*
- *Aradan bir yıl geçti. Bilginler Sultanı'nın Belh'teki talebelerinden Seyyid Burhaneddin, hocasının Konya'ya taşındığını öğrenmiş ve onu bulmak için Konya'ya gelmişti. Şehre vardığında hocasının bir yıl önce vefat etmiş olduğunu öğrenince, kavuşma heyecanı üzüntüye dönüştü (Atçakarlar, 2023b, s. 55).*
- *Konya'daki herkes onu çok seviyor, camide verdiği dersleri dinlemeye geliyordu. Öğrencilerinin sayısı üç yüzü aşmıştı. Ama Mevlâna kendisini anlayabilecek bir dostun özlemi içindeydi. Çünkü onun engin düşünceleri vardı (Atçakarlar, 2023b, s. 62).*

- *Fakat yıllarca Mevlana'yla sohbet etmeye, onunla sıkıntılarını paylaşmaya alışmış olan Konyalılar ondan ayrı kalmak istemiyor, Mevlâna'nın bütün zamanını Şems'le geçirmesine kızıyorlardı. Bunun için Mevlana'yı üzdükleri, hatta dedikodular çıkardıkları bile oluyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 66).*
- *Konyalılar Şems'in geleceği haberini olunca Mevlana'yla birlikte çoluk çocuk yollara döküldüler. Şems'in yokluğunda Mevlâna'nın çok üzüldüğünü görmüşler ve onu üzmemeye karar vermişlerdi. Mevlâna ise büyük bir heyecan ve mutluluk içindeydi. Şiirler okuyarak Şems'i bekliyordu... (Atçakarlar, 2023b, s. 69).*
- *Mevlâna'nın üzüntüsü, böyle bir üzüntüden çok öteydi. O, Şems'le olduğu günlerde Şems'ten kitaplarda anlatılmayan pek çok bilgi öğrenmiş, büyük bir olgunluğa ermiş, ilahi bilgilerde de üstün bir seviyeye ulaşmıştı. Gönlü hep Şems'in bilgi dolusu sohbetlerini arıyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 70).*
- *Ama kim bilir belki de Şems, Mevlâna'nın istediği seviyeye geldiğini görmüş ve "Artık benim de görevim bitti." diyerek kaybolmuştu. Mevlâna, ömrünün sonuna dek Şems'i bir daha asla göremedi. Ve hiç kimse onun nereye gittiğini bilemedi (Atçakarlar, 2023b, s. 70).*
- *Şems'in kayboluşunun üstünden uzunca bir zaman geçmişti. Mevlâna onu çok özleyiyor, onun yokluğunda kendisine öğrettiklerini yaşamakla kendisini teselli ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 72).*
- *Mevlâna sema için "Sema, Yaratıcı'ya âşık olanlara gıdadır. Onda kalp huzuru ve Yaratıcı'nın sevgisini hissetme vardır." demiştir (Atçakarlar, 2023b, s. 74).*
- *Aslında Mevlâna'nın Şems'e ve ondan sonra Selahattin Zergup'a bu kadar düşkün olmasının nedeni, onlarla gerçek sevgiyi, Allah sevgisini konuşabiliyor olmasıydı. Mevlâna, yüreğindeki bu Allah sevgisini günler geçtikçe nice insanlarla paylaştı (Atçakarlar, 2023b, s. 76).*
- *Yıllar geçtikçe Mevlâna, davranışları, bilgisi, görgüsü, fikirleri ve sevgisiyle her yaştan her kesimden insanın yüreğine taht kurmuştu. Yetişkin-çocuk, zengin- fakir, padişah-hizmetçi herkes ama herkes onu çok seviyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 78).*
- *Mevlâna, gerçekten pek az insanın sahip olabileceği ilimleri öğrenmiş, çok yüksek seviyelere çıkmıştı. Buna rağmen hiçbir zaman şımarıyor, kendini beğenmiyordu. Herkesi seviyor herkese saygı duyuyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 79).*
- *Mevlâna, çocuğun oyunu bitinceye dek onu bekledi. Çocuk oyunu bitince koşa koşa Mevlâna'nın yanına geldi. Onunla konuştu, sohbet etti (Atçakarlar, 2023b, s. 84).*

- *Mevlâna Konya'da pek çok medresede ders veriyordu. Bu derslerin birinde “Ben 72 mezheple beraberim.” diye bir söz söylemişti. Böyle söyleyerek “İnancı ne olursa olsun bütün insanları seviyorum.” Diyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 85).*
- *Mevlâna kavgadan hiç hoşlanmıyor, insanları kırmamak için titizlik gösteriyordu. Bundan da öte, kavgâ edenleri durduruyor, onların birbirlerini sevmeleri ve birbirlerine saygı duymaları için gayret ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 89).*
- *Oysa Mevlâna'nın hayatı sıkıntılar içinde geçti. Doğduğu ülkeden göç etti. Genç yaşta, anne ve babasını kaybetti. Çok sevdiği dostu Şems, ortadan kayboldu ve bir daha bulunamadı. Ama Mevlâna tüm acı ve zorlukları yendi. Neden mi? Eminim artık biliyorsunuz. Çünkü onu ayakta tutan şey Allah sevgisiydi (Atçakarlar, 2023b, s. 121).*
- *Mevlâna, şiirlerinin büyük çoğunluğunda, kendi adı yerine çok sevdiği “Şems”, “Selahaddin”, “Hüsameddin” mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir (Atçakarlar, 2023b, s. 130).*
- *Bütün yaşam amacını,*
“Ben sağ olduğum sürece Kur'an'ın kölesiyim.
Muhammed Mustafa (sav)'nın yolunun toprağıyım.
diye açıklayan Mevlana, 1273 yılının aralık ayında hastalanıp yatağa düştü (Atçakarlar, 2023b, s. 134).
- *Konyalıların hepsi Mevlâna'nın yanına koştu. Hiç kimse ondan ayrılmak istemiyordu. Mevlâna ile biraz daha görüşebilmek için fırsat kolluyor, onun yanında ağlamamak için kendilerini zor tutuyorlardı. Mevlâna bugünlerinde bile şiir okuyor, şiirlerinde Rabbine olan sevgisini anlatıyor ve Hüsameddin Çelebi de gözyaşları içinde söylediklerini kaydediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 134).*
- *Cenaze töreninde büyük küçük, Müslüman, Yahudi, Hristiyan herkes toplanmıştı. Cenaze töreni o kadar kalabalıktı ki, sabah yola çıkan tabut ancak akşam törenin yapılacağı camiye ulaştırıldı (Atçakarlar, 2023b, s. 136).*
- *O artık çok özlediği Şems'e, Selahattin Zergup'a, Hazreti Peygambere ve aslında âşık olduğu Rabbine kavuşuyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 137).*
- *Sonraki yıllarda kabrinin üzerine bugün herkesin bildiği yeşil kubbeli türbe yapıldı. Bu türbe o gün bugündür onu seven ve ona hayran olan binlerce insan tarafından ziyaret ediliyor (Atçakarlar, 2023b, s. 137).*

- Unesco, 2007 yılını Mevlâna yılı ilan etti. Mevlâna, her yıl 10- 17 Aralık'ta başta Konya olmak üzere dünyanın dört bir yanında sema gösterileri ile ve eserlerinden okumalar yapılarak anılıyor. Ve artık bugün yalnız Konya'da ya da Türkiye'de değil, bütün dünyada tanınıyor ve seviliyor (Atçakarlar, 2023b, s. 138).
- Sözün özü, Mevlâna ömrü boyunca Allah'ın ve elçisinin aşkıyla yandı ve bu coşku içinde bütün insanları sevgiyle kucakladı. Bugün de bu sevgisi insanların yüreklerini ısıtmaya devam ediyor (Atçakarlar, 2023b, s. 139).

Sorumluluk değeri

- Bu durumu öğrenen Bahaeddin Veled, diğer bilginler ve sultan arasında bir gerginlik olmasını istemedi. Bunun gibi, bu kitapta anlatmakla bitmeyecek can sıkıcı sebeplerden dolayı, Belh'ten göç etmeye karar verdi. Sahip olduğu bilgilerin değerini daha iyi anlayacak insanların yaşadığı başka bir ülkeye gitmek istiyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 28).
- Vali Musa Bey çok iyi bir yöneticiydi. Her türlü görevini en güzel şekilde yerine getirirdi. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın yanına giderken neden çağrıldığını fazlasıyla merak ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 45).
- Mevlâna için Konya'da yeni ve mutlu bir yaşam başlamıştı. Bir yandan kendi eğitimine devam ederken, bir yandan da kendisi öğrenciler yetiştiriyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 53).
- Ama ilimde yüksek seviyeye çıkanların yaşamları genellikle böyledir. Bugünkü üniversitelerde profesör adayları da böyle çalışırlar. Bir yandan insan yetiştirir, bir yandan da kendi eğitimlerine devam ederler. Eee, ne demişler, ilim beşikten mezara kadar... (Atçakarlar, 2023b, s. 54).
- Bir gün iki adam kavga ediyordu.

-Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin? Sen bana böyle bir kötü söz söylersen, benden bin kötü söz işitirsin.

Mevlâna bunu deyince hemen adamların yanına koştu.

- Hayır hayır. Kimseye kötü söz söyleme, bana söyle, eğer bana bin kötü söz söylersen, benden bir tane bile işitmezsin (Atçakarlar, 2023b, s. 90).

- *Üç balığın yaşadığı bir göle bir gün avcılar geldiler. Balığın biri kaçıp kurtuldu. Giderken diğerlerini de çağırdı ama onlar “Gölde bir sürü balık var, bizi nasıl yakalasınlar.” diye düşünerek umursamadılar. Fakat bir süre sonra balıkçılara yakalandılar. Gölde kaçıp bir ırmak yoluyla uzak denizlere gitti (Atçakarlar, 2023b, s. 113).*
-

Vatanseverlik değeri

- *İşte Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled, Harzemşahlar Devleti'nin güzel şehirlerinden biri olan Belh'te pek çok öğrenci yetiştiriyor, gece gündüz insanlara ilim öğretmek için gayret ediyor; çevresindeki insanlar tarafından çok seviliyor, sayılıyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 28).*
- *Vali Musa Bey çok iyi bir yöneticiydi. Her türlü görevini en güzel şekilde yerine getirirdi. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın yanına giderken neden çağrıldığını fazlasıyla merak ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 45).*
- *Seken üç yaşına geldiği halde medrese dışında Alaaddin Camisi'nde de dersler veriyor, her türlü toplumsal konu ile ilgileniyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 53).*
- *Ney'e bakın ki, benzi sararmış, içi boşalmış, bedeni yanmış, yakılmış. Üflendikçe acı dolu, yanık bir ses çıkarıyor. Bu sesle insana nice sırlar fısıldıyor. Çektiği acıları ve vatan özlemini anlatıyor (Atçakarlar, 2023b, s. 117).*

Yardımseverlik değeri

- *Bağdatlılar, Bilginler Sultanı'nın şehirlerine geldiğini öğrenince onu büyük bir coşku ile karşıladılar. Bilginler Sultanı'nı sarayda misafir ettiler (Atçakarlar, 2023b, s. 37).*
- *Vali Musa Bey çok iyi bir yöneticiydi. Her türlü görevini en güzel şekilde yerine getirirdi. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın yanına giderken neden çağrıldığını fazlasıyla merak ediyordu (Atçakarlar, 2023b, s. 45).*
- *Alaaddin Keykubat şehre gelen misafirleri sarayına götürdü. Konya halkını da saraya çağırdı. Büyük bir ziyafet verdi (Atçakarlar, 2023b, s. 49).*

- Bilginler Sultanı, onlar için yalnız bir eğitimci değil aynı zamanda her türlü sıkıntılarını paylaşabildikleri; onları yönlendiren, yüreklendiren bir insandı (Atçakarlar, 2023b, s. 54).
- Neden mi? Çünkü o insanlara, onlardan hiçbir karşılık beklemeden ve bir menfaat ummadan değer veriyordu. Çünkü o çok sabırlı, çok cömert, çok bilgili, çok alçakgönüllü, çok merhametliydi. Hani bugünlerde buna pozitif enerji diyorlar, çevresine mutluluk saçmak, moral vermek, motive etmek, yol göstermek, yardımcı olmak, yönlendirmek, destek olmak... Mevlana'da bunların hepsi vardı. Kısacası o, üstün bir ahlaka sahipti (Atçakarlar, 2023b, s. 78).
- Çok geçmeden bir harabeye vardılar. Orada dişi bir köpek, yavrularını emziriyordu. Mevlâna, elindeki çörekleri köpeğin yanına bıraktı şöyle dedi:

Bak, bu köpekçik yavrularına baktığından kendine yiyecek bulmak için buradan ayrılamamış.

Mevlâna, yakınındaki hayvanlar bir yana, harabelerde, uzaklarda yaşayan hayvanların bile sıkıntılarını fark ediyor, onlara yardım ediyordu. Mevlâna'nın dostu bunu anlayınca çok şaşırmıştı. O günden sonra kendisi de hayvanlara karşı daha merhametli olmaya başladı (Atçakarlar, 2023b, s. 85).
- Mevlâna yaşamı boyunca binlerce öğrenci yetiştirdi. Onlara ilim öğretmenin yanı sıra, bir sıkıntılarını olduğunda onlar için bir baba, bir dost, bir kardeşti. İnanmayacaksınız ama, yoksul öğrencilerinin minderlerinin altına gizlice para bırakıyordu. Bugün Mevlâna, öğretmeniniz olsa nasıl olurdu sizce? (Atçakarlar, 2023b, s. 87).
- Bir gün Mevlâna, Osman adında bir gencin para sıkıntısı çektiğini öğrenmişti. Bir fırsatını bulup onunla görüşti. Osman, Mevlâna'nın elini öperken, Mevlâna onun eline bolca para sıkıştırıverdi. Osman adındaki genç o parayla uzun süre geçindi (Atçakarlar, 2023b, s. 89).
- Genç bir adam ormanda dolaşırken yürüyemeyen bir tilki ile karşılaştı. Bu tilkinin nasıl beslendiğini düşünürken, az sonra bir aslanın ağzında kocaman bir et parçası ile gelip eti tilkinin önüne koyduğunu gördü (Atçakarlar, 2023b, s. 109).

4.3. Nefise Atçakarlar'ın kitaplarında ön plana çıkan kök değerlere ilişkin bulgular

Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserlerinde kök değerlerin yer aldığı toplam 323 ifade yer almaktadır. Bu ifadeler içerisinde ise, saygı (89), sevgi (83) ve (46) yardımseverlik kök değerleri ön plana çıkmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde mevcut çalışma sonuçları ile literatürde yer alan benzer çalışmaların sonuçlarının ortak ya da farklı yönleri ele alınacaktır.

5.1. Sonuç ve tartışma

Bu çalışma Nefise Atçakarlar'ın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nefise Atçakarlar'ın ortaokul öğrencileri seviyesine uygun olan Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlana Sevgi Güneşi kitapları MEB öğretim programlarında yer alan ve on kök değer olarak ifade edilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerleri açısından incelenmiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Nefise Atçakarlar'ın Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlâna Sevgi Güneşi kitaplarında; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin 323 ifadenin olduğu tespit edilmiştir.
- Nefise Atçakarlar'ın inceleme kapsamındaki Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnanılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalem, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlâna Sevgi Güneşi kitaplarında değerlerin yer alma düzeyi birbirinden farklılık göstermektedir. Kitaplarda en çok ifade edilen değer saygı (89) kök değeri iken, en az ifade edilen kök değerin ise dürüstlük (5) kök değeri olduğu görülmektedir. Bununla beraber sevgi kök değerine ilişkin 83 ifade; yardımseverlik kök değerine ilişkin 46 ifade; sabır kök değerine ilişkin 27 ifade; vatanseverlik kök

değerine ilişkin 26 ifade; sorumluluk kök değerine ilişkin 18 ifade; dostluk kök değerine ilişkin 14 ifade; öz denetim kök değerine ilişkin 8 ifade ve adalet kök değerine ilişkin 7 adet ifade yer almaktadır.

- Nefise Atçakarlar'ın inceleme kapsamındaki Ustalar Ustası Mimar Sinan, İnaniılmaz Evliya Çelebi ve Tükenmez Kalemî, Türkçenin Ustaları ve Çılgın Yöntemleri, Osmanlıda Sanatçılar ve Çılgın Yöntemleri, Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri ve Mevlâna Sevgi Güneşi eserlerinde kök değerlerin bulunma düzeyi birbirinden farklılık göstermektedir. Eserler içerisinde kök değerlere ait ifadelerin en fazla olduğu kitap, Mevlâna Sevgi Güneşi (109) iken; kök değerlere ait ifadelerin en az yer aldığı eser ise Dâhiler ve Çılgın Yöntemleri (16) kitabıdır.
- Nefise Atçakarlar'ın inceleme kapsamındaki eserlerine ilişkin sonuçlara bakıldığında saygı kök değerinin en fazla ifade bulan kök değer olduğu görülmektedir. İncelenen eserler içerisinde saygı değerine ilişkin tutum ve davranışlardan genellikle alçakgönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabın konumunu, özelliklerini ve durumun gözetme ifadelerine ilişkin örnek ifadeler yer almaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasının kitapların içerikleriyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Çünkü eserlerin genelinde Türk-İslam medeniyetinde iz bırakmış yazar, şair, bilim insanları, sanatçılar, düşünürler, devlet adamları ve devlet yöneticileri yer almaktadır. Ayrıca toplumun ve yöneticilerin bu örnek kişilere olan pozitif yaklaşımlarının bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.
- Sevgi kök değeri incelenen eserler içerisinde en fazla ifade edilen ikinci kök değer durumundadır. Sevgi kök değerine ilişkin yer alan tutum ve davranışların genellikle fedakârlık yapma, vefalı olma ve merhametli olma ifadeleri ile kendisine yer bulduğu görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkması da yukarıda bahsedilen durumlarla ifade edilmekle birlikte saygı ve sevgi değerlerinin birbirine yakın iki değer olmasının da bir başka faktör olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, sevgi değerine ilişkin ifadelerin yarıya yakınının (32) Mevlâna Sevgi Güneşi eserinde yer alması da hem kitabın isminden hem de Mevlana'nın felsefesi açısından bakıldığında olağan bir sonuç olacağı düşünülmektedir.
- Yardımseverlik kök değeri incelenen eserler içerisinde en çok ifadesi tespit edilen üçüncü kök değer konumundadır. Yardımseverlik kök değeri daha çok cömert olma, misafirperver olma, paylaşma ve merhametli olma tutum ve davranışları

şeklinde ifade edilmektedir. Yardımseverliğin günümüzde olduğu gibi geçmişte de Türk-İslam medeniyetinin temel olgularından birisi olmasının bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle Türk-İslam kültürünün misafirperver olma, cömert olma, paylaşma ve tüm canlıları kapsayan merhamet gibi özellikleri sıkça eserlerde yer bulan değer tutum ve davranışları olarak görülmektedir.

- Sabır kök değeri, incelenen eserlerde genellikle azimli olma ve beklemeyi bilme tutum ve davranışları olarak yer almaktadır. Özellikle bilim, sanat, edebiyat, mimari, devlet adamlığı ve düşünce alanlarında parmakla gösterilen kişi olmak; alanında uzman olmak ve yüzyıllar geçse de ismi anılan kişiler olmak ancak disiplinli ve sıkı bir çalışmanın; zorluklarla mücadele etmenin, kısacası azimli olmanın sonucu olacaktır. Eserlerin içeriğinde iz bırakmış kişilerin yoğun olarak yer almasının bu sonucun ortaya çıkmasındaki faktör olacağı düşünülmektedir.
- Vatanseverlik kök değeri inceleme kapsamındaki eserlerde daha çok çalışkan olma, dayanışma, sadık olma, toplumu önemseme ve tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma tutum ve davranışlarıyla ifade edilmektedir. Özellikle içerik açısından bakıldığında başarılı olmanın temel şartının çalışmak olduğundan hareketle, büyük hayalleri olan geleceğin dâhilerinin, bilim insanlarının, sanatçı, yazar ve şairlerinin alanlarına ve Türk-İslam medeniyetine katkılarının ve bunu da içinde bulundukları toplum karşı bir görev şuuruyla düşünmelerinin bu sonucun ortaya çıkmasında rol oynadığı düşünülmektedir.
- Sorumluluk kök değeri, incelenen eserlerde kendisine, çevresine ve vatanına karşı sorumlu olma, tutarlı ve güvenilir olma ile davranışlarının sonuçlarını üstlenme tutum ve davranışları şeklinde ifade edilmektedir. Sorumluluk, başarılı olmanın şartlarından birisidir. Eserlerde yer alan her bir kişinin başarılı birer insan olduğu gerçeğinden hareketle, sorumluluk kök değerinin yer alması sonucunun olağan olduğu düşünülmektedir.
- Dostluk kök değeri incelenen eserler içerisinde daha çok sadık olma, yardımlaşma ve diğerkâmlık tutum ve davranışları olarak ifade edilmektedir.
- Öz denetim değeri, incelenen eserler içerisinde davranışlarını kontrol etme ve davranışlarının sorumluluğunu üstlenme tutum ve davranışları olarak ifade edilmektedir. Öz denetim kök değerinin incelenen eserler içerisinde en az ifade edilen kök değerler arasında olduğu görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında,

öz denetim kavramının kitapların hitap ettiği yaş grubuna göre kavramın tam olarak neyi ifade ettiği konusunda gerekli bilgiye sahip olamama durumunun etkili olduğu düşünülmektedir.

- Adalet kök değeri incelenen eserler arasında en az ifade edilen kök değeri olduğu görülmektedir. Bu sonucun kitapların içerikleri ve hitap ettiği yaş grubu ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Adalet gibi soyut bir kavramın kitapların hitap ettiği yaş grubu seviyesinin üzerinde olacağı düşünülmektedir.
- İncelenen eserlerin, elde edilen veriler ışığında değer eğitimi kapsamında katkı sağlayıcı eserler olabileceği ve ortaokul öğrencilerine okutulabilecek içeriklere sahip olduğu düşünülmektedir.

Tartışma

Değerler ve eğitimi son zamanlarda üzerinde çeşitli çalışmalar yapılan bir alan olmuştur. 2018 yılında güncellenen öğretim programlarına da on kök değeri şeklinde ifade edilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ilişkin literatür incelemesi yapıldığında çok sayıda çalışmanın var olduğu görülmektedir. Ders kitapları (Gereken, 2018; Yıldız, 2019; Bal, 2019; Köksal, 2021; Demirel, 2022; Beşer Yıldırım, 2022; Sürücü, 2022; Sultan Akdemir, 2022; Özçınar, 2022; Aydın Malkoç, 2023), çocuk edebiyatı (Kasap, 2019; Akıncı, 2019; Tursun 2019; Baran Yir, 2019; Fırat, 2021; Altun, 2021; Kösecioğulları, 2022; Yazıcıoğlu, 2022; Şar, 2022; Şahin, 2023; Yaşar, 2023; Özübal, 2024), Türk ve Dünya klasikleri (Aykaç, 2023; Yaşaroğlu, 2023; Özbirge, 2023), masallar (Yılmaz, 2019; Kaya, 2022; Ertürk, 2023; Aslan, 2023), dergiler (Satılmış, 2022; Ekizce, 2023; Emirhan, 2023), televizyon programları (Şahin, 2019; Taşdemir 2019; Turp Özdemir, 2020; Arlı, 2022) gibi farklı türler on kök değeri açısından araştırma konusu olmuşlardır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde Nefise Atçakarlar'ın eserlerinin incelendiği herhangi bir çalışmanın mevcut olmadığı görülmektedir. Bu anlamda yapılan çalışma daha sonra yapılacak olan ilgili yazarın eserlerinin incelendiği çalışmalara referans olacak türden bir çalışma olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserlerinde on kök değerinin yer aldığı belirlenmiştir. İlgili literatürde benzer sonuçların yer aldığı çalışmalar (Akıncı, 2019; Tozlu

ve Yüce, 2020, Bulut, 2021; Fırat, 2021; Öztürk ve Öztürk, 2021; Kaya, 2022; Şar, 2022; Kösecioğulları, 2022; Şahin, 2023) mevcuttur.

Araştırma sonucunda Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserleri içerisinde en fazla ifade edilen kök değerlerin saygı ve sevgi değerleri iken en az ifade edilen kök değerlerin dürüstlük ve adalet olduğu belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırmaya benzer sonuçların olduğu pek çok çalışma mevcuttur.

Tozlu ve Yüce (2020), çalışmalarında incelenen eserlerde en fazla ifade edilen kök değer sevgi iken; en az ifade edilen kök değer adalet olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Fırat (2021),” Zehra Ünüvar'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada Zehra Ünüvar tarafından kaleme alınan 18 çocuk kitabını kök değerler açısından incelenmiştir. Yapılan çalışmada, kök değerlere ilişkin 793 kök değer yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. En fazla ifade edilen kök değer sevgi iken; en az adalet kök değerine rastlanmıştır.

Şar (2022), yapmış olduğu çalışmada kök değerlerin incelemiş olduğu eserlerde bulunma düzeyi ile ilgili en fazla yer alan kök değer sevgi, en az yer alan kök değer ise dürüstlük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kösecioğulları (2022), “Feyza Hepçilingirler'in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi” adlı çalışmada, adı geçen yazara ait 12 eseri on kök değer açısından incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, eserlerde toplam 227 kök değere ifadesinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca en fazla sevgi kök değeri; en az adalet değerine yer verildiği ifade edilmiştir.

Ercan (2022), “Nurgül Ateş'in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmada, Nurgül Ateş'in yazmış olduğu 26 öykü kitabını on kök değer açısından incelenmiştir. İncelenen kitaplarda 201 kök değere yer verildiği; bu kök değerler içerisinde en az yer verilen kök değerlerin adalet olduğu ifade edilmiştir.

Şahin (2023), “H. Salih Zengin'in Eserlerinde Kök Değerler” adlı çalışmada, H. Salih Zengin'e ait 15 eseri on kök değer açısından incelemiştir. İncelenen kitapların tamamında kök değerlere yer verildiği belirlenmiştir. Ayrıca en fazla ifade edilen kök değer sevgi kök değeri olduğu tespit edilmiştir.

Özübal (2024), “Sevda Müjgan Yüksel’in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada yazarın incelediği eserlerde en fazla ifade edilen kök değerın sevgi kök değeri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İlgili çalışmalarla mevcut çalışmanın sonuçlar açısından benzerlik göstermesinde eserlerin benzer yaş gruplarına hitap etmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca hitap edilen kitlenin, yaş grubu itibarıyla soyut kavramlar olan dürüstlük ve adalet kök değerlerini anlamlandırmada güçlük çekebileceği de sonuca etki eden nedenler arasında olabileceği düşünülmektedir.

İlgili literatürde araştırma sonucundan farklılık gösteren çalışmalar da yer almaktadır.

Kaya (2022), “Sivas Masallarının Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında; Has Bahçenin Gülleri-Sivas Masalları içerisinde yer alan 70 masalı kök değerler açısından incelemiştir. Çalışmada on kök değerin tamamına yer verildiğini, bu kök değerlerden en fazla yer verilen değerin sorumluluk, en az yerilen değerin vatanseverlik olduğunu tespit etmiştir.

Yazıcıoğlu (2022), “Çok Okunan Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında çok satılan sekiz kitabı, on kök değerin açısından incelemiştir. Bu eserlerde en fazla yer alan olumlu değerin yardımseverlik, en fazla işlenen olumsuz değerin saygı değeri olduğunu, incelenen kitapların tümünde en az 6 farklı kök değere yer verildiğini belirlemiştir.

Kasap (2019),” Bekir Yıldız’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında, yazara ait dört çocuk kitabının değer aktarım düzeyini incelenmiştir. Kök değeri açısından çocuk kitaplarında en çok ifade edilen kök değerin sorumluluk, en az rastlanan kök değerin ise vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir.

Bu farklılığın incelenen eserlerin tür, içerik ve hitap ettiği yaş gruplarının farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

- Nefise Atçakarlar’ın incelenen eserleri on kök değeri açısından incelenmiştir. Eserler farklı değeri türleri açısından incelenebilir.

- Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserleri yayınevi tarafından “Eğlenceli Tarih”, “Eğlenceli Sanat” ve “Eğlenceli Türkçe” adlarıyla ifade edilmektedir. Dolayısıyla içerikleri bakımından bu alanlarla ilgilidir. Bu durumdan hareketle eserler içerikleri bakımından Sosyal bilgiler, Türkçe ve Görsel Sanatlar dersleri açısından incelenebilirler.
- Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserler dışında çok sayıda ve farklı yaş grubuna hitap eden eserleri mevcuttur. Bu eserler de kök değerler açısından incelenebilir.
- Nefise Atçakarlar'ın incelenen eserlerinin değerler eğitimi açısından referans olabileceği sonucundan hareketle, yaş grubuna uygun olan öğrenci gruplarına okutulması amacıyla kütüphanelerde bu eserlere yer verilebilir.

KAYNAKLAR

- Abacı, E. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 528121).
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:190366).
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302506>
- Akıncı, B. (2019). *Değerler eğitimi açısından Aytül Akal'ın çocuk romanlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 589415).
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256283>
- Altun, F. (2021). *Ayşe Kilimci'nin hikâye kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 680082).
- Arlı, B. (2022). *Millî Eğitim Bakanlığı mevzuatında yer alan kök değerler açısından Harfler Köyü çizgi filminin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:761486).
- Aslan, Z. (2023). *Farklı kültürlere ait yayımlanmış masalların kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:791894).
- Atçakarlar, N. (2020). *Dâhiler ve çılgın yöntemleri*. (8. baskı). İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Atçakarlar, N. (2021). *Osmanlı'da sanatçılar ve çılgın yöntemleri*. İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Atçakarlar, N. (2022a). *İnanılmaz evliya çelebi ve tükenmez kalemi*. (6. baskı). İstanbul: Timaş Yayınevi.

- Atçakarlar, N. (2022b). *Türkçenin ustaları ve çlgün yöntemleri*. İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Atçakarlar, N. (2023a). *Ustalar ustası Mimar Sinan*. (27. baskı). İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Atçakarlar, N. (2023b). *Mevlâna sevgi güneşi*. (22. baskı). İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Aydın Malkoç, Ş. (2023). *Ortaokul ve lise matematik ders kitaplarında kök değerlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 831243).
- Aykaç, N. (2023). *Binbir gece masallarında kök değerler ve masalların çocuk edebiyatına katkısı üzerine bir inceleme* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 810270).
- Baran Yir, B. (2019). *Bilgin Adalı'nın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 584862).
- Başar, R. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 578053).
- Beşer Yıldırım, K. (2022). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kök değerler açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerinin alınması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:739852).
- Bolat, Y. (2016). Sosyal Değerleri ve Değerler Eğitimi Anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 29, s. 322-348. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/43134509>
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'merhaba sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272. doi: 10.21764/maeuefd.771465
- Çelebi, V. (2018). *Aytül Akal'ın çocuk romanlarının değerler aktarımı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 511957).
- Çelik, Ş. ve Doğan Kâhtalı, B. (2022). Ortaokul öğrencilerinin kök değerler hakkındaki metaforik algıları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 206-223. doi: 10.29000/rumelide.1164066.

- Demir, F. (2018). *Değer öğretimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 527974).
- Demirel, G. (2022). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kök değerler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 710169).
- Dilmaç, B., Deniz, M. ve M.E. Deniz, (2009). “Üniversite Öğrencilerinin Öz Anlayışları ile Değer Tercihlerinin İncelenmesi”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18): 9-24. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302492>
- Ekizce, H. (2023). *Bilim Çocuk Dergilerindeki kök değerlerin fen bilimleri öğretim programı kazanımlarına göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 821902).
- Emirhan, T. (2023). *Türkçe eğitimi açısından çocuk dergilerindeki kök değerler ve 21. yüzyıl becerileri* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 841326).
- Ercan, H. (2022). *Nurgül Ateş'in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 717721).
- Erdem, A. R. (2007). “An important factor of culture of education faculties: values (A case study of the education faculty of PAU)”. *Eurasian Journal of Educational Research*. 26, 95–108. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/30503263/>
- Ertürk, P. (2023). *Ziya Gökalp masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 841125).
- Fırat, H. (2021). *Zehra Ünüvar'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 654000).
- Gerekten, H. (2018). *5. sınıf Türkçe ders kitabındaki atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:528943).
- Gökdaş, F.H. (2023). *Ekrem Bektaş'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 811044).

- Hizraini AA, Winarni N, Yamtinah S ve Suriyansyah A (2022). Character Education in a Children's Short Story Book entitled Linda Punya Kebun Pepaya, *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, 14(2022): 1381-1392. Erişim adresi: <https://journal.staihubbulwathan.id/index.php/alishlah/article/view/1051>
- Kaplan K., ve Arıç ř. (2022). Kök değerler açısından Osman eviksoy'un romanları. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 11(4), 1531-1546. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/73952/1221096>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın ocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 552535).
- Kaya, N. (2022). *Sivas masallarının Türkçe Dersi  ğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 740271).
- Kaymakcan, R., Meydan, H. (2012). Ahlaki karakter ve eğitimi. Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi, 16-18. Erişim adresi <https://www.academia.edu/44154010/>
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler  ğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 226374).
- Koltaş, E. (2020). *Lise biyoloji, fizik ve kimya ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelemesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 644773).
- Köksal, K., Yaylacı, Z., Yel,  ., Erbaş S. ve Kılcan B. (2022). Sosyal bilgiler ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 74-87. doi: 10.48174/buaad.52.1
- Köksal, M. (2021). *Ortaokul matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 686024).
- Kösecioğulları, U. (2022). *Feyza Hepçilingirler'in ocuk kitaplarındaki değerler eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 737186).

- Kuçuradi, İ. (2020). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 300398).
- Kuşdil E. ve Kağıtçıbaşı. Ç. (2000). "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı". *Türk Psikoloji Dergisi*. Cilt 15. Sayı 45. s.: 59-76:
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Olan Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* (57), 280-296. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383462>
- Mazak, E. (2023). *Türkçe öğretmenlerinin vatanseverlik değerine yönelik görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 832075).
- MEB. (2023). <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>. E.T. 17.06.2023
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuifd/issue/3453/47056>
- Özbirge, S. (2023). *Peyami Safa'nın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 792488).
- Özçınar, A. (2022). *İlköğretim 1. sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki görsellerin kök değerler açısından incelenmesi ve akademisyen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Tez No: 734480).
- Özen, Y. (2014). Türk Milli Kültüründe Değerler ve Değerlerin Milletleşmeye Etkisi. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(14), 59-87. doi : 10.17540/hy.v7i14.268
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası
- Öztürk A., ve Öztürk A. (2021). Kök değerler bakımından Türk atasözleri. *Kültür Sanat Bilim Dergisi (KÜSBD)*, 3(2), 1-14. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/64339/832831>

- Özübal, E. (2024). *Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksel Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 847626).
- Poyraz, K. (2022). *Metin Özdamarlar'ın çocuk kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 742216).
- Satılmış, S. (2022). *Çocuk dergileri metinlerinin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelenmesi (2018-2020)* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 732625).
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (8. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sultan Akdemir, M. (2022). *Kimya ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 738659).
- Sümbüllü, Y. Z. ve Altınışık, M. E. (2016). Geleneksel Çocuk Oyunlarının Değerler Eğitimi Açısından Önemi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 73-85. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/424118>
- Sürücü, T. (2022). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı ve ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi (4-8. sınıflar)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 747296).
- Şahin, M. (2023). *H. Salih Zengin'in eserlerinde kök değerler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 804708).
- Şahin, S. (2019). *Türkçe dersi öğretim programında yer alan kök değerler açısından Rafadan Tayfa Çizgi filminin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 606049).
- Şar, M. (2022). *Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarının on kök değer açısından incelenmesi* (Yüksel Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:779772).
- Şığva, S.N. (2024). *İlkokul 3.ve 4. sınıf fen bilimleri ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 849018).

- Şimşek, T. (2021). *Türkçe öğretim programlarında yer alan değerler eğitimi açısından Kutadgu Bilig'in incelenmesi ve örnek metinler* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 670278).
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Taşdemir, L. (2019). *Türkiye'de çocuklar için yayın yapan kamusal tv kanallarında tipler, kök değerler ve tema üzerine bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 580309).
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tozlu, N. ve Yüce, B. N. (2020). Hamdi Ülker'in eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 575-597. doi: 10.29000/rumelide.843597.
- TTKB(2017).https://kandira.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/04202207_18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Turgut, M. (2023). *“Çıtır Çıtır Felsefe” adlı çocuk kitap serisinin kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 837822).
- Turp Özdemir, Z. (2020). *Türkiye'de çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bu çizgi filmlerin Türkçe öğretimine katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 636639).
- Tursun, G. (2019). *Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 598111).
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2023). <https://sozluk.gov.tr/> E.T. 17.06.2023
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi: İnsani erdemler İslami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 12(1), 51-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/143904>

- Yaşar, F. (2023). *Değerler eğitimi bağlamında Almıla Aydın'ın çocuk romanlarının analizi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 793720).
- Yaşaroğlu, M. (2023). *Bazı yerli ve yabancı romanların kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 850754).
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 19, 499-522. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156875>
- Yazıcıoğlu, S. (2022). *Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 717097).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, M. (2019). *Ortaokul matematik ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 582934).
- Yılmaz, M. (2019). *Türk, Alman, Balkan ve Rus masallarının değerler eğitimi açısından mukayesesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 614423).

EKLER

EK 1.

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-285045
Konu : 23/08 Fatma KURTOĞLU NAR

21.09.2023

Sayın Fatma KURTOĞLU NAR

İlgi : 18.09.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 20.09.2023 tarihli ve 23 sayılı toplantısında alınan "08" nolu karar ile Fatma KURTOĞLU NAR'ın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Canan LAÇİN ŞİMŞEK
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı V.

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSAKS9NCFU Pin Kodu :49192

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=5783&eD=BSAKS9NCFU&eS=285045>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:

sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr

Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31

e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan

Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

